

OULUN LÄÄNINHALLITUKSEN RAKENNUKSET

rakennushistoriaselvitys

Linnankatu 3, Oulu

Arkkitehtitoimisto Laatio Oy

31.12.2013

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	5
2. Sijainti ja aemakaava nykyään.....	6
3. Asemakaavahistoriaa.....	7
4. Rakennukset.....	10
4.1.Oulun lääninhallituksen päärakennus, nykyinen Pohjois-Suomen aluehallintovirastorakennus.....	10
4.1.1.Historiallista taustaa, Oulun läänin maaherran residenssitalot 1606-1890.....	10
4.1.2.Residenssitalon suunnitelmat	15
4.1.2.1.Luonnokset	15
4.1.2.2.Lopulliset suunnitelmat v.1887	20
4.1.3.Rakennustyö 1887-1890.....	26
.....	32
4.1.4.Muutos- ja korjaustyöt.....	35
4.1.4.1. Muutos- ja korjaustyöt 1890-1970.....	35
4.1.4.2Peruskorjaustyöt v.1970-1986	44
.....	50
4.1.4.3.Palauttava peruskorjaus 1995	51
.....	55
4.1.4.4.Ulkovaipan peruskorjaus 2013.....	59
4.1.4.5.Nykytilanne ja säilyneisyyskaaviot	59
4.2. Lääninhallituksen lisärakennus, virastorakennus 2, valmistunut vuonna 1971	62
4.2.1. Suunnitelmat	62
4.2.3. Rakentaminen.....	62
4.2.4. Muutostyöt	66
4.2.5. Nykytilanne ja säilyneisyyskaaviot.....	71
4.3 Piharakennus, valmistunut 1890.....	79
4.3.1. Suunnitelmat	80
4.3.2. Rakentaminen.....	80

4.3.3. Muutostyöt	80
4.3.4. Nykytilanne ja säilyneisyys	81
5. Yhteenveto.....	86
6.Kuvaluettelo ja kuvalähteet.....	87
7.Liitteet	93
8.Lähteet.....	100
9.Viitteet.....	102

1. Johdanto

Tämä rakennushistoriaselvitys kertoo Pohjois-Suomen aluehallintoviraston käytössä olevista rakennuksista osoitteessa Linnankatu 1-3, 90100 Oulu. Tontilla on 1890 valmistunut kuvernöörin residenssi - entinen lääninhallituksen päärakennus, 1960- ja 1970-lukujen taitteessa valmistunut uusi toimistorakennus ja piharakennus. Piharakennus on entinen vaunuvaja vuodelta 1890. Tässä rakennushistoriaselvityksessä käytetään rakennuksista nimiä "Oulun lääninhallitukset rakennukset". Kortteli 13 rajautuu Linnankadun ja Kirkkokadun muodostamaan alueeseen jonka muut sivut muodostavat Plaatanpolku, Oulujoen Hupisaarten läpi virtaava sivuhaara Kallisenväylä ja vesistöön rajautuva puistoalue. Vanhasta maanmittauskonttorin rakennuksesta on tehty erillinen suppea rakennushistoriaselvitys (Lääninhallitus, rakennus 3, Linnankatu 1, rakennushistoriallinen selvitystyö, Archeus, Riikka Kempainen, Kari Tapio 25.8.2003).

Oulun lääni perustettiin vuonna 1775 entisen Pohjanmaan läänin pohjoisosasta. Uuteen lääniin liitettiin myös Kuusamon suurpitäjä (myöhemmät Kuusamon, Kuolajärven ja Posion kunnat) Västerbottenin läänistä. Vuonna 1809 Haminan rauhan jälkeen lääniin liitettiin Ruotsille jääneestä Västerbottenin läänistä koko Lapin historiallinen maakunta sekä Tornionlaakson itäpuoli. Petsamon alue liitettiin lääniin vuonna 1922. Oulun läänin pohjoisosa erotettiin Lapin lääniksi vuonna 1938. Osa Kuusamon kuntaa menetettiin Neuvostoliitolle Moskovian rauhassa vuonna 1940.¹

Oulun lääni säilyi rajoiltaan entisellään vuoden 1997 lääniuudistuksessa. Lääniin perustettiin kaksi maakuntaa: Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu.²

Suomen läänit olivat vuoteen 2009 saakka hallinnollisia alueita, joita johti lääninhallitus. Läänit toimivat valtion keskushallinnon toimeenpanoeliminä ja valvoivat, että kunnat panivat toimeen valtionhallinnon päätökset alueilla. Läänit lakkautettiin 1. tammikuuta 2010 ja niiden tehtävät siirtyivät aluehallintovirastoille sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille.³

Aineisto on kerätty eri arkistoista löydettyistä piirustus-, kuva- ja kirjallisuuslähteistä sekä nykytilanteen dokumentoidusta kuvamateriaalista. Rakennushistoriaselvitys on laadittu Arkkitehtitoimisto Laatio Oy:n toimesta, tekijöinä Weikko Kotila (päärakennus) ja Marjo Moilanen (kaavallinen historia, lisärakennus ja piharakennus).

2. Sijainti ja asemakaavan nykyään

Voimassa olevassa asemakaavassa entisen maanmittauskonttorin ja läänihallituksen tontit on yhdistetty kortteliksi 13. Läänihallituksen päärakennus on merkitty suojelumerkinnällä sr-1: Suojeltava rakennus tai sen osa, jota ei saa purkaa. Rakennukseen tai sen lähiympäristöön ei saa tehdä sen rakennustaiteellista, kulttuurihistoriallista tai kaupunkikuvallista arvoa alentavia muutoksia. Mikäli rakennuksessa tai sen lähiympäristössä on tällaisi aikaisemmin suoritettu, on ne rakennusten korjaus- ja muutostöiden yhteydessä korjattava entistään tai muulla rakennukseen ja lähiympäristöön sopivalla tavalla. Lisä- ja uudisrakentamisesta sekä muutoksista tulee pyytää museolautakunnan lausunto.

Puurakenteinen vanha piharakennus on voimassaolevassa asemakaavassa merkitty merkinnällä sr-3: Suojeltava rakennus tai sen osa, joka on pyrittävä säilyttämään. Rakennuksessa tehtävät korjaus- ja muutostyöt sekä lisä- ja uudisrakentaminen on pyrittävä suorittamaan siten että rakennuksen rakennustaiteellisesti, kulttuurihistoriallisesti tai kaupunkikuvallisesti arvokas luonne säilyy.

Plaatansaareen on varattu yhteys kevyenliikenteen väylälle Kirkkokadun ja Heikinkadun kulmauksesta.

Kuva 1. Sijaintikaavio ja rakennukset. Rakennushistoriaselvityksen tarkastelun kohteena olevat rakennukset on merkitty kaavioon punaisella värillä. Oulun läänihallituksen päärakennus(1), lisärakennus (2) ja piharakennus

Kuva 2. Oulun läänihallituksen tonttia koskeva voimassa oleva asemakaava, asemakaavan muutos vahvistettu 31.10.1986

3. Asemakaavahistoriaa

Entisen Oulun lääninhallituksen rakennukset sijaitsivat kaupungin vanhimman ydinkeskustan alueella. Oulun kirkko ja tori ovat sijainneet tällä alueella viimeistään kaupungin perustamisesta lähtien.

Oulun kaupungin kartta vuodelta 1649 osoittaa kaupunkirakenteen, joka on keskiaikaiselle kaupungille tyypillisesti säännötön sekä korttelimuodoiltaan että katulinjoiltaan. Kartan mukaan kaupungin kirkko oli jo silloin suurinpiirtein nykyisellä paikallaan⁴. Oulun linnaan johti Pokkitörmältä silta. Plaatansaaressa oli rakennuksia, mahdollisesti aittoja.

Oulun ensimmäisessä tunnetussa suunnitelmakaavakartassa vuodelta 1651, Claes Claesson on reguloinut kaupunkirakenteen suurvalta-aatteiden ja uusien kaupunkimallien mukaisesti ruutukaavan muotoon. Suorakulmaista katuverkkoa lähdettiin toteuttamaan suuren kaupunkipalon jälkeen 1650-luvulla. Kaupungin pääkatu sijoittui suurinpiirtein nykyisen Kajaaninkadun tienoille johtaen Kajaanintullin portilta kirkon ohitse meren rantaan, kaupungin suulle, silloisen Hahtiperän sataman välittömään läheisyyteen. Jokseenkin nykyisen Lääninhallituksen päärakennuksen edustalla kulkenut Linnankatu suuntasi kohti Linnasaarta, Oulun linnaa. Plaatansaareen on merkitty kulkusilta.

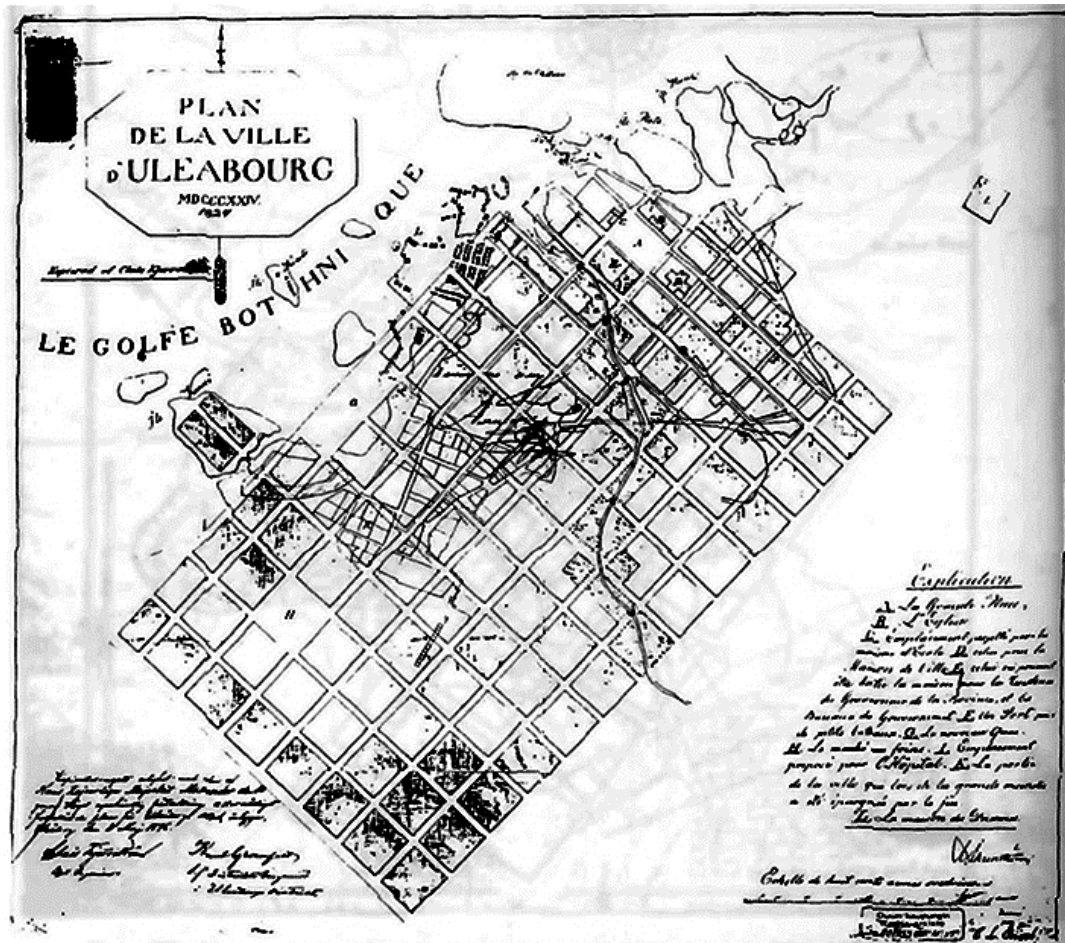
Oulun tuhoisimmassa tulipalossa 1822 tuhoutui suuri osa kaupungin rakennuksista. Palo oli lähtenyt liikkeelle värjäri Ernest Papen verstaasta, joka sijaitsi entisen maanmittauskonttorin paikkeilla Kallisenvirran rannalla.⁵

Suomen Intendentinkonttori laati Johan Albrecht Ehrenströmin ja Carl Ludwig Engelin suunnitelmien mukaisen uuden asemakaavan 1824. Kaavan mukainen kaupunkirakenne muodostui neliöruutukortteleista. Kaavassa kirkon edustalle sijoittui avoin tori, kauppatori eli Suurtori (Stora torg, La Grande Place). Oulun tulevalle koulutalolle määrättiin paikka kaupungin Suurtorin varrelle, vastapäätä kirkkoa.⁶

Torin laiduille ja kulmille rakennettiin palossa tuhoutuneiden rakennusten kivijalkojen ja kellaritilojen päälle uusia rakennuksia mm. nykyaikaan säilyneet Öbergin talo ja Ynninkulma (1825). Torin laidalle rakennettiin myös uusi koulurakennus, Oulun triviaalikoulu, suunnittelijana Carl Ludwig Engel (1828). Kirkkokadun kulmalle ja osittain vanhojen kellarinseinien päälle rakennettiin Franzenin talo, mahdollisesti Engelin suunnitelmien mukaisesti 1829.

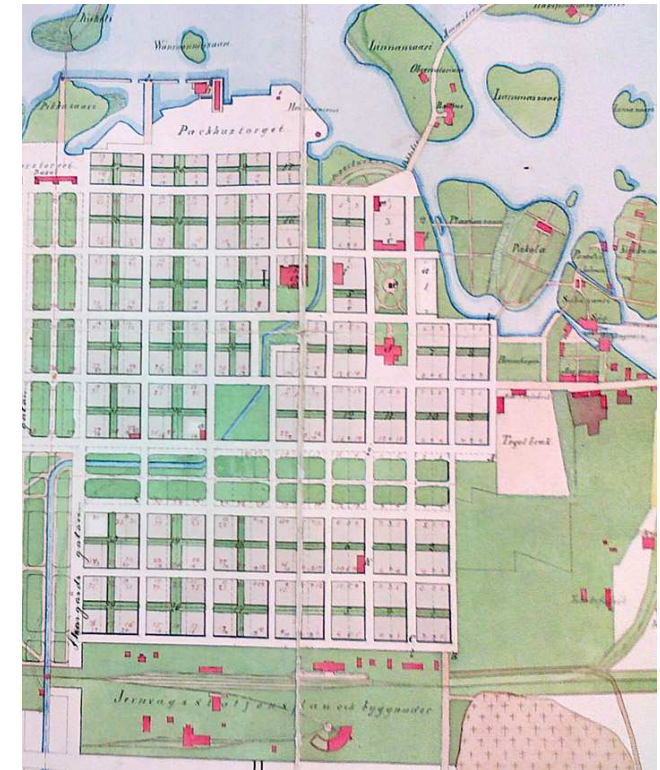

Kuva 3. Oulun ensimmäinen asemakaavaluonnos vuodelta 1651, Claes Claesson.

Kuva 5. Johan Albrecht Ehrenströmin ja Carl Ludwig Engelin asemakaavakartta 1824.

Kirkon edusta-aukio rakennuksineen muodostaa niin kutsutun vanhan monumentaaliaukion. Vuoden 1876 kartassa (Claes Kjerrström) Kirkkotori on edelleen aukiona, mutta 1881 Franzénin patsaan paljastamisen jälkeen aluetta alettiin kehittää puistona. Kauppatoritoiminta oli tällöin siirtynyt Pakkahuoneentorille.

Kuva 4. Ote 1887 asemakaavakartasta, jossa Suurtori on muutettu puistoksi. Vuonna 1890 Linnankadun laidalle valmistui maaherran residenssi eli lääninhallituksenrakennus.

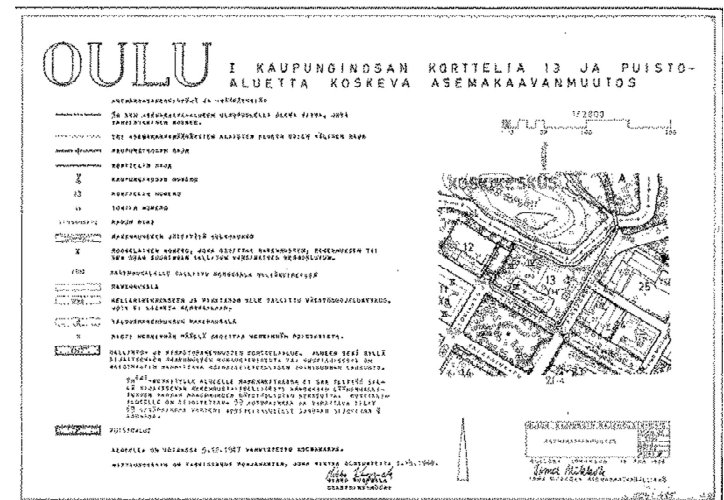

Kuva 7. Ote 5.12.1947 vahvistetusta Oulun keskeisten osien asemaakaavan muutoksesta, Otto Iivari Meurman ja Aarne Ervi.

Otto Iivari Meurmanin ja Aarne Ervin asemaakaavan muutoksessa vuodelta 1947 Linnankatu on esitetty puistoalueilla suljettavaksi liikenteeltä molemmiin puolin lääninhallitusrakennusta. Asemakaava ei ole toteutunut näiltä osin.

Lääninhallituksen tontilla on merkittyinä piharakennukset symmetrisesti päärakennukseen nähden. Tontilta on sillan kautta kulkuyhteys Plaatansaareen.

Vuoden 1968 asemakaavan muutoksessa (Irma Mikkola) on lisärakennukselle, virastorakennus 2:lle, osoitettu rakennusoikeus. Torikadun puoleinen piharakennus on saanut väistyä uuden virastorakennuksen tieltä. Tontille on merkitty väestönsuoja. Kulkuyhteys Plaatansaareen sillan kautta on edelleen merkittynä asemakaavan. Asemakaavatekstissä on mainittu että alueen ja sillä sijaitsevien rakennusten kunnostamisesta tai muuttamisesta on maistraatin hankittava muinaistieteellisen toimikunnan lausunto.

Kuva 6. Oulun lääninhallituksen tonttia koskeva asemakaavan muutos 23.12.1968, Irma Mikkola.

4. Rakennukset

4.1. Oulun lääninhallituksen päärakennus, nykyinen Pohjois-Suomen aluehallintovirastorakennus

4.1.1. Historiallista taustaa, Oulun läänin maaherran residenssitalot 1606-1890

Oulu oli ensimmäisen kerran Pohjanmaan läänin hallintokeskuksena kolmenkymmenen vuoden ajan 1600-luvun alussa, kunnes maakunnan keskus siirrettiin Vaasaan. Lääniin kuuluivat nykyiset Oulun, Vaasan ja Lapin läänit sekä ajoittain myös Norrlanti ja Länsipohja.

Maaherra asui Oulussa ollessaan Linnasaarella Oulun linnan ns. Suuressa rakennuksessa. Hirsirakennuksessa oli kaksi salia, kuusi kamaria ja kyökki. Rakennuksessa oli mm. 56 ikkunalasia ja ruokasalin seinät oli verhoiltu punaisella veralla.⁷

Oulun lääni perustettiin v.1775 ja läänin toiminta alkoi seuraavan vuoden alussa, jolloin myös maaherra asui jo Oulussa. Läänin perustamisen kuninkaallisessa julistuksessa annettiin muiden seikkojen ohessa myös erityisiä määräyksiä virka-asunnon rakentamisesta. Maaherrantalon sijoittaminen vanhaan täyteen rakennettuun kaupunkiin aiheutti ongelman, joka ratkesi vasta vuoden 1822 suurpalon jälkeen, jolloin kaupunki sai uuden asemakaavan v.1824.

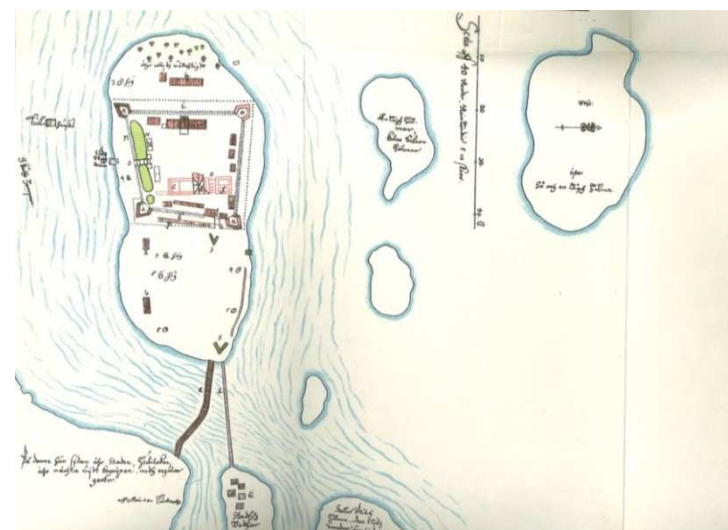
Korkeaa virka-arvoa osoittivat monet ulkoiset merkit, mm. virkatalo. "Sopivan" residenssin kokonaisuuteen olisivat kuuluneet päärakennus taloussiipineen ja ulkorakennuksineen sekä puisto. Tällaisen virkatalon rakentaminen keskeiselle paikalle Ouluun ei ollut mahdollista. Suurusuuntaisia residenssitalohankkeita oli tuolloin vireillä muuallakin valtakunnassa. Suomeen rakennettiin 1700-luvun lopulla ainoastaan uusi Hämeenlinnan residenssi.

Lääninhallituksen tarpeisiin ja maaherran asunnoksi ostettiin 1779 toinen kaupungin kivitaloista, ns. Westmanin kartano, joka nykyisellään kaksi tulipaloa kokeneena ja paljon muutettuna on Oulun kaupungin käytössä (nykyinen Torikatu 10).

Maaherrat moittivat taloa huonokuntoiseksi, mikä lieenee ollut osin liioittelua, sillä rakennus oli vasta 10 vuotta vanha. Luultavimmin sen huonejako ei ollut sopiva ja tonttia pidettiin liian ahtaana kunnolliselle puutarhalle. Kruunu myikin talon jo 1787 kauppias J.Jervellille 1050 riikintaalerilla.

Kuva 8. Oulun lääninhallituksen paikalla sijaitsi 1800-luvulla poliisivankila (puurakennukset vasemmalla).

Kuva 9. Oulun linna 1600-luvulla, ote Mårten Linderothin kartasta 1669.

Maaherralle myönnettiin tällöin vuosittainen määräraha asunnon ja virkahuoneiston vuokraamiseksi. Sopiva rakennus löytyi Polttimosaaresta, johon valtio oli 1776 rakennuttanut kookkaan kaksikerroksisen asuinrakennuksen kruunun viinanpolttimolle. Kruunun viinanpolttomonopoli jäi kuitenkin lyhytaikaiseksi ja polttimoiden toiminta lopetettiin 1780-luvulla. Polttimorakennus myytiin Oulun kaupparealalle ja asuinrakennus jäi vapaaksi.

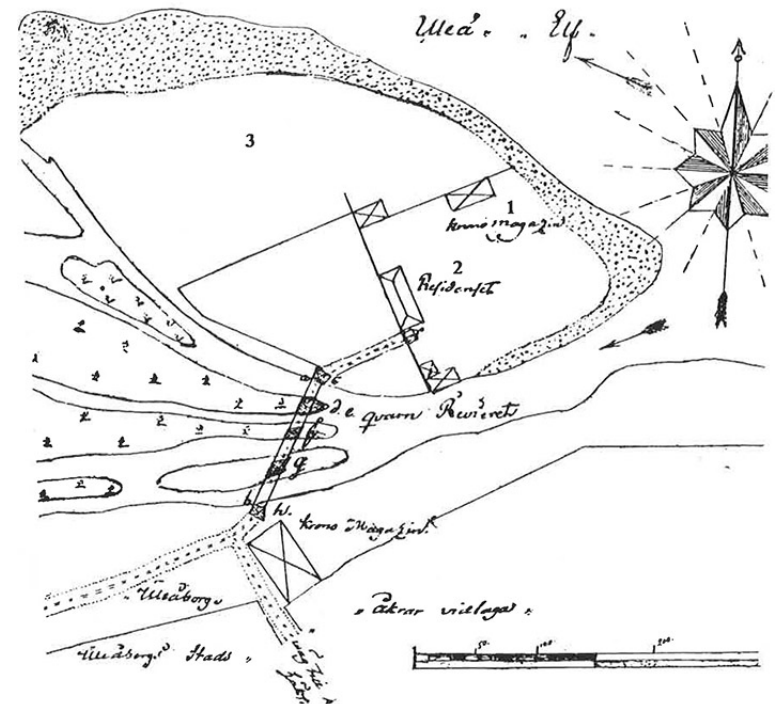
Uusi residenssi oli kaksikerroksinen kustavilaisen klassisoivan barokin henkeen rakennettu hirsirakennus. Talolle antoi luonteenomaisen leiman sen taitteinen ns. mansardikatto. Maaherran asunto lienee ollut toisessa kerroksessa ja lääninhallituksen virastot 1. kerroksessa. Rakennukseen tehtiin laajoja muutos- ja sisustustöitä, ennen kuin maaherra muutti taloon. Residenssitalon sijainti kaupungin ulkopuolella nykyisen sotilassairaalan kohdalla Polttimosaarella pelasti sen Oulun palolta v.1822. Maaherra von Born majoitti talossaan kotinsa menettäneitä kaupunkilaisia useiden viikkojen ajan⁸.

Maaherra Lange kuoli Suomen sodan aikana ja talo luovutettiin sotasairaalan käyttöön. Venäläiset miehitysviranomaiset antoivat uudelle maaherra Ehrenstolpelle luvan asua päärakennuksessa. Se oli käytännössä mahdotonta, koska sotasairaala ei siirretty pois. Tällöin maaherra hankki pakko-otolla käyttöönsä kaupungista kauppias Fellmanin talon toisen kerroksen. Vaikka Ehrenstolpe halusi käyttöönsä koko talon, sai talon omistaja lopulta luvan asua talon 1. kerroksen huoneissa.

Sodan loputtua Polttimosaaren residenssi palautui lääninhallituksen ja maaherran käyttöön aina vuoteen 1836 asti, jolloin taloon muutti lääninsairaala.

Oulun palon jälkeen tuli ajankohtaiseksi uuden residenssitalon rakentaminen. Kruunu oli uuden asemakaavan mukaisesti hankkinut lääninhallituksen tarpeita varten aluevaihdoilla tontin Kirkkotorin eteläläidalta (nykyinen Suomen Pankin tontti). Koska lääninhallituksella oli käyttökelpoinen rakennus Polttimosaarella ja rakentaminen palon jälkeen oli kallista, ei senaatti ryhtynyt rakennustöihin. Valtion varoja kului tuolloin Oulun lyseotalon rakentamiseen. Senaatti oli kuitenkin tilannut Intendentinkonttorilta piirustukset residenssitaloa varten. Talon kustannusarvio oli lähes 58 000 pankkiruplaa.

Lääninhallitus ja maaherra olivat 1836 jälkeen vuokralla kaupungin porvaristaloissa. Palon jälkeinen vuokrien nousu sekä viraston suuri koko aiheuttivat kuitenkin sen, että kuvernööri Lavonius ryhtyi puuhaamaan uuden residenssitalon rakentamista jälleen 1850.

Kuva 10. Polttimosaaren kartta vuodelta 1818.

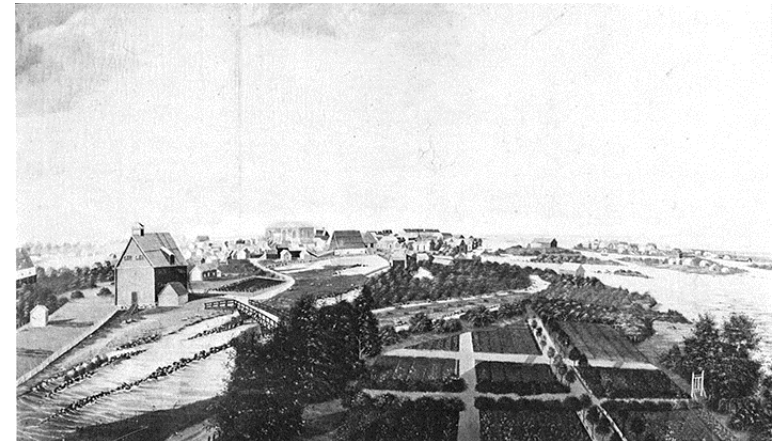
Kuvernööri oli antanut laatia tilaohjelman uutta rakennusta varten, jonka J.Oldenburger luonnosteli 1850. Tässä yhteydessä kuitenkin havaittiin, että tontti olisi tulevalle rakennukselle liian ahdas. Kun kaupunki omisti kookkaan tontin torin pohjoislaidalla (nykyinen lääninhallituksen tontti), jota pidettiin sinne aiotulle kaupungintalolle puolestaan liian suurena ("liian pienen talon rakentaminen sinne ei kaunistaisi seutua"), nousi esiin ajatus aluevaihdesta. Tässä yhteydessä neuvoteltiin myös Polttimosaarella kuvernöörin hallintaan kuuluneen komean puutarha-alueen vaihtaminen kaupungille kuuluneeseen Plaatansaareen. Koska kaupunki halusi säilyttää puutarhan kuvernöörin luontaisena, luvattiin sellainen raivata hänelle Plaatansaareen. Kuvernööri hyväksyi ajatuksen, vaikka puutarhan laatu tässä heikkenisikin. Uutta residenssitalon paikkaa pidettiin hyvänä monesta syystä. Kallisevirta ei tulvinut ja sammutusveden saanti tulipalon sattuessa olisi helppoa. Linnankatu oli vähän liikennöity, jonka takia kadun kunnossapito olisi edullista. Kaupunki taas oli halukas avaamaan kuvernöörin vanhan puutarhan kaupunkilaisille virkistyspaikaksi.

Senaatti ei hyväksynyt tässä vaiheessa kuvernöörin esitystä. Vanhaa tonttia esitettiin laajennettavaksi siten, että Franzénin tontti liitettäisiin sen osaksi. Senaatti esitti ostotarjouksen kauppias Franzénille 1854. Johan Franzénin pyytämää 12 000 ruplan hintaa pidettiin kohtuullisena. Senaatissa suunniteltiin, että kuvernööri voisi välittömästi muuttaa asumaan Franzénin taloon, joka olisi liitetty siipirakennuksena rakennettavaan lääninhallituksen taloon.

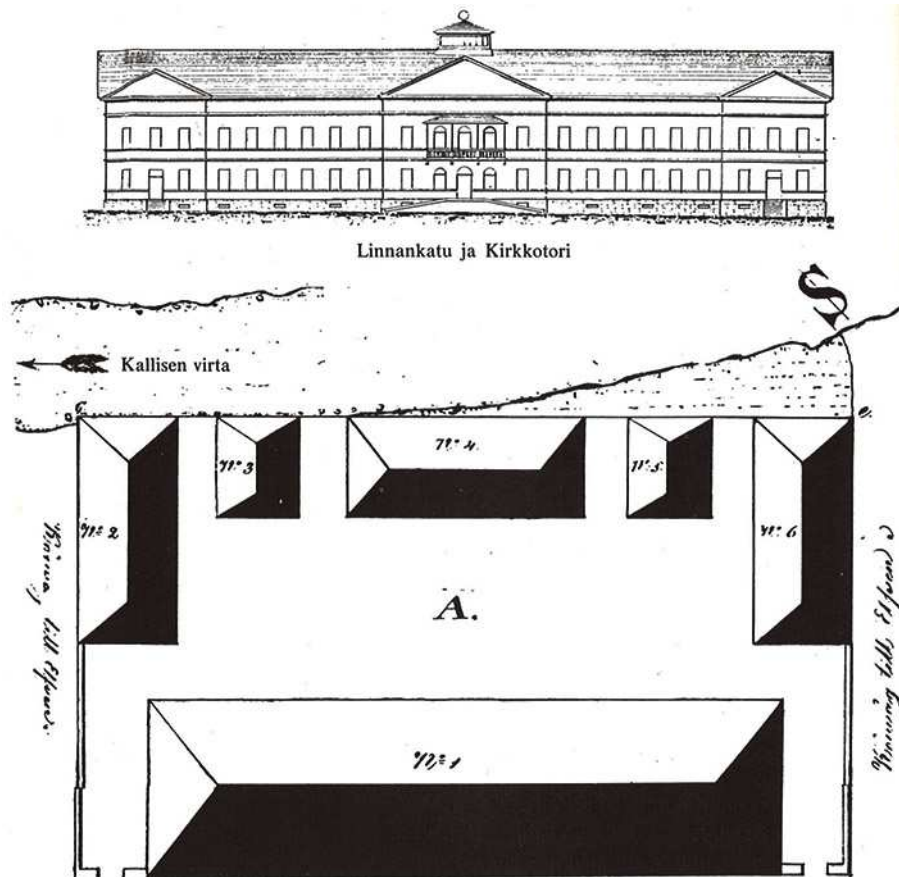
Senaatti valmisteli hanketta ja J.Oldenburgilta pyydettiin mm. tontin tarkka mitta. Krimin sota keskeytti kuitenkin hankkeen etenemisen. Sodan jälkeen senaatti päätti tässä vaiheessa rakennuttaa ainoastaan pienemmän kivistä rakennuksen maanmittauskonttorille, lääninkassalle ja -arkistolle. Residenssitalon rakentaminen lykättiin tulevaisuuteen. Maanvaihto kuitenkin toteutui.

Kuva 11. Vanha maaherran residenssi Polttimosaarella. Rakennus purettiin ajattelemattomasti vuonna 1968.

Kuva 12. Johan Hedmanin maalaus, jossa Polttimosaaren maaherran puutarha näkyy hyvin. Taustalla on Oulun kaupungin siluetti. Maalauspaikkana on ollut huone vanhan residenssin ullakolla.

Kuvio 8

Linnankatu ja Kirkkotori.

- N:o 1 päärakennus, 128 kyynärää pitkä ja 36 kyynärää leveä.
 N:o 2 talli ja vaunusuoja, 45 kyynärää pitkä ja 20 kyynärää leveä.
 N:o 3 puoti, 20 kyynärää pitkä ja 17 kyynärää leveä.
 N:o 4 maanmittauskonttorin rakennus, 48 kyynärää pitkä ja 20 kyynärää leveä.
 N:o 5 pesu- ja leipomotupa, 20 kyynärää pitkä ja 17 kyynärää leveä.
 N:o 6 talousrakennus, jossa olivat huoneet vahtimestareille ja sotilasvahdeilla, 45 kyynärää pitkä ja 20 kyynärää leveä.

Kuva 15. Oulun lääninhallituksen suunnitelma v. 1850 (arkkitehti Johan Oldenburg).

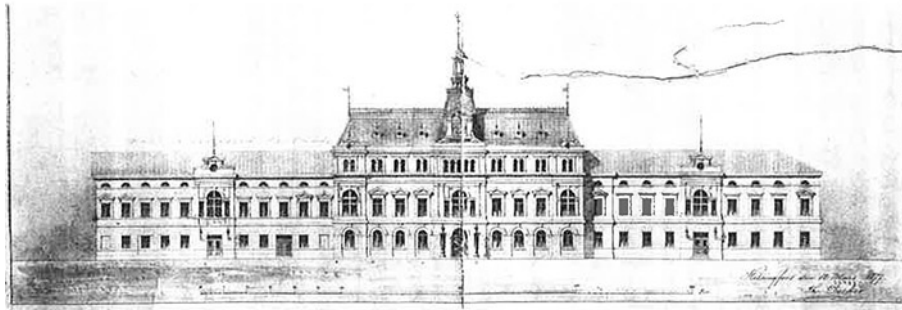

Kuva 14. Franzénin talo oli kaupungin suurimpia ja komeimpia porvaristaloja. Sisustukseen oli käytetty mm. ranskalaisia tapetteja.

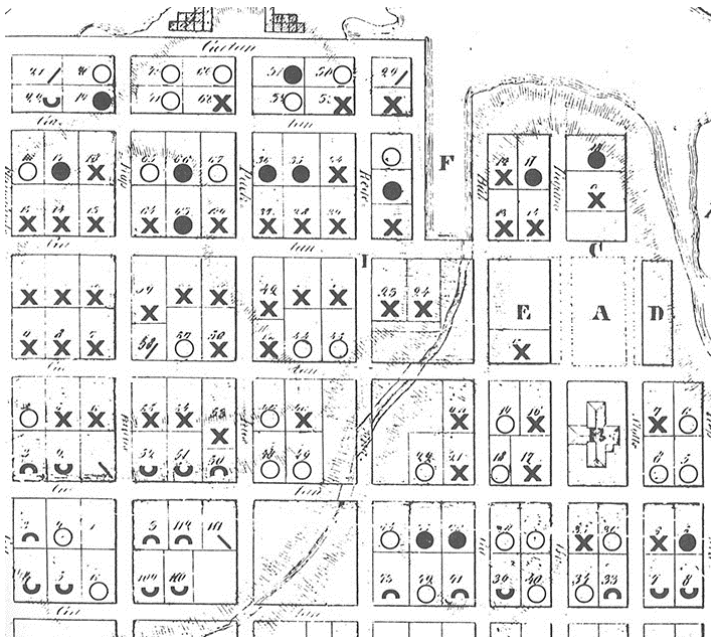

Kuva 13. Krimin sodan aikana v.1855 englantilaiset nousivat maihin ja uhkasivat polttaa mm. kuvernöörin käytössä olleen talon (nyk. Reinilän talo). Kuvernööri Lavonius pystyi kuitenkin estämään tihutyön vedoten siihen, että silloin olisi ollut vaarassa koko kaupunki. Englantilaiset luopuivat uhkauksesta elintarvikeveroa vastaan.

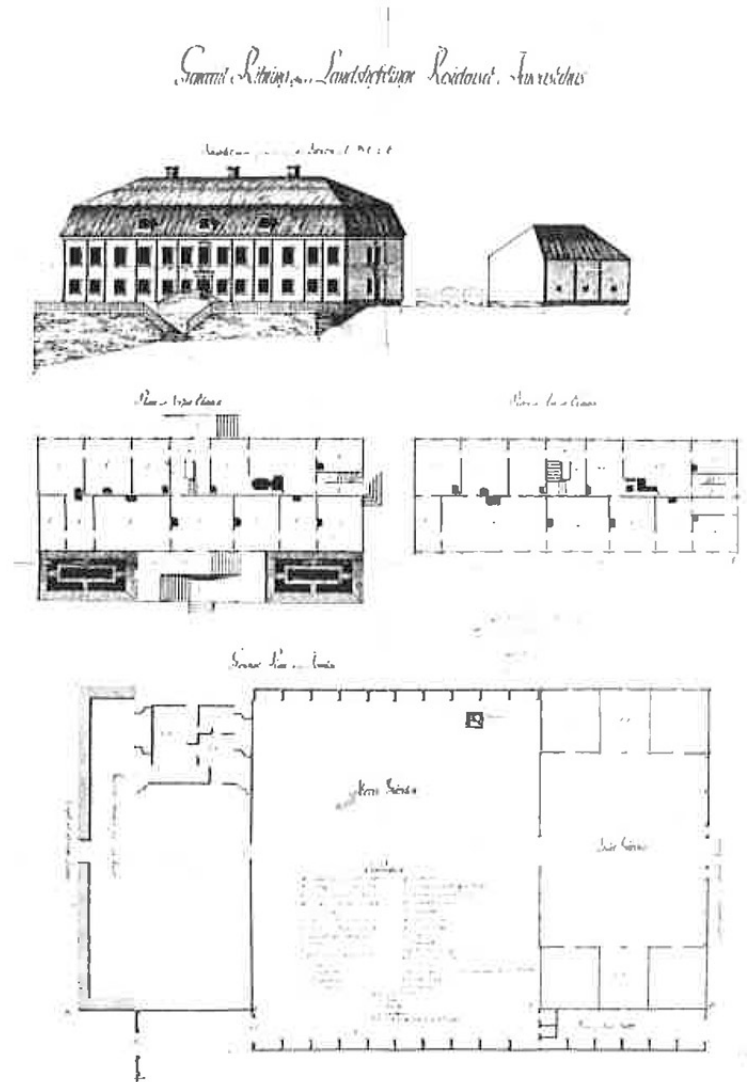
Oulun kaupunki teetti kaupungintalosuunnitelman v.1877. Kyseinen suunnitelma kuvanee aiempaa ajatusta läänihallituksen residenssiksi. Suunnitelmassa Franzénin talo oli jälleen osana tulevaa kaupungintaloa. Ilmeisesti Franzénin kartano rakennuksineen oli nyt edullisesti myytävänä konsuli J.M.Franzénin konkurssin johdosta.

Kuva 17. Oulun kaupungintalon suunnitelma v.1877. Arkkitehtina oli Th.Decker.

Kuva 16. Oulun tonttikartassa 1800-luvun alkupuolelta on kuvernöörin residenssille varattu tontti E.

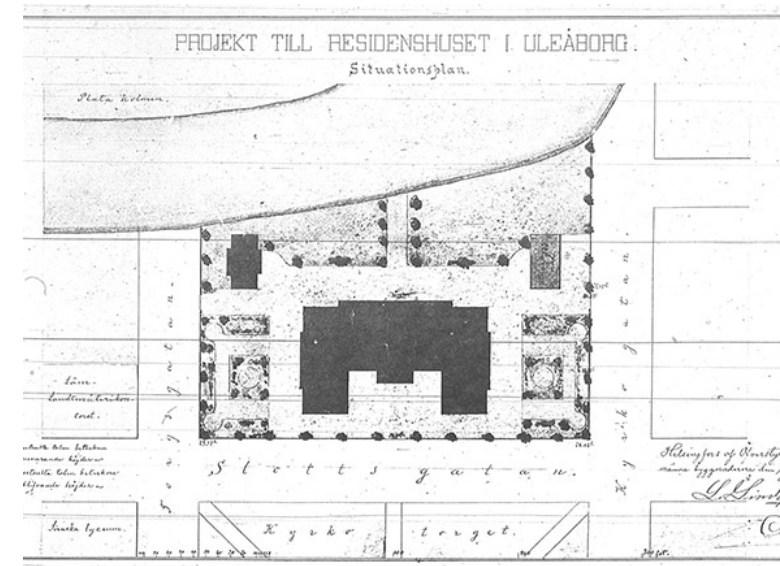
Kuva 18. Hämeenlinnaan rakennetun maaherrantalon suunnitelma v. 1782.

4.1.2. Residenssitalon suunnitelmat

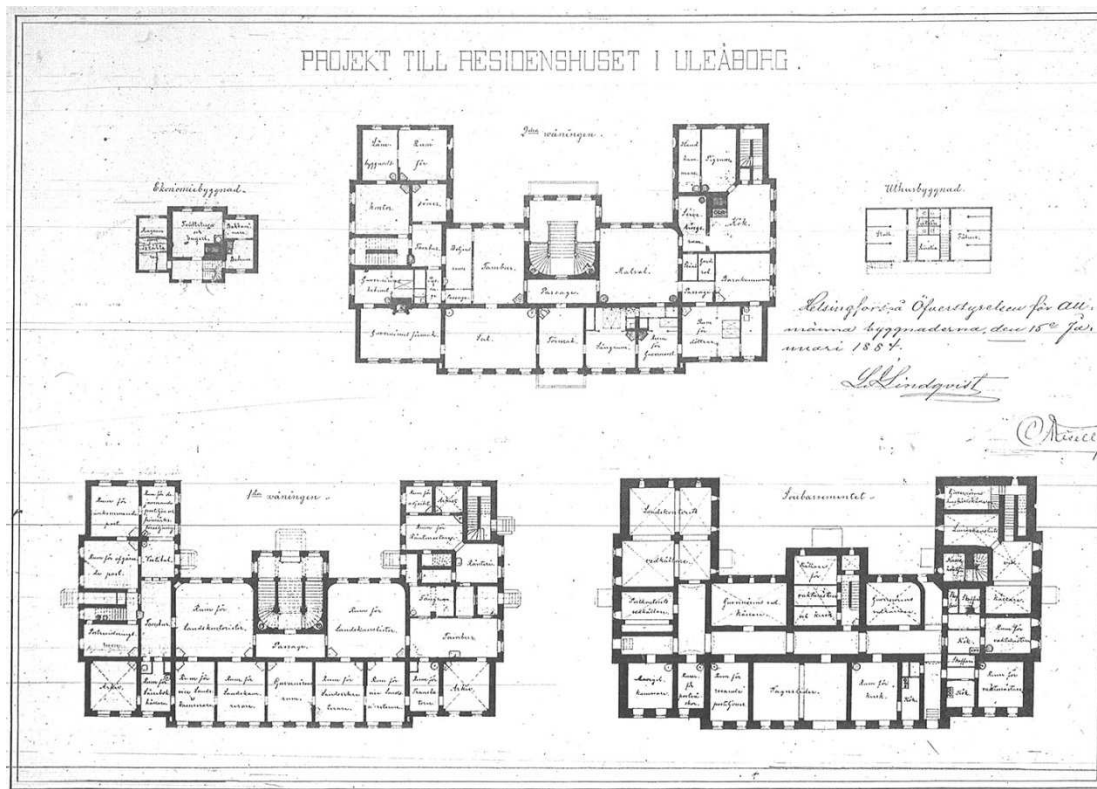
4.1.2.1. Luonnokset

Kuvernööri Nyberg tai Jägerhorn lienevät ottaneet uuden residenssitalon rakentamisen jälleen esille 1870-80 -lukujen taitteessa. Tällöin hanke etenikin niin, että Yleisten rakennusten ylihallitus sai senaatilta suunnittelumääräyksen 1883.

Ensimmäiset luonnokset

Kuva 20. Oulun uuden residenssin asemapiirrosluonnos, C.Kiseleff 1884. Rakennus on sijoitettu palatsinomaisesti keskelle tonttia. Myös siipirakennukset ovat lähes symmetriset.

Kuva 19. Kiseleffin luonnokset. Maaherran työhuone on sijoitettu keskeisesti sisäänkäyntiä vastapäätä siten, että ikkunat avautuvat puistoon. Läpikuljettavat lääninkonttorin ja -kanslian konttoristien salit on sijoitettu kadun puolelle ja korkeampien virkamiesten erilliset huoneet puiston puolelle. Käsiarkisto, lääninkassa, sivuportait ym. tilat on sijoitettu rakennuksen sivusiipiin. Sisäänkäynnit on osoitettu myös päädyistä, joista pääsee erillisiin postinkäsittelyhuoneisiin ja lääninkassaan. Edelleen erillinen sisäänkäynti on kuulusteluihin tulevia tai kuljetuksiin passitettavia vankeja varten. Herran huoneistoon yläkerrassa kuuluu maaherran kabinetti etuhuoneineen sekä poikien ja palvelijan huoneet. Näille huoneille on erillinen sisäänkäynti ja porrashuone. Rouvan huoneiston muodostaa rouvanhuone, lastenkamari ja sänkykamari. Näihin tiloihin liittyvät myös ruokasali, keittiö, palvelijainhuone ja muut taloustilat. Keittiölle on oma porras.

Suunnittelutyön aloitti Yleisten rakennusten ylihallituksen ensimmäinen arkkitehti Constantin Kiseleff, joka oli juuri suunnitellut Kuopion lääninhallituksen rakennuksen. Kiseleff oli saanut oppinsa ja työskennellyt kolmekymmentä vuotta ylihallituksessa. Oulun lääninhallituksen rakennuksen ensimmäiset luonnokset tammikuulta 1884 muistuttavat läheisesti Kuopion lääninhallituksen suunnitelmaa.

Oulun virastotalon ensimmäisissä luonnoksissa pääsisäänkäynti eli paraatiovi on rakennuksen katufasadin keskiosassa. Juhlavan porrashuoneen kautta päästään virastokerrokseen.

Pääsisäänkäynnin juhlaporras on sijoitettu luonnoksessa heti sisäänkäynnin yhteyteen toisin kuin mihin oli totuttu esimerkiksi kaupungintaloissa, joissa porras oli eteishallin takana pihan puolella. Portaen sijaitessa rakennuksen pihaseinää vasten voitiin toisen kerroksen juhlasali parvekkeineen sijoittaa kadun puolelle. Kiseleffin ensimmäisessä suunnitelmassa toiseen kerrokseen oli varattu maaherran asunnon lisäksi poikkeuksellisesti tilat myös lääninrakennuskonttorille.

Maaherran asuinkerros noudatti säätyläistalon kaavaa, jossa keskellä sijaitsevien juhlahuoneiden toisella puolella oli ns. herran huoneisto. ja toisella puolella rouvan huoneet.

Juhlahuoneiston muodosti porrashuoneen jatkona erillinen eteissali, etuhuone ja juhlasali. Porrashallista pääsi kadunpuolen juhlaparvekkeelle.

Kellarikerrokseen oli sijoitettu talouskellarit, puuvarastot, vaunuvaja, kassaholvi sekä kuskin ja vahtimestarin asunnot. Ensimmäisessä luonnoksessa oli myös huone matkustaville postiljooneille ja postilaukuille.

Erillisissä siipirakennuksissa sijaitsivat pesutupa ja kylpytilat sekä talli ja navetta.

Huoneiden määrä ja sijoittelu eri kerroksiin ei paljon muuttunut suunnittelun kuluessa. Voidaankin olettaa, että tilaohjelma oli vakiintunut vuosikymmenten kuluessa, ja että siihen tehtiin vain vähäisiä muutoksia paikallisista oloista ja maaherrojen mieltymyksistä johtuen.

Toiset luonnokset

Lääninhallituksen rakennuksesta tehtiin useita eri luonnoksia 1884-86 aikana. Toiset luonnokset on päivätty lokakuulle 1884. Oleellinen muutos edellisiin verrattuna on tapahtunut virastokerroksen

tilajäsentelyssä. Ehdotuksessa on nyt keskikäytävä, jonka varrella sijaitsevat virastohuoneet vastaavassa järjestyksessä kuin ensimmäisessä ehdotuksessa.

Virastokerroksen kulutiet ovat huomattavan selkeät verrattuna ensimmäisen luonnokseen. Paksuseinäinen kassaholvi on sijoitettu tässä ehdotuksessa virastokerrokseen lääninkassan yhteyteen.

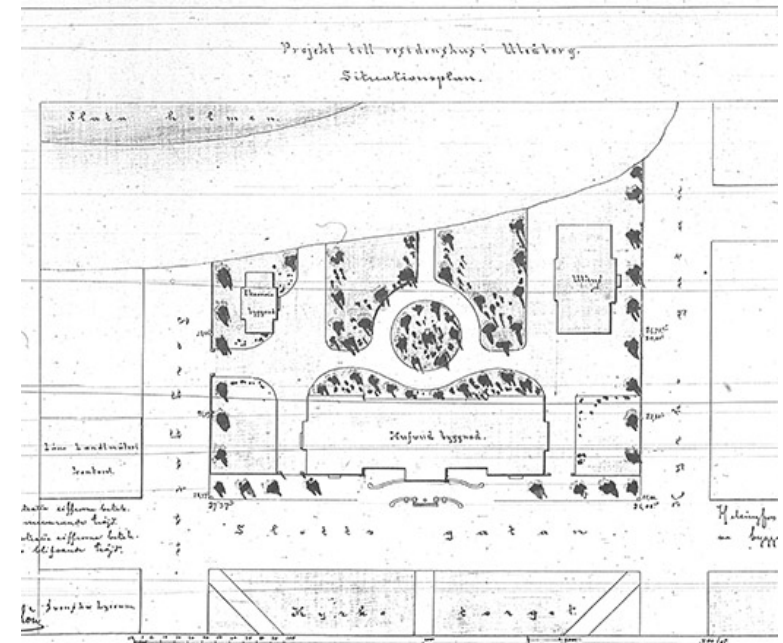
Toisen kerroksen tiloja uudessa luonnoksessa järjestetty eri tavalla. Lääninrakennuskonttorin huoneet on jätetty pois, samoin suuri osa palvelijoiden huoneista. Suunnitelmassa on kuitenkin edelleen mukana maaherraparin yhteinen makuuhuone sekä lisäksi erilliset makuuhuoneet pouvan ja herran huoneistoissa. Jokaiseen huoneeseen on pyritty järjestämään sisäänkäynti ilman läpikulkua toisten huoneiden kautta. Tämä moderni suunnitteluajatus on aiheuttanut talon keskiosaan käytävien verkoston. Uutuutena suunnitelmassa ovat vesiklosetit ja kylpyhuone. Kellarikerroksen puuvarastot ja vaunuvajat on siirretty uudessa luonnoksessa piharakennukseen.

Rakennuksen kokoa on pienennetty, risaliitteja lyhennetty ja rakennusta kavennettu ja pidennetty. Palatsimainen olemus on muuttunut porvarillisempaan suuntaan, myös sisätiloissa. Juhlahuoneiston salit sijaitsevat nyt epäsymmetrisesti pääportaikon ympärillä.

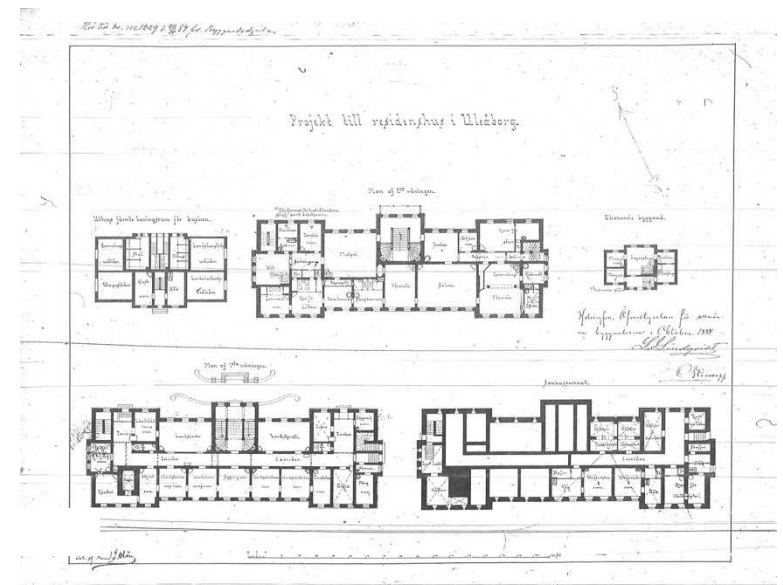
Kadulle pääsisäänkäynnin eteen on suunniteltu juhlava ajoramppi, joka sai myöhemmissä luonnoksissa vieläkin massiivisemmän luonteen. Vastaava rakennelma oli toteutettu Kuopion lääninhallitukseen.

Keskikäytävä oli vielä uusi ilmiö virastorakentamisessa, joskin Suomessa keskikäytäväratkaisuja tunnetaan jo 1850-luvun koulusuunnitelmista. Ensimmäisen keskikäytäväratkaisun virastotaloon suunnitteli Vaasan lääninarkkitehti C.A.Setterberg Vaasan hovioikeudentaloon 1855. Ruotsissa kyseinen pohjakaaviotyyppi oli tullut yleisempään käyttöön jo 1815 tienoilla. Sisäänkäyntikatoksen ja parvekkeen esikuvana on saattanut olla Pietariin 1849 valmistunut uuden Eremitaasin porttiikki ja ajorampin esikuvana 1884 valmistunut ja Suomenkin arkkitehtien hyvin tuntema Wienin valtiopäivätalon sisäänkäynti. Vaatimattomampi ajoramppi tunnetaan myös 1800-luvun alusta Åminnen kartanosta.⁹

Kuva 22. Pohjien toiset luonnokset.

Kuva 21. Toisessa asemapiirrosluonnoksessa ajoramppi hallitsee enemmän

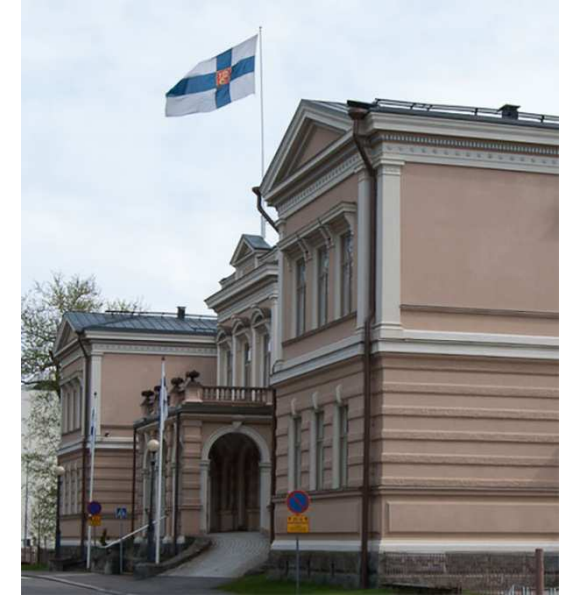

Kuva 25. Åminnen kartanossa on arkkitehtien Bassin ja Gjöwellin 1800-luvun alussa suunnittelema ajoramppi.

Kuva 26 Vaasan hovioikeudentalossa, alakuva, (C.A.Setterberg) on keskikäytäväratkaisu.

Kuva 23. Constantin Kiseleffin Yleisten töiden ylihallituksessa suunnittelema Kuopion läänihallituksen talo vuodelta 1883

Kuva 24. Pietarin Uuden Eremitaasin sisäänkäyntikatos v.1849. (alla)

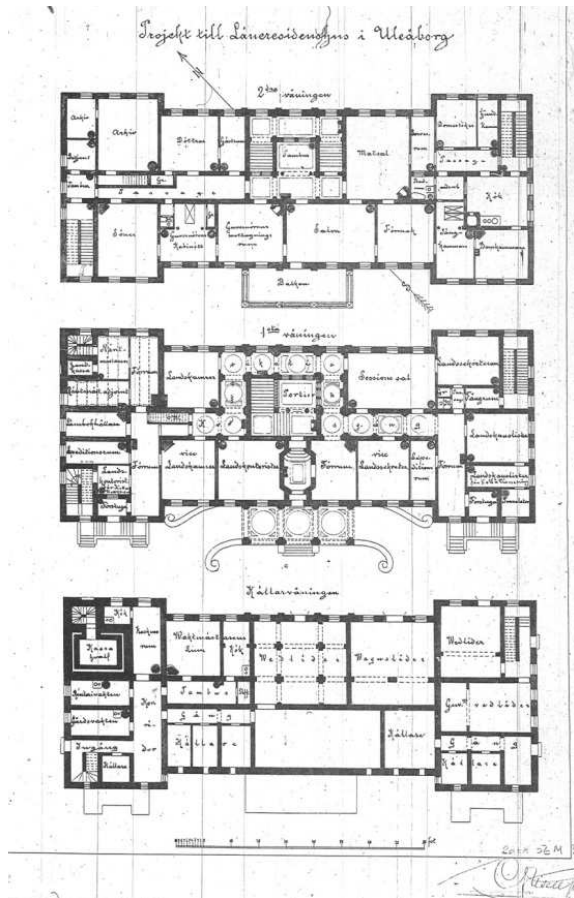

Myöhemmät luonnokset

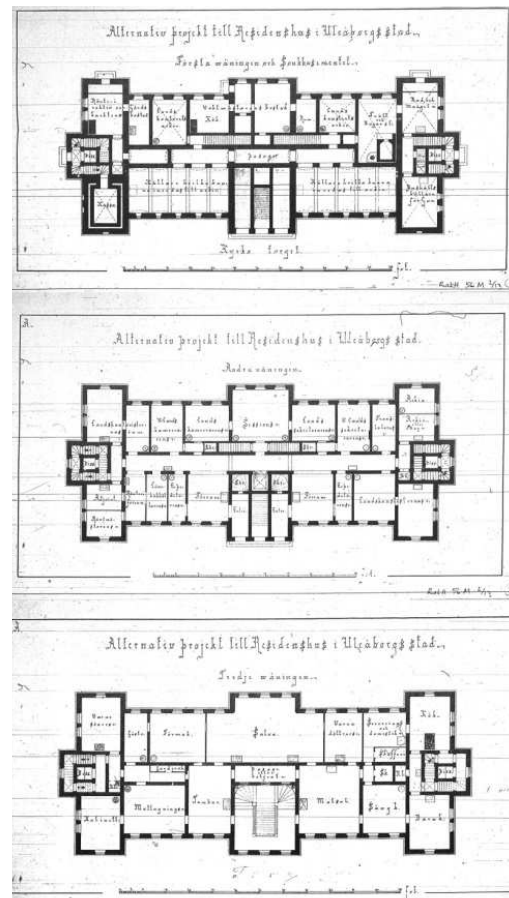
Myöhempiä päiväämättömiä luonnoksia lienee Kiseleff tehnyt ylihallituksessa aina eroonsa asti 1886.

Luonnoksista löytyy kaavioita, jotka jo läheisesti muistuttavat lopullisia Jac. Ahrenbergin tekemiä lopullisia piirustuksia.

Kiseleffin tekemiä julkisivuehdotuksia ei tunneta.

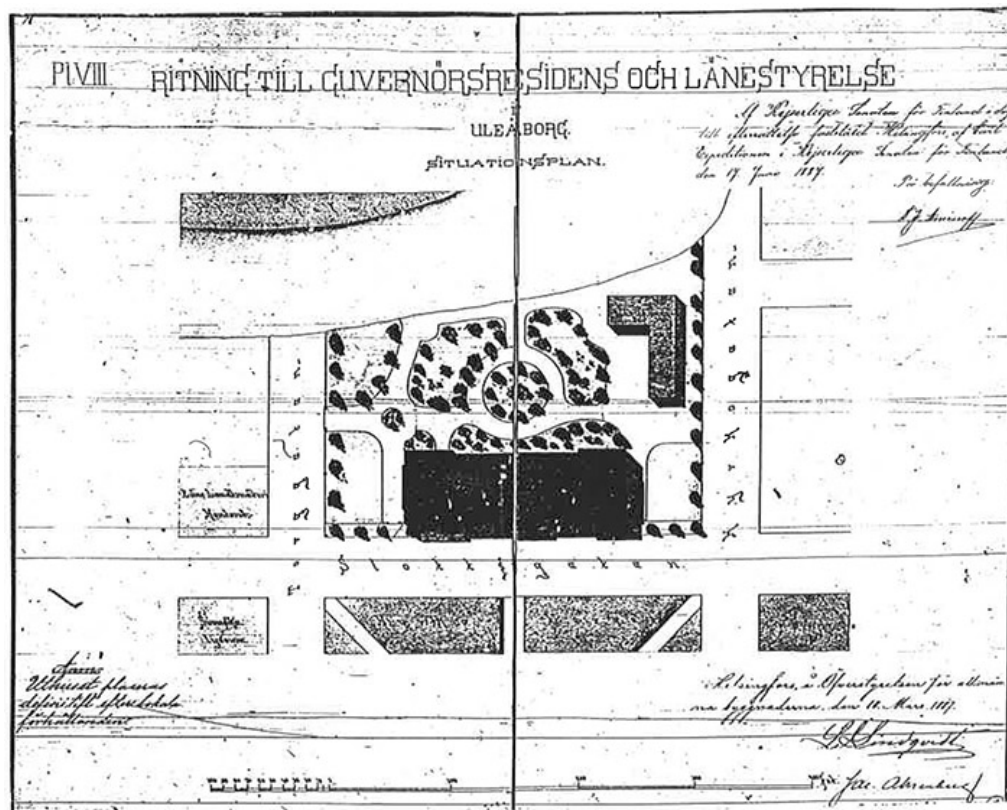
Kuva 28. Myöhempiä Kiseleffin pohjaluonnoksia.

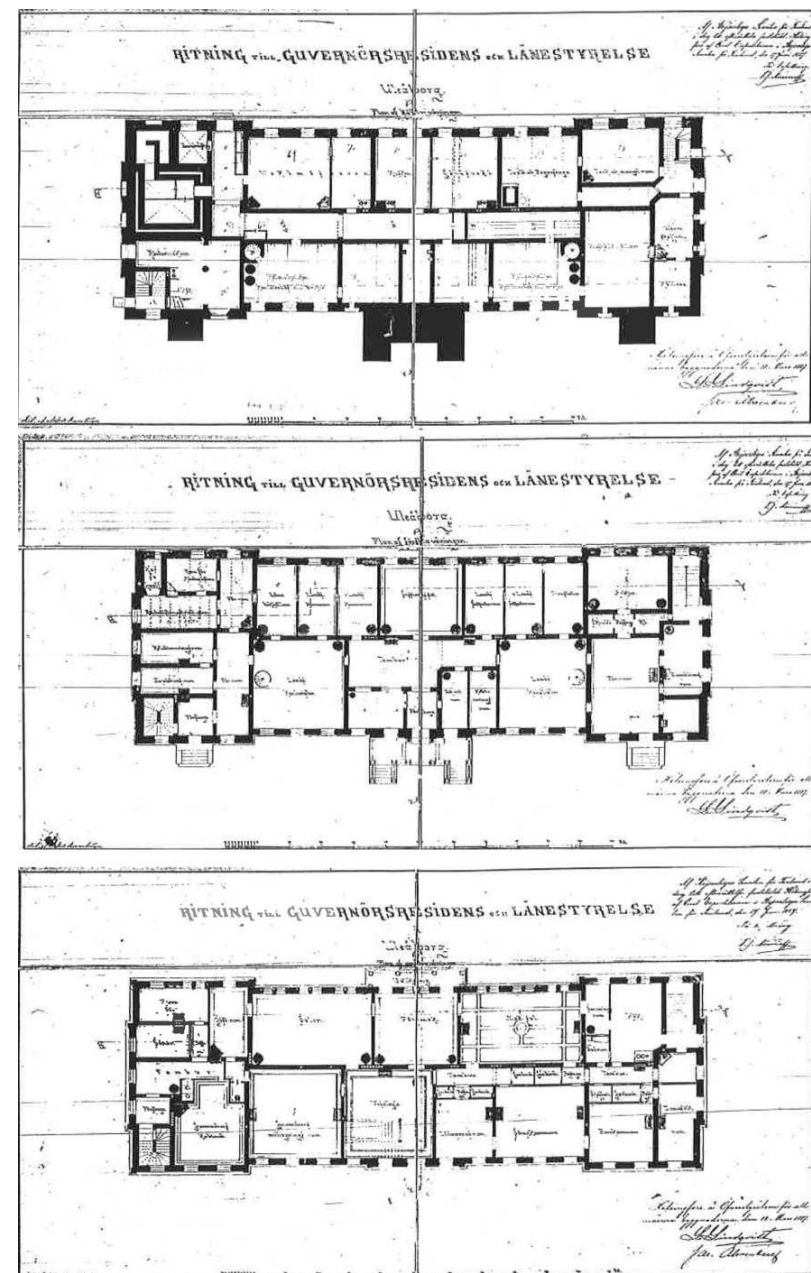
Kuva 27. Kiseleff tutki ahkerasti erilaisia porras- ja käytäväjärjestelyjä. Eräässä luonnoksessa kadulta johtaa rakennukseen jopa viisi eri sisäänkäyntiä. Pääporras on yhdessä versiossa esitetty pihan puolelle erikosen yhdyskäytävän ympäröimänä. Portaiden osoittaminen kellariin sijoitettuihin arkistotiloihin on ollut pulmallista. Suunnittelun edetessä kuvernöörin ja rouvan erilliset makuuhuoneet poistettiin suunnitelmasta. Kellaritilaan on sijoitettu suuri kaksoisseinällä varustettu kassaholvi. Pesu- ja leivintupa on lopulta esitetty toteutettavaksi päärakennuksen kellaritilaan.

4.1.2.2.Lopulliset suunnitelmat v.1887

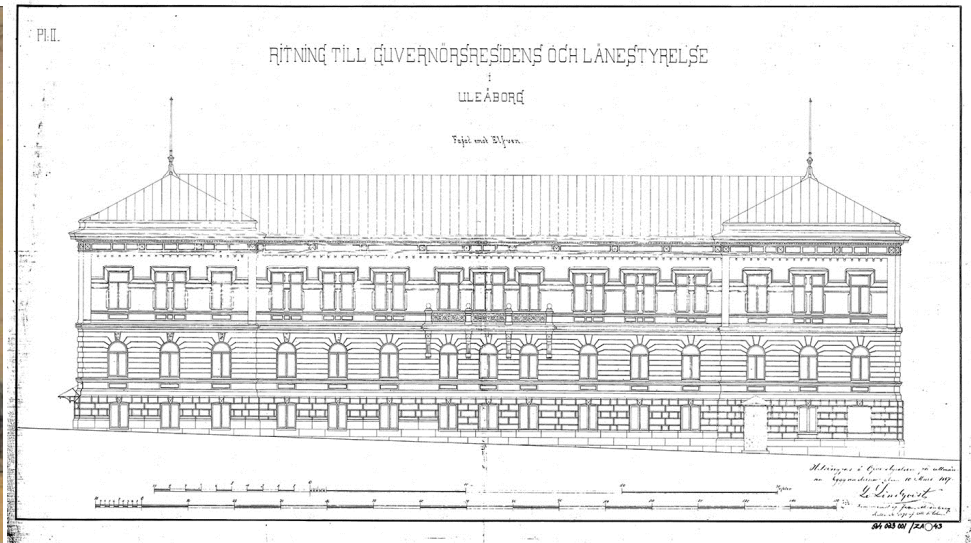
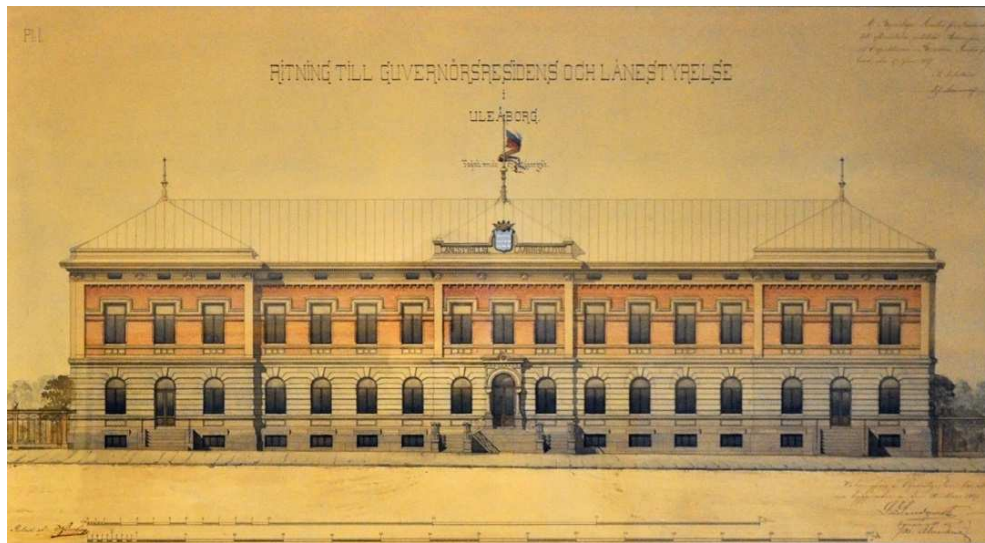
Jac. (Johan Jacob) Ahrenberg, joka oli korotettu ensimmäiseksi arkkitehdiksi 2.11.1886, jatkoi suunnittelua Kiseleffin erottua. Rakennustyön valvojaksi Ouluun nimettiin arkkitehti John Lybeck.

Kuva 29. Lopullisen hyväksytyn suunnitelman asemapiirros vuodelta 1887.

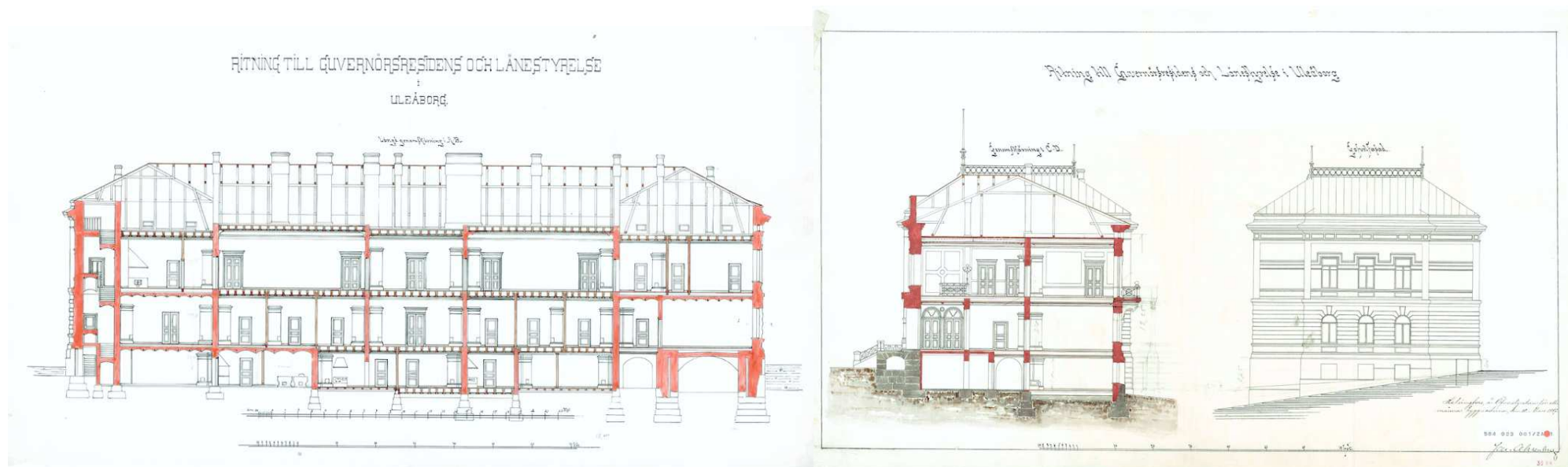
Kuva 30. Lopullisen hyväksytyn suunnitelman pohjapiirroksat.

Kuva 31. Lopullisen hyväksytyn suunnitelman julkisivut

Katujulkisivussa keskirisaliitti erottuu huomattavan kapeana. Pihajulkisivussa sanotaan olevan aiheita keisari Diocletianuksen palatsista.

Lääninhallituksen rakennus oli Ouluun samanaikaisesti rakennettavista julkisista rakennuksista luonteeltaan vaatimattomin, sillä 1886 valmistunut Seurahuone oli huomattavan komea ja 1892 valmistunutta kaupungintaloa torneineen voidaan luonnehtia linnamaiseksi. Lääninarkkitehti Basilier kuuluu vastustaneen kaupungintalon tornia kaupunkikuvaan sopimattomana¹⁰.

Kuva 32. Lopullisen hyväksytyn suunnitelman leikkaukset ja päätyjulkisivu

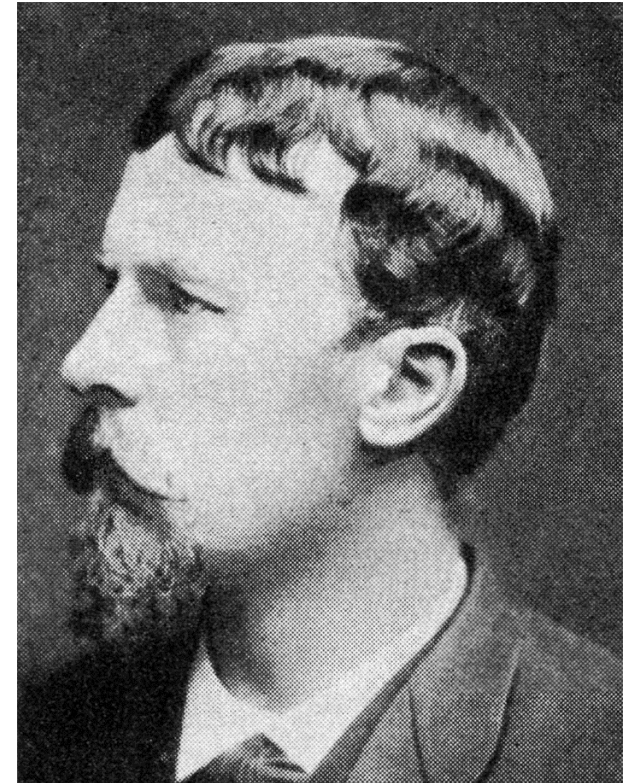
Suunnittelutyö jatkui vuoden 1886 loppupuolella sokkelipiirustusten ja materiaaliluetteloiden tekemisellä. Rakennuksen hahmo lieenee ollut varsin valmiiksi suunniteltu. Senaatti myönsi 4.1.1887 "Oulun kaupungin residenssitalon piirustustyöhön" 166,50 mk. Piirustustyö tarkoittanee puhtaaksipiirtämistä. Pääpiirustukset tehtiin kartongille kauniisti laveerattuina. Pääpiirustukset olivat sisustusyksityiskohtia myöten hyvin tarkat, ja niitä käytettiin myös työpiirustuksina. Erillisiä mitoitettuja työ- ja erikoispiirustuksia tehtiin koristelistoituksista, ulko-ovista ja erinäisistä sisustuksen yksityiskohdista.

Ahrenberg käytti hyväkseen pitkälle suunniteltuja pohjaluonnoksia. Huonetilat ja niiden sijoittelu pysyivät hänen suunnitelmassaan samana. Ahrenberg kuitenkin selkiytti ja yksinkertaisti pohjaratkaisuja. Huonetilat ovat suhteiltaan kehittyneempiä kuin aiemmissa luonnoksissa ja lähes kaikki käytävät on poistettu kuvernöörin asunnosta. Ainoa yksinkertainen alkovi on jäänyt kuvernöörin kabinettiin. Huoneiden hierarkia ja suhdemaailma korostuivat erilaisina huonekorkeuksina. Asuntokerroksen pienet huoneet ovat huomattavasti matalampia kuin juhlasali.

Virastokerroksen uudenaikainen keskikäytävä on jäänyt pois toteutussuunnitelmista. Vierastiko Ahrenberg ajatusta vai oliko se paikallisen kuvernöörinviraston tahto?. Ahrenbergin suunnitelmasta voidaan nähdä, että auringonvaloa on pyritty tuomaan talon keskiosan tiloihin väliseinäikkunajärjestelmällä.

Suurin muutos Kiseleffin luonnoksiin nähden on tapahtunut porrashuoneissa. Sivuportaat ovat varsin vaatimattomat ja sijaisevat rakennuksen vastakkaisissa nurkissa. Liikenteellisesti paremmat paikat olisivat olleet päätyjen keskellä, mutta lämmittämättömät porrashuoneet ilmeisesti haluttiin sijoittaa ulkonurkkiin. Pääsy virastosaleista kellarin arkistotiloihin oli järjestetty valurautakierreportain, jotka olivat tilaa säästäviä tavallisiin portaisiin verrattuina.

Pääporras ja paraatissäänkäynti ovat Ahrenbergin suunnitelmassa kokeneet suurimman muutoksen aiempaan suunnitelmaan nähden. Pienehkö tuulikaappi välittää virastoliikenteen suoraan 1. kerroksen odotusaulaan ja runsaasti pienennetty juhlaporras on tuulikaapin sivussa osana 2. kerroksen eteishallia eli vestibyyliä. Koska tuulikaapista johtaa portaisiin erillinen ovi oli kuvernöörin asuihuoneisto siten täysin erotettavissa virastotiloista. Vastaava julkisen rakennuksen pääportaikkotyyppi oli käytössä viimeksi empiretyylin rakennuksissa puoli vuosisataa aikaisemmin sekä edelleen porvaristaloissa. Lähes kaikkiin edellisinä vuosikymmeninä rakennettuihin julkisiin rakennuksiin oli toteutettu keskeisportaikko. Uuden

Kuva 33. Jac Ahrenberg seurasi läheisesti kulttuurielämää ja poliittisia aatevirtauksia ja monet ulkomaiset eturivin taiteilijat ja ajattelijat kuuluivat hänen tuttavapiiriinsä. Kotimaassa hän seurusteli useiden uudistusmielisten vaikuttajien kanssa. Hän tunsi henkilökohtaisesti myös maan kuvernöörejä. On mahdollista, että hän innokkaana suomenmielisenä halusi myös sanoutua irti raskaasta venäläisestä palatsiarkkitehtuurista. Ahrenbergin rakennustaiteelliset esikuvat ovatkin selvästi läntistä perua. Tästä tietoisesta pyrkimyksestä on osoituksena sekin, että hän hankkiutui opiskelemaan juuri Tukholmaan.

portaikkotyyppin tulemista ennusti Ahrenbergin opiskelutoverin F.A.Sjöströmin Malmgårdin kartanoon 1882 suunnittelema porrashuone.

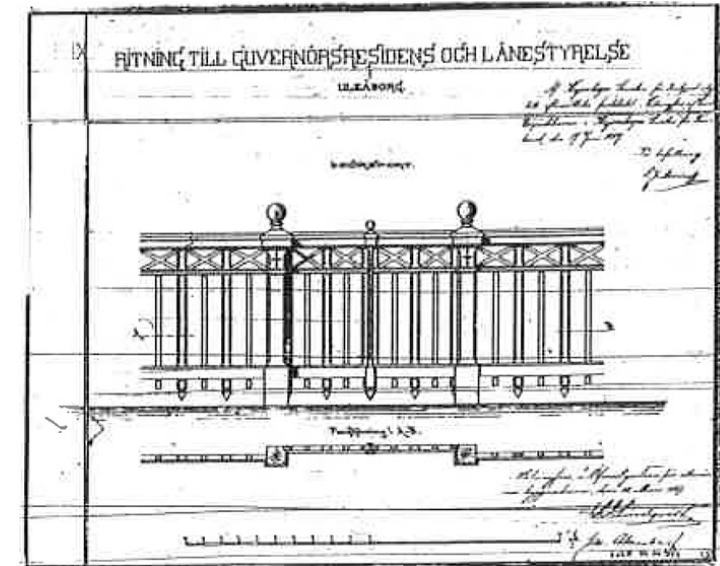
Voisi olettaa, että Jac. Ahrenberg hyvin kansainvälisiä virtauksia tuntevana halusi vähentää kuvernöörin kodin julkista luonnetta ja korostaa sen intiimiyttä. Näihin aikoihin saakka olivat korkeampien virkamiesten kodit olleet myös edustustiloja. Käytäntö oli syntynyt eurooppalaisissa hoveissa viimeistään 1600-luvulla. Jopa makuuhuoneita pidettiin julkisena tilana. Kodin yksityistämisen ensimmäisinä merkkeinä voitaneen pitää 1800-luvun lopulla käyttöön tulleita makuuhuoneiden verhoilla erotettavia erillisiä sänkyalkoveita.

Kuvernöörin vastaanottohuone oli sijoitettu vestibyylin yhteyteen, jota voitiin käyttää odotustilana. Kiseleffin luonnoksissa työhuone sijaitsi vielä sivuportaan yhteydessä. Ahrenberg halusi rauhoittaa herran huoneiston sivuoven kokonaan kuvernööriperheen käyttöön.

Toisen kerroksen parvekkeen Ahrenberg sijoitti pihan puolelle. Tämä seikka ilmentää myös yksityiselämän kunnioitusta. Parvekkeen poistaminen kadun puolelta yksinkertaisti pääjulkisivun kompositiota ja helpotti korkean pihajulkisivun jäsentelyä.

Ahrenburg sommitteli rakennuksen ulkonäön huomattavan yksinkertaiseksi verrattuna aiempiin suunnitelmiin. Vain aavistuksenomaiset keski-, sivu- ja päätyrisaliitit jäsennöivät julkisivuja. Jaottelu on saatu aikaan enemmän julkisivulistojen ja nurkkapilarien avulla kuin risaliittien ulokkeisuudella. Pelkistyneet mutta kuitenkin hyvin erottuvat kattomuodot tukevat myös risaliittien tehoa. Kiseleffin palatsimainen rakennustyyppi on Ahrenbergin pöydällä muuttunut porvarillisempaan asuun ja reunustaa toria lähes yhtä maltillisesti kuin sen kaksi aikaisempaa profaania rakennusta, lyseo (vuodelta 1828) ja Franzénin talo (vuodelta 1829). Halusiko Ahrenberg osaltaan muovata Kirkkotoria yhtenäiseen asuun vai olivatko hänen vaikuttimensa kenties poliittista laatua (suomenmielisyyss)?

Ensimmäiset tunnetut julkisivupiiirustukset lääninhallituksen talosta ovat valmiit pääpiirustukset, joiden mukaan rakennus pystytettiin. Oulun residenssitalon julkisivut poikkeavat varsin monessa suhteessa aikalaisistaan Suomessa. Ahrenbergin tyyliä on luonnehdittu mm. hollantilaistyyppiseksi renessanssiksi, jossa tiilipintaiset ja rapatut julkisivun osat vuorottelevat. Ranskalaisesta ja flaamilaisesta 1500- ja 1600-luvun renessanssista tunnetaan tiilipintaisia rakennuksia, joihin on yhdistetty rapattuja osia. Mm. Pariisin Place de Vosgesin ympärillä olevat rakennukset lienevät olleet Ahrenbergille tuttuja. Vaasan

Kuva 34. Tonttiaidan piirustus.

Kuva 35. Oulun lääninhallituksen talon parvekkeen alareunassa on rapattu palkkijäljitelmä.

lääninarkkitehti Carl Axel Setterberg ryhtyi ensimmäisenä Suomessa käyttämään tiiltä julkisivumateriaalina arvorakennuksissa vuosisadan puolivälistä lähtien. Oulussa oli puhtaaksimuuratuista tiilijulkisivuista saatu kokemusta 1880-luvun alussa valmistuneessa lääninvankilassa.

Katujulkisivun ikkunajako on ajalle luonteenomainen, sen sijaan keskirisaliitin suhde sivurisaliitteihin on erikoinen. Keskirisaliitti on huomattavasti kapeampi kuin sivurisaliitit, ikäänkuin kokoonpainettu, päinvastoin kuin oli yleensä tapana. Tähän sommittelutapaan kuului yleensä keskirisaliitin nostaminen torniksi. Paraatissääkäynnin portaali on varsin vaatimaton, vain kahden graniittipylvään kehystämä. Kuopion lääninhallitukseenhan rakennettiin paraatiparveke ja ajorampit. Oulun sisäänkäyntiä komeampia olivat monet asuinkerrostalojen portaalit mm. Helsingissä. Kaksivartinen graniittiporras antoi sisääntulijalle kuitenkin vihjeen saapumisesta tavallista merkittävämpään rakennukseen.

Pihajulkisivua voidaan pitää pääfasadia merkittävämpänä arkkitehtonisena saavutuksena. Korkea kellarinseinä antoi uuden ulottuvaisuuden julkisivukompositioon. Jättämällä pois keskirisaliitin ja korostamalla rapatuin nurkkapilasterein sivurisaliittien yläosia sai Ahrenberg aikaan linnamaisen jyhkeän vaikutelman. Tätä ideaa tuki harvennettu ikkunajako ja lähes askeettinen Italian renessanssin kaupunkipalatsien palautuva voimakas vaakajakoinen rustikointi alakerroksissa. Ylimmän kerroksen ikkunajako poikkeaa alakerroksista yhtä paljon kuin seinämateriaalikin. Erikoiset kaksoisikkunat ilmaisevat jo julkisivussa juhlahuoneiston sijainnin. Hieman samantyyppiset ikkunat oli arkkitehti Sjöström sijoittanut Malmgårdin pihajulkisivuun muutamaa vuotta aiemmin.

Voimakaspiirteinen parveke elävöittää yksinkertaisella tavalla julkisivua. Tuolle ajalle tyypilliset ornamentit puuttuvat seinistä. Julkisivujen värit on myös maltillinen ja vaikutelma perustuu toisen kerroksen tiilen väriin. Kruunun viralliset symbolit rajoittuvat katujulkisivun lääninvaakunaan ja maalattuun tekstiin "LÄNESTYRELSE".

Lääninhallituksen rakennus on sijoitettu Linnankadun varteen sekä tontilleen että Kirkkotoriin nähden keskeisesti. Puutarha on sommiteltu muodollisesti mutta esitetty varsin viitteellisesti. Sivurakennuksista on asemapiirroksessa vuodelta 1887 esitetty ainoastaan talousrakennus Kirkkokadun varteen. Talousrakennuksen on suunnitellut myös Ahrenberg, mutta lääninarkkitehti Basilier on tehnyt suunnitelmaan muutamia korjauksia mm. korkeusasemiin. Suunnitelmasta puuttuu pieni saunarakennus,

Kuva 36. Diocletianuksen palatsi Splitissä. Pihajulkisivun eräänä esikuvana on haluttu nähdä keisari Diocletianuksen palatsi Splitissä. Yhtymäkohtina voidaan nähdä tornimaiset sivurisaliitit ja harva aukkojako 1. kerroksen yksinkertaisessa seinäpinnassa.

Kuva 37. Malmgårdin kartanon julkisivu (F.A.Sjöström)

joka rakennettiin kuitenkin pihan vastakkaiselle puolelle aivan Kallisenvirran rantaan. Asemapiirroksessa ei myöskään näy siltaa, joka rakennettiin insinööri Nandelstadin suunnitelman mukaisesti Kallisenvirran yli kuvernöörin puutarhaan Plaatansaareen. (Liite 1)

4.1.3. Rakennustyö 1887-1890

Rakennustarvikkeiden hankinta ja rakennustyö jakaantui kuuden vuoden ajalle. Oli yleinen käytäntö, että rakentaminen jakaantui useisiin osaurakoihin ja että rakennuttaja hankki rakennusmateriaalin valmiiksi työmaalle. Varsinaisia rakennusliikkeitä ei ollut, olihan rakentaminen vielä varsin kausiluontoista ja isommat työkohteet harvinaisia. Oulussa tosin rakennettiin runsaasti 1880-luvulla, lääninvankila, kasarmialue ja Seurahuone valmistuivat samoihin aikoihin. 1882 palon jälkeen rakennettiin uudelleen koko ranta-alue.

Lääninrakennuskonttorien arkkitehtien ja suuremmissa rakennuskohteissa erityisesti työhön nimettyjen valvovien arkkitehtien tehtäviin kuului paitsi työmaan organisointi ja työn laadun valvonta myös materiaalin hankkiminen ja tilitysten hoitaminen. Oulun lääninhallituksen työmaan valvovaksi arkkitehdiksi nimettiin John Lybeck 4.7.1887. (Liite 2)

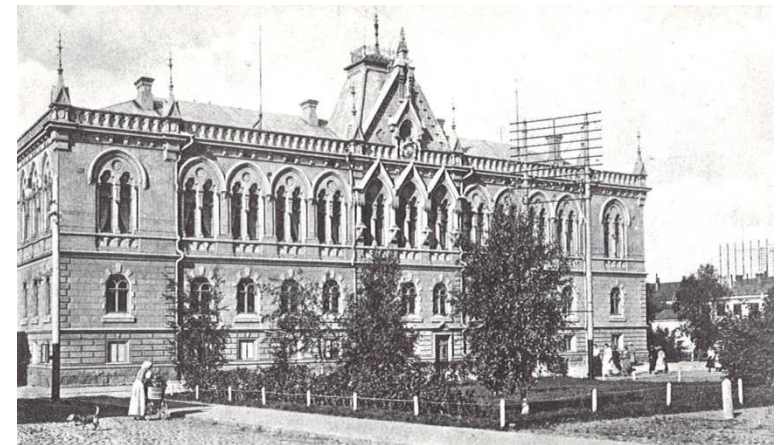
Perustustyöt

Oulun lääninhallituksen rakentaminen alkoi perustukseen tarvittavien kivenlohkareitten hankinnalla ja työmaa-alueen järjestämisellä. Lääninhallitus pyysi vuoden 1884 lopulla Oulun maistraatilta lupaa sulkea Linnankatu Kirkkotorin kohdalla rakennustarpeiden varastointia varten. Kuvernööri ja lääninarkkitehti olivat nähtävästi ajatelleet, että koska tulevan rakennuksen paikka tontilla ei ollut vielä selvillä, olisi ollut järkevintä sijoittaa materiaali kadulle, josta sitä ei olisi tarvinnut siirtää pois perustusten kaivamisen tieltä.

Maistraatti kuitenkin eväsi pyynnön vedoten kaupungin rakennusjärjestykseen. Katu saatiin ottaa rakennustyömaan käyttöön vain 1/3 leveydeltä. Lisäksi työmaa tuli aidata kadun osalta ja järjestää siihen valaistus pimeään aikaan. Kuvernööri kirjoittaakin 31.1.1887 Yleisten rakennusten ylihallitukseen ylitirehtöörille pyytäen tältä karttaa talon paikasta, koska tontti on peittynyt suurelta osin sinne kasatuista perusmuuriin tarkoitetuista kivistä, jotka täytyy siirtää rakennuksen tieltä. Myös puutavaran ja tiiltä tuli mahtua tontille.

Kuva 38. Oulun seurahuone, myöhemmin Oulun kaupungintalo (J.E.Stenberg 1885).

Kuva 39. Oulun kaupungintalo, myöhemmin poliisilaitos, sittemmin nuoriso- ja kulttuurikeskus.

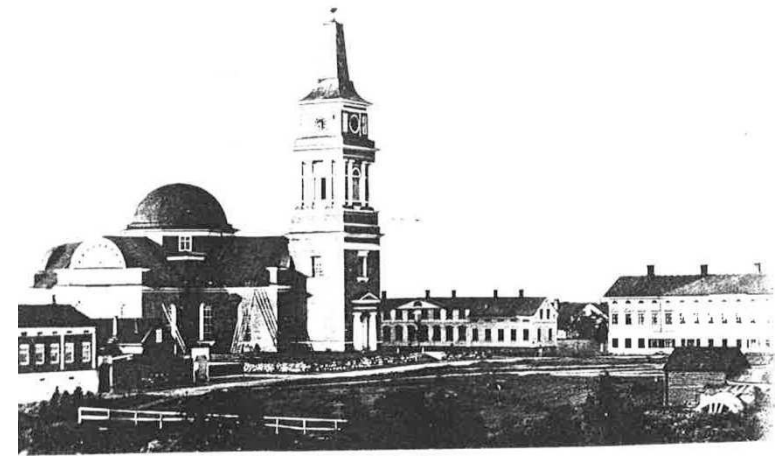
Lääninrakennuskonttori hoiti perustuskivien hankkimisen paikan päälle. Kivijalan pintakivien hakkaus annettiin "auksuunissa" 22.1.1887 urakaksi Pål Hyvöselle, Johan Korvalle ja S. Tervoselle. 392 neliöjalkaa rakennuspaikalla olevia kiviä tuli hakata ulkopinnaltaan puolihienoksi ja muutoin senmuotoisiksi paksuudeltaan ja korkeudeltaan kuin lääninarkkitehti Basilier määrää. Urakan tuli olla valmis huhtikuun loppuun mennessä. (Liite 3)

Rakennusmateriaalien hankinta

Vuodenvaihteessa suunnittelu oli vielä luonnosasteella, mutta kuitenkin niin pitkällä, että materiaaliluettelo ja sokkelipiirustukset voitiin lähettää Ouluun. Jac Ahrenbergin tekemä puutavaraluettelo on päivätty 30.12.1886, mutta jo etukäteen 26.11. oli Ahrenberg ilmoittanut Oulun lääninrakennuskonttorin esimiehelle, että kuvernöörin asuntoon tarkoitetut lattialankut on hyvin staaplattava. Suoritetussa huutokaupassa 27.1.1887 saivat puutavaratoimituksen tehdäkseen Erik Wahtola Oulusta, Matti Päckilä Iistä ja Joonas Huikari, joka oli kotoisin Haapavedeltä. Huutokaupan piti itse kuvernööri, kenraalimajuri Gripenberg ja se toimitettiin lääninrakennuskonttorilla. Läänin rakennuskonttorin ja ylihallituksen välillä käytiin 1886 kirjeenvaihtoa koskien lääninrahaston kassaholvin katon vahvistustöitä. Kassa oli sijoitettuna Franzénin talon 1. kerroksen nurkahuoneeseen, jossa ei ollut holvattua kattoa, mutta sen sijaan paksut seinät ja lämmitettävä uuni.

Piirustukset ja kustannusehdotus valmistuivat 10.3.1887 ja lähetettiin senaatin hyväksyttäväksi. Kuvernööri Gripenberg kirjoittaa ylitirehtööri Lindqvistille 15.3.1887: "...koska lääninhallituksen vuokra-aika päättyy 30.4.1888, olisi uuden residenssitalon työt saatava pikimmiten alkuun ja talo muurattua ja vesikatto tehtyä jo tulevan kesän aikana ja sisustustyöt alkuun syksyllä..." Kuvernööri pyytääkin rakentamisasiakirjoja lähetettäväksi Ouluun, koska keisari oli jo päättänyt valvovan arkkitehdin asettamisestakin.

Senaatti päätti lopullisesti rakentamisesta ja hyväksyi kustannusarvion vasta 22.6.1887. Piirustukset ja ohjeet arkkitehdeille lähetettiin välittömästi Ouluun, jonne ne saapuivat 26.6. Piirustukset luovutettiin juuri saapuneelle Lybeckille 1.7., jolloin rakennustyö pääsi varsinaisesti alkamaan. (Liite 4)

Kuva 40. Valokuva vuodelta 1870.

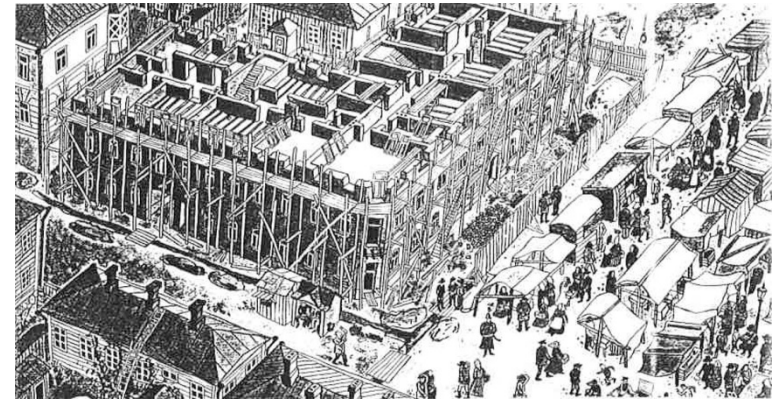
Rakennusselitys

Rakennusselityksen tekstiosa luonnehtii rakennusta ja -työtä lyhyesti: "Rakennus on tehtävä armollisimmin hyväksytyjen luonnosten mukaisena kaksikerroksiseksi pohjakerroksen (embassement) lisäksi siten, että ensimmäinen kerros sisältää kuvernöörinvirastolle tarkoitetut huoneistot, toinen kerros kuvernöörin asuinhuoneiston ja pohjakerros sen lisäksi kassaholvin, asunnot vahtimestarille, kuvernöörin ajurille, talonmiehelle ja kassavahdille sekä pienempiä kellaritiloja näille perheille. Sinne on myös sijoitettu kuvernöörin talous- ja viinikellarit, samoin kuin kaksi myös tälle asuinhuoneistolle kuuluvaa huonetta, toinen varustettuna leivinuunilla ja muuripadalla, toisen ollessa tarkoitettu kuivaus- ja mankelihuoneeksi. Sen lisäksi on siellä kaksi suurempaa holvattua huonetta, jotka ehdotetaan tulevan tarpeen esiintyessä varustettavaksi arkistohuoneiksi Kuvernöörinviraston vanhemmille asiakirjoille.

Rakennus on tarkoitettu tehtäväksi voimassaolevassa asemakaavassa sille varatulle paikalle Kirkkotorin ja Oulujoen väliin siten, että pääjulkisivu kolmine sisäänkäynteineen tulee olemaa katua vasten ja vastaava toinen pitkä julkisivu jokea kohti. Sen lisäksi tehdään erillisen kustannusarvion mukainen terassimuuri jokirantaa vasten ja pieni silta sen joenhaaran yli, joka virtaa tontin ja n.k. Plaatansaaren välissä. Osa Plaatansaaresta, joka kuului ennen kaupungille, on sittemmin tullut Kruunulle vaihdon kautta.

Itse rakennustyötä koskien oletetaan, että jos se voidaan aloittaa hyvissä ajoin tänä keväänä, ehditään rakennus muurata vesikattoon syksyyn mennessä, ja että se on 1. kesäkuuta v.1889 mennessä niin valmis, että Kuvernöörinvirasto voi sinne muuttaa, samoin kuin Kuvernööri syksyllä asuntoonsa, jonka vasta sitten pitäisi olla kelvollinen luovutettavaksi. Tuolloin vielä jäljellä olevat tasoitus- ja viimeistelytyöt voidaan loppusyksyn aikana suorittaa, niin että koko rakennus voidaan sanotun vuoden lopussa tarkastaa."

Rakennustyöselityksen luonnokseen on tehty runsaasti muutoksia, joista vain osa on päätynyt puhtaaksikirjoitettuun asiakirjaan. Pääosa muutosesityksistä on kustannussäästöön tähtäviä. Plaatansaren silta, tulevien arkistohuoneiden rautaluukut ym. esitetään tehtäviksi tulevaisuudessa. Myös toisen kerroksen lattioiden parketti-imitaatiot esitetään korvattaviksi tavallisella vernissauksella. Parkettiootaukset kuitenkin toteutettiin. Gotlannin kalkki ehdotettiin myös korvattavaksi Paraisten kalkilla.

Kuva 41. Taiteilijan näkemys rakentamisesta 1800-luvun lopulla.

Kustannuslaskelman loppusumma on 349 400 Suomen markkaa, ja siihen sisältyy päärakennus (293 839,75 mk), piharakennus (23 353,60 mk), pihatyöt ja Plaatansaaren järjestelyt (11 000 mk) ja palkka 30 kuukaudelta arkkitehdille, rakennusmestarille ja kassöörille (21 000 mk).

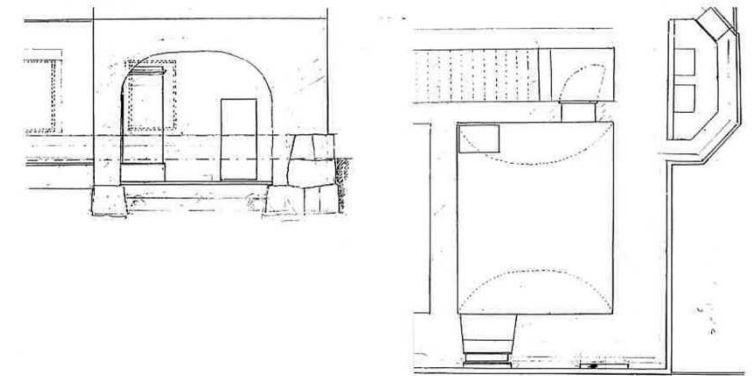
Rakennustyöt

Kesällä 1887 käynnistynyt rakennustyö oli pääasiassa muuraamista. Seinien noustessa rakensivat kirvesmiehet telineitä. Myös välipohjaniskat sekä ovi- ja ikkunakarmit asennettiin muuraukseen. Ulkoseinät muurattiin alaosiltaan kolmen tiiliskiven paksuisina (n.90 cm) ja yläosaltaan kahden kiven seinänä. Seiniin muurattiin paitsi tulisijojen savuhormit, myös välipohjaniskojen ulkoseiniin jäävien päiden kuivatukseen ja tuulettamiseen tarkoitetut hormit, jotka nousivat ullakolle ja jotka olivat suljettavissa puuluukuilla. Ilmavälin katsottiin riittävän ulkoseinien eristykseksi. Kellarin ja 1. kerroksen katoiksi muurattiin erilaisia holveja palovaarallisiin tai palolta suojattaviin tiloihin. Mm. arkistohuoneet, lääninkassa, kassaholvi ja leivintupa holvattiin. Suurin osa holveista toteutettiin ratakiskojen varaan muuratuilla pitkittäisillä kappaholveilla. Ratakiskoja asennettiin myös huoneiden nurkkiin kannattamaan uunien painoa.

Seinien varaan asennetut lattianiskat sidottiin muuraukseen työmaasepän tekemillä rauta-ankkureilla. Vesikaton valmistuttua kirvesmiehet naulasivat lattianiskojen väliin rossipohjalaudat rimojen varaan, joiden varaan ladottiin rossipohjalaudat kahteen kerrokseen. Laudoituksen oli oltava tiivis ja kannettava raskas palopermanto. Pisimmät niskat vahvistettiin niiden kylkiin naulatuilla jäykistävillä lankuilla, jotka sijoitettiin ansarakenteen tapaan siten, etteivät lattiat notkuneet. Rossilaudoituksen päälle muurattiin 2-3 tiilikerrosta tiiviiksi palopermannoksi. Muurauksen päälle levitettiin rahkasammalta ja laastin sekaista hiekkaa täytteeksi. Voilokki- eli hevosenkarvahuopaa käytettiin muurauksen ja puun välisten saumojen tiilkitsemiseen. Lattialaudoitus sovitettiin niskojen päälle asetettuihin koolinkeihin kukin lankku erikseen. Lankut naulattiin alustaansa kyljistä. Toisiinsa lankut liitettiin puutappiliitoksilla. Lankkuja ei pontattu, joka myöhemmin lattioiden kuivaessa ja rakojen kasvaessa aiheutti paljon vetoa. Lattiat otettiin tuohon aikaan ylös aika ajoin lattiatäytteiden tiivistämiseksi ja lankutuksen kiilaamiseksi raottomaksi. Pontit olisivat lankkuja irroitettaessa särkyneet.

Kuva 42. Valokuva tähtitornista kesällä 1887.

Kuva 43. Sunnitelma Franzenin talon nurkkahuoneen holvaamiseksi lääninkassan tarpeisiin, J. Basilier 1886

Sisäkattopaneelaukset tehtiin pääosin standardihöylätystä helmiponttipaneelistä. Rapatut katot tehtiin umpipohjalaudoituksen alapintaan naulatun ristikkäisen sälekerroksen varaan. Kaikki tiiliholvatut kattopinnat rapattiin.

Lattioiden tultua valmiiksi alkoivat sisustustyöt. Detaljipiirustukset saapuivat Yleisten rakennusten ylihallituksesta 27.11.1887.

Puusepät valmistivat ikkunapuitteet työmaalla. Puitteet lasitettiin ja heloitettiin. Ovet valmistuivat samoin. Sisäseinät rapattiin. Listoituksen jälkeen pääsivät uunimuurarit ja maalarit työmaalle. Uutena asiana Oulussa asennettiin rakennukseen viemäriputket ja vesiklosetit. (Liite 5)

Maalaustyöt

Marraskuussa 1888 antoi helsinkiläinen maalausliike Heinonen & Nylander halvimman tarjouksen residenssitalon maalaustöistä. Työ alkoi seuraavana keväänä ja valmistui syksyllä 1889, jolloin kuvernöörinvirasto lienee päässyt muuttamaan taloon. Maalaustöihin kuuluivat myös ulkomaalaukset kalkkimaalilla ja aitojen maalaaminen.

Paperimassasta tehdyt kattoroseetit saapuivat Ouluun Helsingistä 20.4.1889 ja lienee asennettu paikalleen 17.8.1889 mennessä, jolloin maalari Heinonen jätti niistä laskun. Kalleimmat kattoroseetit tulivat maksamaan 6,50 markkaa kappaleelta, halvimmat 1 markan.

Piha-aidan maalaus kuului myös urakkaan. Väreillä oli hintaeroja. Maalaus tumman kellanharmaaksi olisi tullut maksamaan 30 penniä neliökynnärältä, vaalean harmaaksi 32 penniä ja vihreäksi 35 penniä neliökynnärältä. Rakennustyöt lienevät tulleet pääosin valmiiksi kesällä 1889, koska valvova arkkitehti Lybeck sai 28.6. määräyksen siirtyä Lappeenrantaan johtamaan ratsuväen kasarmien rakentamista.

Vasta kesällä 1890 järjestettiin kuvernöörin asunnon rakennustarkastus. Kuvernööri ilmoitti Oulun kaupungin raastuvanoikeudelle, että "syyni residenssitalon kuvernöörin asunnossa on 26.6." Arkkitehdin tuli olla mukana tilaisuudessa. (Liite 6)

Kuva.44. Lääninhallituksen talo ulkopuolelta valmiina kesällä 1889.

Rakennustekniikka

Rakennustyössä käytettiin muutamia teknisiä uutuuksia, vaikka runko tehtiinkin perinteisellä tavalla. Lahovaara väli- ja yläpohjapalkkien ulkoseiniin jäävissä osissa tiedettiin hyvin. Valurautarakenteiden käyttö latioissa olisi ollut liian kallista ja teräsbetonin tuotekehittely mahdollisti sen laajemman käytön kantavissa rakenteissa vasta parikymmentä vuotta myöhemmin. (V.1907 Ylihallitus suositteli siirtymistä rautabetonin käyttöön, koska "lattiavuoliaiset useissa meidän kalliimmissa rakennuksissamme, kuten keisarillisessa palatsissa, senaatin kartanossa ja vanhemmissa klinikoissa ym. on havaittu perin mädäntyneiksi").

Väli- ja yläpohjapalkkien päiden tuuletus järjestettiin Oulun lääninhallituksen talossa ulkoseinien sisään muurattujen tuuletushormien avulla. Nämä pystyhormit yhdistyivät toisiinsa välipohjapalkkien kohdalla vaakakanaalilla. Pystyhormit ulottuivat ullakotilaan, jossa ne voitiin sulkea puuluukuin. Tarkoitus lienee ollut sulkea luukut talveksi vedon estämiseksi.

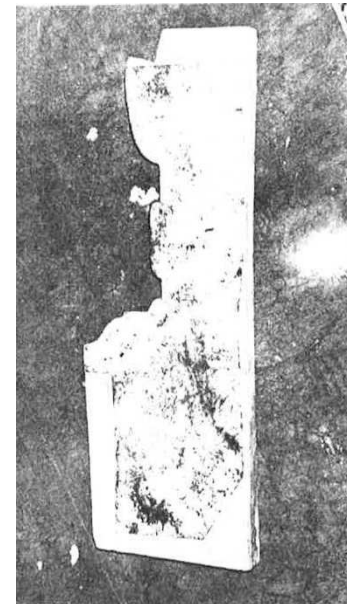
Järjestelmä toimi moitteettomasti palkkien päiden osalta, jotka ovat vielä nykyäänkin terveet. Tiivistynyt kosteus sen sijaan vaurioitti tulevana vuosikymmeninä lattiapalkkeja sisätilan puolella ulkoseinän vierillä. Tähän lienee ollut syynä riittämätön lämmitys ja pari käyttöönotettua uutta ilmanvaihtomenetelmää.

Kaakeliuunit olivat riittämättömiä lämmönlähteitä suurissa huoneissa, joiden tilavuus on yli 300 m³. Oulun talven kylmyys ja tuulisuus aiheuttivat sen, että kylmyys ja sen mukana nouseva suhteellinen kosteus tiiviissä välipohjarakenteessa aiheuttivat lahon syntymisen. Kuvernöörin vastaanottohuone oli niin kylmä, että kuvernööri Malmgren ilmoitti, ettei hän pysty työskentelemään siellä talvisin.

Seiniin oli asennettu kaksoisluukulla varustetut ilmanvaihtuventtiilit, joista lienee tullut korvausilmaa uuneja lämmitettäessä. Välipohjiin oli myös muurattu erillisiä ilmahormeja kaakeliuuneja varten. Uunia lämmitettäessä palaminen tarvitsee runsaasti happea ja tästä aiheutunut veto haluttiin ilmeisesti poistaa (puutteellinen tiivistys suurissa ikkunoissa ennen liimapaperin käyttöön tuloa lisäsi vetoa normaaleissakin oloissa). Kylmä ilma pääsi lattiakanavia pitkin esteettä ulkoseinältä välipohjaan jäähdyttämään lattiaa. Lääninhallituksen lattioiden lahoaminen lienee lakannut vasta keskuslämmityksen käyttöönoton myötä 1938. Keskuslämmityspatterit ulkoseinillä lämmittivät ja kuivattivat seinää. Erityisen tehokkaasti näyttävät toimineen tiiliseiniin upotetut lämpöputket.

Kuva. 45. Lääninhallituksen pääportaikon alla on ns. Gurneyn rimauuni.

Kuva.46. 1995 peruskorjaustöiden yhteydessä Oulun lääninhallituksen päärakennuksen ullakolta löytynyt kattolistojen muotti.

Rautakonstruktiot tehtiin jo vakiintuneen tavan mukaisesti käyttäen ratakiskoja, joita rautatien Ouluun tulemisen jälkeen saatiin edullisesti. Ratakiskoholvaus tilaa säästävänä oli myös helpompi tehdä kuin tavallinen holvaus, johon tarvittiin isoja puumuotteja. Raudan huono palonkestävyys tunnettiin, jonka vuoksi mm. kassaholvi muurattiin perinteisellä tavalla ristiholviksi.

Muuraus-, rappaus-, kirves- ja puusepäntyöt tehtiin perinteisillä tavoilla. Taloon käytetty puutavara on sahatavaraa, mutta viimeistely työmaalla tehtiin edelleen kirveellä. Sementtiä käytettiin ainoastaan eriste- ja kiinnitysmassana. Materiaalien laatuun pyrittiin kiinnittämään erityistä huomiota.

Rakenteiden mitoitukset tapahtui kokemukseen nojaten. Yläpohjan kannatusjärjestelmä jäi puutteelliseksi, ja kattojen painumat vaurioittivat pian kattorappauksia ja koristemaalauksia. Ullakolle tehtiin myöhemmin runsaasti lisätukirakenteita kannattamaan yläpohjaa. Vesikattorakenteet ovat edelleen hyvässä kunnossa.

Paloturvallisuuteen kiinnitettiin runsaasti huomiota. Kaikki savuhormit muurattiin suorina käyttämällä kestävämpää laastia. Puurakenteet eristettiin hormeista ilmaraolla ja peltilevyillä. Välipohjien palopermannot muurattiin kahden tai jopa kolmen tiilikerroksen paksuisina. Palonarat huoneet katettiin tiiliholveilla.

Talon ulkoasu vuonna 1890

Ulkoasu on säilynyt muuttumattomana valmistumisesta asti, mutta sisätiloissa on tapahtunut vuosien varrella suuria muutoksia. Alkuperäisessä asussaan olevia huonetiloja ei ole jäljellä, lähinnä alkuperäistä lienee ns. keittiön portaikko talon itäpäädyssä, senkin värit moneen kertaan muutettuina.

Kuvernöörin asunto

Kuvernöörin asunnon kiinteä sisustus oli korkealaatuinen. Arvokkuutta tavoiteltiin tyylin mukaisilla tummilla, enimmäkseen ruskeilla sävyillä. Lattiat oli yleensä kuultokäsitelty, seinät tapetoitu ja katot varustettu erilaisilla koristemaalauksilla.

Lankkulattiat oli kuultomaalattu ohuella öljymaalilla (vernissalla). Ruskeaa lattiaa kiersi tumman raidan erottamana laidoilla n.50 cm leveä hieman tummemmaksi kuultotettu kehä. Parketti-imitaatio oli toteutettu ootraamalla tammen kuvio ja väri ainakin vestibyylin lattiaan. Rakennusselityksen mukaan vastaavaa

Kuva 47. Kuopion lääninhallituksen sali vuodelta 1883.

Kuva 48. Kuvernööri Aminoffin asunto Kuopion lääninhallituksessa vuodelta 1889.

ootrausta tehtiin myös parin muunkin huoneen lattiaan, ehkäpä ainakin 1. kerroksen kokoushuoneeseen. Juhlportaikossa oli kalkkikiviaskelmat ja -alalattia. Myös välitasanne oli kalkkikivilaatoitettu kahdella eri värillä.

Vestibyylin eli eteishallin seinät oli rapattu ja koristeltu maalatuin koristenauhakuviin. Muut huoneet lienevät olleet keittiötä ja porrashuoneita lukuunottamatta tapetoituja. Rakennuspiirustusten mukaan salien seiniin oli suunniteltu erilaisia kasettikuvioita. Koska rakennuspiirustuksia noudatettiin yleensä varsin tarkoin, on mahdollista, että tapetoinnissakin käytettiin nauhakuviointeja. Pintakerroksista tehdyssä inventointityössä ei asiaa kuitenkaan voitu todistaa, koska vanhimmat tapetikerrokset on pesty pois aikaisemmissa korjaustöissä.

Katot olivat yleensä rapattuja ja maalattuja. Muutamassa vähempiarvoisessa huoneessa on paneelikatto (keittiö ja palvelijainhuone). Maalaustyötarjouksesta voidaan todeta, että tärkeimpien salien katot oli koristeltu rikkaimmin. Pienemmissä huoneissa koristelu käsitti esimerkiksi vain kattolistan ja kattopinnan maalaamisen eri värein ja yksinkertaisen viivakuvion ja nurkkaornamenttien tekemisen kattopinnan laidoille. Juhlahuoneissa varustettiin kattolistatkin koristekuviin. Kattopinnassa saattoi olla ornamenttien ohella myös varjomaalattua kasetointia ja värien joukossa myös kultaa.

Koristemaalaukset toteutettiin rakennuksen arvoon nähden varsin vaatimattomina. Kuviointi oli suurikokoista ja paikoin yksinkertaista. Uudet taidokkaammat, nykyään nähtävät koristemaalaukset tehtiinkin jo lyhyen ajan kuluessa. Syynä tähän saattoi vaatimattoman ilmeen lisäksi olla uuden, vaaleasävyisemmän tyylin leviäminen, kuvernöörien mieltymykset ja jopa poliittinen tilanne manifestien aikana (uusissa kattomaalauksissa voidaan nähdä suomalaiskansallisia aiheita kuten maisemia). Alkuperäinen koristemaalaukskerrostuma oli uusrenessanssin tummanpuhuva. Myöhemmät maalaukset sisältävät uusbarokin ja –rokokoon piirteitä. Kattorappaukset vaativat alkuaikoina niin laajoja korjauksia, että kattojen ylimaalaaminen oli siksin perusteltua.

Osa ovista oli tammiootrattuja useammalla sävyllä, enimmäkseen vain maalattuja. Ikkunoiden alkuperäistä sävyä ei tunneta.

Kaikissa huoneissa oli kaakeliuunit. Uunit olivat kotimaassa valmistettuja. Kuvernöörin asunto valaistiin öljylampuilla ja kynttiläkruunuilla, jotka hankittiin Helsingistä Sammon teknillisestä toimistosta. Kruunut

Kuva 49. Uusrenessanssin sisustus oli runsasta ja väreiltään tummaa.

Kuva 50. Piirilääkäri Fiaendin koti Oulussa 1800-luvun lopussa.

tulivat maksamaan yhteensä 4000 mk. Myös julkisivussa paraatissäänkäyntiä ja katua valaisi kaksi kookasta öljylamppua.

Virastokerros

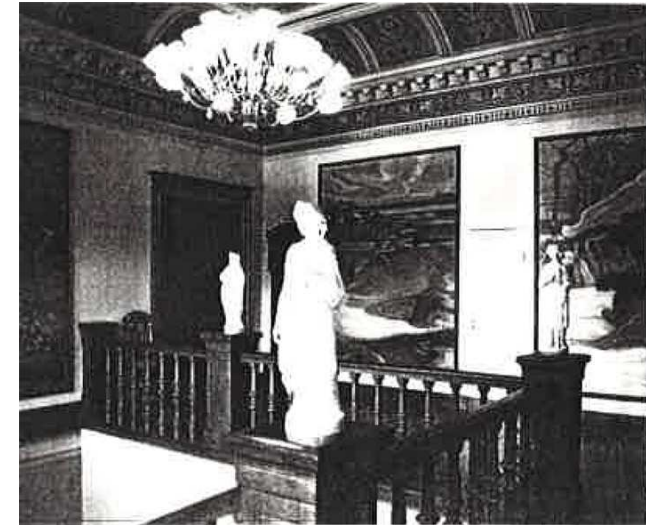
Virastokerroksen toiminta keskittyi kahden ison toimistosalin ympärille. Lääninkanslian ja lääninkonttorin saleissa saattoi molemmissa olla toista kymmentä puhtaaksikirjoittajaa ja kanslistia työssään. Lääninkassan huoneistolla oli oma sisäänkäyntinsä. Kellariin ei ollut suoraa yhteyttä, vain valurautakierreportaat arkistotiloihin.

Virastotilojen kokoushuone oli koristeltu. Katossa oli koristemaalauksia pinkopahvilla, seinissä rappauspinnalla ja lattiasa lieene ollut parketti-imitointimaalaus. Muissa huoneissa oli peltikuoriset uunit, kokoushuoneessa kaksi kaakeliuunia. Lattiat muissa tiloissa oli vernissattu, seinät maalattu liimavärillä ja paneelikatot pääosin vernissattu. Värityys oli alunperin tumma. Muita kuin valoverhoja ei lie käytetty tavallisten virastohuoneiden ikkunoissa, kaikki mahdollinen luonnonvalo tarvittiin syvien huoneiden valaisemiseksi. Kaksi vesiklosettia edusti hygienian korkeinta tasoa Oulussa.

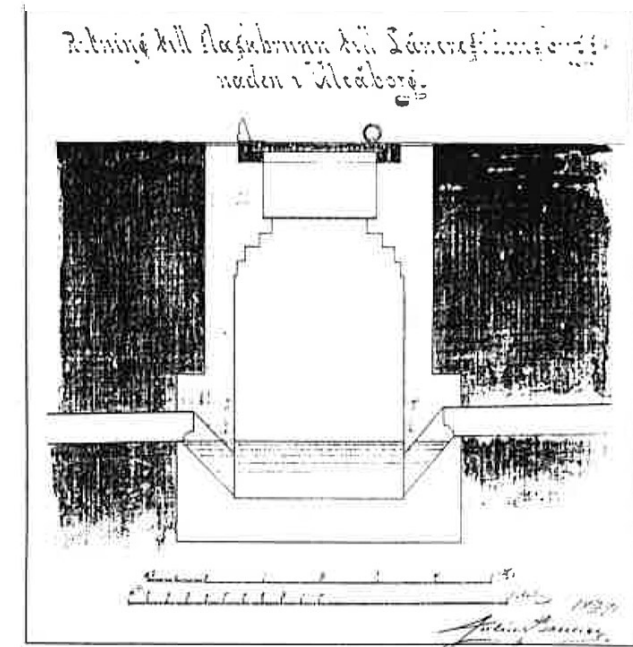
Kellarikerros

Kellarikerroksessa oli alunperin asuinhuoneet kuvernöörin kuskille, vahtimestarille, talonmiehelle ja rahaholvin vartijalle. Vartijan asunto muutettiin jonkin ajan kuluttua henkilökunnan virkistyshuoneeksi ja entisestä mankelihuoneesta tehtiin asunto toiselle vahtimestarille. Näiden asuntojen käymälät sijaitsivat piharakennuksessa. Asunnoissa oli vernissatut puulattiat, tapetoidut tai liimamaalatut seinät ja vernissatut paneelikatot. Arkisto- ja kellaritilojen rappauspintaist katot ja seinät oli liimamaalattu, lattioissa oli asfaltti betonin päällä tai katukiveys.

Virastotiloissa oli normaali valtion hankkima kalustus, mutta kuvernöörit kalustivat asuntonsa itse. Tämä lieene katsottu piankin kustannuksiltaan kohtuuttomaksi, sillä kuvernöörit vaihtuivat usein ja tulivat tavallisesti huomattavasti pienemmistä asunnoista. Heidän oli hankittava Ouluun tullessaan paljon uusia kalusteita. Vaikka tuohon aikaan olikin yleistä huutokaupata kalusto muuton yhteydessä ja ostaa uudet kalusteet määränpäästä, tuli laajan asunnon kalustaminen kalliiksi. Kuvernöörin asunnon pinta-ala oli peräti 650 m².

Kuva 51. Malmgårdin kartanon porrashuone, F.A.Sjöström.

Kuva 52. Läänihallituksen liikakaivo, J.Basilier 1891

Kalusteet

Kuvernööri Langinkoski myi salin kaluston, muutamia pienempiä esineitä ja ikkunaverhoja valtiolle 1915 käytettäväksi kuvernöörin asunnon pysyvään sisustamiseen.

Maaherra Pehkosen perikunta jätti myös runsaasti kalusteita edustustiloiksi muuttuviin huoneisiin 1940-luvulla. Kaikki nämä kalusteet ovat edelleen käytössä.

Virastojen varustukseen kuuluivat normaalien pöytien, tuolien ja kirjakaappien lisäksi myös. keisarien muotokuvat, kynttilänjalat, sylkykaappi ja seinäkello.

Vuonna 1930 oli kalusto ja irtaimisto jo monipuolistunut: maaherran huoneen keisarin muotokuvat oli vaihdettu presidenttien valokuviin. Suomen kartta oli nyt telineessä. Lisäksi maaherralla oli käytettävissään puhelin, nikkelinen viivotin, paperiveitsi, leimasin, pöytälamppu, kopioprässi kaappeineen, vesikarahvi, juomalasit ja tarjotin, lämpömittari ja kaksi tuhka-astiaa.

Muissa huoneissa oli lisäksi 3 puhelinta, 10 kirjoituskonetta, ilmapuntari, pölyimijä, sälekaihtimia ja kierrekaihtimia, peili, vaateharja, kynänteroitin, laskukone, puisia salkkuja, raaputusveitsiä, vaaka punnuksineen ja kaksi lävistintä. (Liite 7)

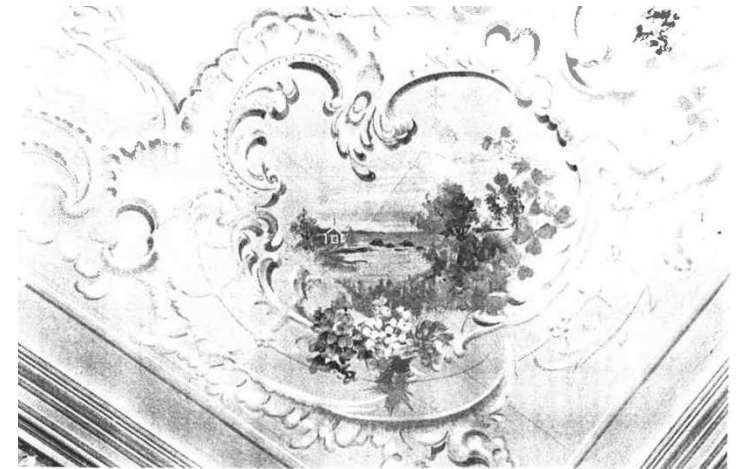
4.1.4. Muutos- ja korjaustyöt

4.1.4.1. Muutos- ja korjaustyöt 1890-1970

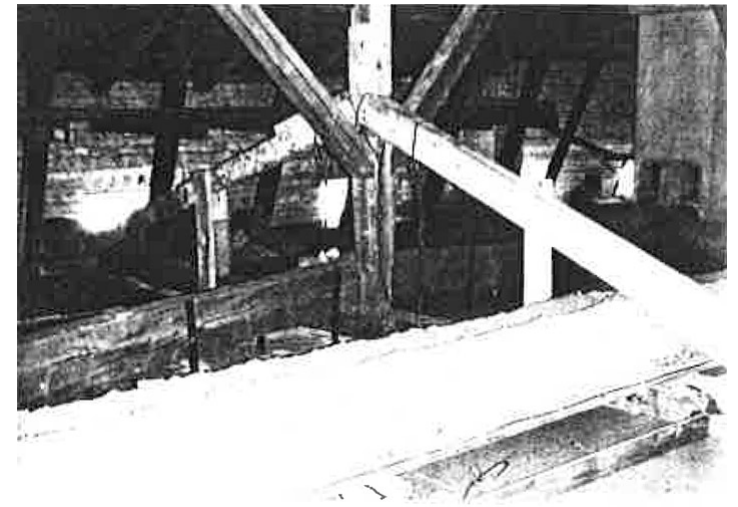
Ensimmäinen muutostyö esitettiin tehtäväksi jo v.1890 kassaholviin. Holviin esitettiin mm. uutta oviaukkoa. Lisäksi tuli asennuttaa sähköinen soittojohto käytävästä kellarikerroksen vahtihuoneeseen.

Uudessa residenssirakennuksessa ilmeni varsin pian myös isompia ja pienempiä kunnostustarpeita, jotka lääninarkkitehti Basilier kirjasi ylös 3.9.1891 pidetyssä katselmuksessa, jossa olivat mukana kuvernööri Malmgren, kommissarius Lindström, apulaisarkkitehti Hedman sekä työnjohtajat Österlund ja Wiklund.

Korjaukset v.1892

Kuva 53. Salongin katon suomalaiskansalliseksi tulkittu kuva-aihe muutoin "tavanomaisessa" ornamenttikuviossa 1900-luvun alkupuolelta.

Kuva 54. Ullakon tukirakenteita.

Ikkunaukkojen holvit olivat laskeutuneet niin voimakkaasti, että useissa ikkunoissa yläpuitteet tuli sovittaa uudelleen, muutama yläikkuna oli jopa särkynyt. Lisäksi tuli korjata ikkunasmyygien rappauslohkeamat ja halkeamat. Painumisen vuoksi ehdotettiin yhden yläkerran katon uudelleen rappamista ja koristelua. (Ylihallituksessa ensimmäinen arkkitehti Theodor Decker muutti tämän työn pelkäksi halkeamien paikkamiseksi.)

Useissa kattolistoissa ja seinissä ilmeni niin ikään korjattavia halkeamia. Seinissä oli myös tehtävä maalaustöitä.

Lattiat olivat kylmiä ja rakoilleet useissa huoneissa. Lankut esitettiin nostettaviksi ylös, jonka jälkeen tuli lisätä täytettä ja kerros voilokkivuorauspaperia. Lattialaudat tuli naulata takaisin paikoilleen ja lattiat maalata öljymaalilla.

Lautarakenteiseen tuulikaappiin tuli sen kylmyyden vuoksi asentaa lisälautavuoraus ja voilokkihuopatäyte sekä ikkunoihin tuplat. Oveen tuli asentaa pronssivieteri.

Ilmanvaihtoventtiilien koneistot olivat osassa rikkoutuneet, samoin piti muutamiin huoneisiin avata uusia tuuletusreikiä.

Pari rikkoutunutta kaakeliuunia tuli purkaa ja korjata.

Kattotäyteen alasjuoksemisen takia tuli puisia kattolistoja kiinnittää paremmin.

Sadevesi tuli tuulella ikkunapuitteiden alta sisälle, jonka vuoksi tuli asentaa suojaPELLITYKSET.

Julkisivussa oli kaikkien ovien maalaus turmeltunut ja myös osa julkisivurappausta oli korjattava "cementti-ruukilla". Kadunpuolen porrasaskelmat tuli myös saumata sementtilaastilla. Päädyissä ja pihalla ehdotettiin ladottavaksi 2,65 m leveä kivetys seinän viereen suojaamaan kivijalkaa. Sivuportaiden kaiteita katsoi kuvernööri voitavan odottaa myöhempään. Mutta pihanpuolen sisäänkäynteihin ehdotettiin hankittavaksi "suojeluskatot galvanoidusta ploatusta".

Lisäksi tuli asentaa varakamreerin huoneeseen rintapaneelia, maalata kattolistoja ja hellakuoppa sekä hankkia valurautahalstari kuvernöörin pesutupaan.

Kuva 55. Vestibyylin lattiasta on löydetty kolme päällekkäistä parketti-imitaatiokerrosta. On mahdollista, että lattialaudoitus on nostettu ylös kaksikin kertaa. Seinissä on kolme koristemaalaukskerrosta, joista kaksi viimeistä samanlaisia. Keittiön lattia kopaalivernissattiin, seiniä maalattiin oljyväriillä (vanha liimaväri kaavittiin pois), rintapaneeleita asennettiin, tehtiin yksi uusi puinen tuulikaappi, ovia sovitettiin ja maalattiin ja kuvernöörin keittiön oveen asennettiin tupla.

Kuva 56. Näkymä Tuomiokirkolta silloille päin.

Aitatolppien nupit tuli maalata ja talousrakennuksen Kirkkokadun puoli öljytervata (2 osaa hienointa tervaa ja 1 osa huonompaa liinaöljyä). 5 kuormaa santaa tuli ajaa vaunuliiterin ajosiltojen päälle. Plaatansaaren sillan kansi ja kannatukset ehdotettiin tervattaviksi.

Kustannusarvio näille korjaustöille nousi 3000 markkaan eli noin 1 %:iin talon rakennuskustannuksista pari vuotta aiemmin.

Korjaustyöt suoritettiin vuoden 1892 aikana ja töiden vastaanottotarkastus pidettiin 24.10.1892. Työ katsottiin yleensä hyvin tehdyksi, mutta muutamia puutteita kirjattiin ylös:

Pesutupaan oli tehty uusi laskiviemäri ja pihalle uusi jätekaivo. Vaikka kaivo oli tehty piirustuksen mukaisesti, huomattiin, että kansi olisi tehtävä jalan verran maanpintaa ylemmäksi ja kaltevaksi puhtaanapidon helpottamiseksi ja jäätymisen estämiseksi. Viemäriallas oli asennettu kuvernöörin keittiöön (hajulukolla) ja yhdistetty viemäriputki pesuhuoneen viemäriin.

Uuden viemärin ja -kaivon teko oli erillinen urakka ja tuli maksamaan 625 markkaa. Urakkaan kuului myös pesutuvan asfalttilattian korjaus. Viemäriputki tuli eristää maan sisään jäävältä osaltaan kerroksella karhunsammalta ja savikuorella.

Yksi "ovi-ilmajarruista" ei toiminut kunnolla.

Pihaoven porrassyennykseen meni sadevettä huolimatta katoksesta, koska maanpinta oli portaan kehystä ylempänä. Työnjohtaja Wiklund vakuutti tällöin, että pehmeä maa kyllä laskisi kevääseen mennessä ja vaiva poistuisi.

Tarkastusmiehet olivat myös sitä mieltä, että sade-vesikouruissa loiskekupeista lähtien ei ollut uuden seinänvieruskivetyksen osalla tarpeeksi viettoa. Talonmies sanoi kysyttäessä, että vesi kyllä juoksi hyvin. Tällöin tarkastusmiehet peruivat väittämänsä. Basilier teki vielä tiettäväksi, että kourujen vietto oli 10 cm kivetyksen 2,65 metriä kohti.

Korjaukset v.1893

Kassaholvin porras poistettiin ja vanhasta holvista tehtiin varasto. Pienempi holvi tehtiin lääninkassan yhteyteen. Vanha rautaovi siirrettiin siihen. Uuden kassaholvin lattiaholviin käytettiin 1125 tiiltä ja se

Kuva 57. Vestibyylin seinästä löytynyt koristeaihe.

päällystettiin laastimurskalla. Lattia valettiin sementistä. Seinään tuli tuuletusventtiili kaksikertaisella luukulla. Ilmanvaihdon aikaansaamiseksi tuli holviin johtaa jostakin tulisijasta valurautainen torvi.

Korjaukset v.1894

"Koska vasat vestibyylin katossa ovat lahonneet ja liian raskaasti lastatut, on katto painunut n. 15 cm keskiosastaan, jonka vuoksi kattorappaus ja listat yhä enenevässä määrin halkeilevat ja putoilevat alas. Ehdotetaan, että lattia vintillä vestibyylin yllä otetaan ylös, kaksi tiilikerrosta poistetaan ja korvataan toisella rossitäytteellä, lattia ruuvataan ylös samalla tapaa, kuin vuonna 1893 tehtiin huoneen nro 8 yläpuolella. Vasat piilutaan tai korvataan, jos tarpeen, uusilla, jonka jälkeen palopermanto muurataan uudelleen. Jos tätä ei voi tehdä ilman, että kattorappaus vestibyyliässä putoaa alas, rapataan katto, maalataan liimamaalilla samoin kuin seinätkin samaan malliin kuin ennen. Lattia otetaan ylös, laitetaan takaisin, kiilataan, spaklataan, öljymaalataan ja vernissataan."

Joen rannan kiveys uusittiin suurelta osin, koska tulva oli vaurioittanut ladelman.

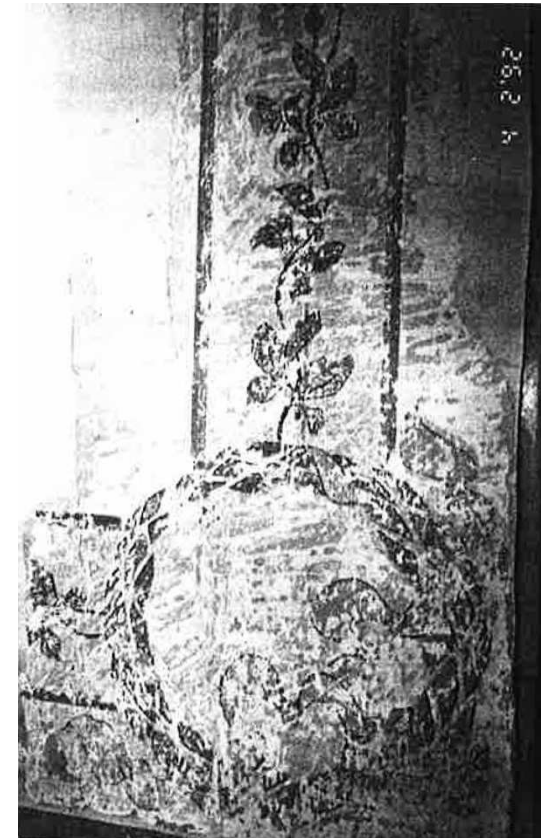
Korjaustyöt hyväksyi ylläpidossa Jac Ahrenberg. Kustannusarvio oli 3500 mk.

Vastaanottotarkastuksessa todettiin lattian vernissaukset huonosti tehdyiksi, mutta tulevan linoleumimaton asentamisen vuoksi jätettiin korjaustyö tekemättä ja pidätettiin urakkasummasta 15 penniä neliömetriltä. Joenrannan kivetystä ei myöskään hyväksytty.

Uuden tuulikaapin kohtalo oli myös kova: "keskeneräiseksi oli jäänyt ja paikalta pois viety kustannusarvion postissa nro 12 ylösotettu ovikaappi, sentähden että Herra Kuvernööriin (Malmgren) mielestä mainittu teos olisi rumentanut sisäänkäytävää ja hän tahtoi työn jätettäväksi tekemättä."

Korjaukset 1895

Linoleumimattoja alettiin asentaa lattioihin harmaapahvin päälle, koska lattiat olivat täyteen lisäämisestä huolimatta edelleen kylmiä. Kumitiivisteitä alettiin myös asentaa ikkunoihin vedon ja vedentulon estämiseksi suurista raoista. Kuvernööriin vastaanottosaliin tehtiin toinen kaakeliuuni, koska huonetta ei voinut talvella kylmyyden takia ollenkaan käyttää. Sama huone tapetoitiin uudelleen, katto korjattiin ja maalattiin sekä lattia tiivistettiin. Ovia maalattiin iloisemmilla väreillä. Kalkkiviportaat pestiin ja porstuan lattia hiottiin.

Kuva 58. Maaherran työhuoneen kattokoristelua.

Virastohuoneissa tilkittiin riivaamalla ikkunoita ja asennettiin kylmiin lattioihin linoleumimattoa. Myös uutta rintapaneelia asennettiin.

Kellarin seiniä maalattiin osaksi liimamaalilla, asuintiloissa öljymaalilla imeytyksen jälkeen. Perustuksen ulkopuolta siveltiin eräässä paikassa asfalttitervalla, koska seinä kellarissa kuului olevan kostea. 8 m² sementtivärjättyä laikukasta ulkoseinäpintaa sisäänkäynnin vieressä maalattiin uudelleen samalla värillä. Porrasaskelmia saumattiin jälleen sementillä.

Ylihallituksessa vastustettiin ensin linoleumimattojen asennusta, mutta sittemmin esitys hyväksyttiin. Vetoa ikkunoista ei liene pidetty niin suurena harmina kuin työrauhan rikkoontumista korjauksen aikana, koska "6 kappaletta akkunoita ylösotettu tehtävässä no 12 kustannusarviossa ei korjattu kun huoneen haltiat ei tahtoneet työtä tehtäväksi."

Korjaukset 1897

Kassakaappi asennettiin rahakonttorin ja kassaholvin väliseen seinään kiinteästi. Lattioita tiivistettiin ja seiniä raapattiin puhtaaksi liimamaalista ja öljymaalattiin. Katukäytävää moitittiin huonoksi ja ehdotettiin se päällystettäväksi asfaltilla betonin päälle. Huonosta katukäytävästä johtui perustuksiin vettä, joka aiheutti halkeamia.

Korjaukset 1898

Lattioita tiivistettiin ja maalattiin sekä uutta linoleumimattoa asennettiin. Uuneja korjattiin ja ikkunanpieliä riivattiin. Ulko-ovia maalattiin jälleen. Erään huoneen kosteudesta huonontuneet tapetit irroitettiin ja korvattiin öljymaalauksella. Uutta rintapaneelia asennettiin toimistohuoneisiin.

Koko yläpohja ehdotettiin korjattavaksi. Työ tulisi sisältämään ullakon täytteen vaihtamisen, uusien koolausten ja palopermantolautojen asentamisen, palopermantotiiltien irrottamisen, puhdistamisen, alaskantamisen ja staaplaamisen. Kattovasoja tuli vahvistaa ja uusi täyte tehdä savensekaisesta hiekasta. Vintinlattia tuli tehdä uusista laudoista.

Salonki (tanssisali) tuli kunnostaa kokonaisuudessaan. Katto tuli rapata ja kipsata sekä liimamaalata. Seinät tuli tapetoida ja varustaa boordinauhalla. Seinäpaneeli tuli maalata, samoin ikkunat.

Uusi kuvernööri G.E.Fellman oli astunut juuri virkaansa, lieneekö sisustustöitä tehty myös tämän seikan takia?

Korjaukset 1899

Kellarin erään huoneen lattia oli läpilaho ja se tuli uusiksi. Linoleumimattoja vernissattiin ja piha-aita maalattiin.

Korjaukset 1900

Linoleumilattioita vernissattiin ja kattojen halkeamia paikattiin. Uuneja korjattiin.

Korjaukset 1901

Kellarin puulattiat havaittiin lahonneiksi, koska lattiasta puuttui tuuletus. Huonot lattiat purettiin, tehtiin tilalle soratäyttö ja 10 cm:n betonivalu, jonka päälle tuli koolaus, eristys ja laudoitus. Kattoja soodapestiin ja maalattiin uudelleen. Yleisesti alettiin käyttämään vaaleampia sävyjä maalauksissa.

Korjaukset 1902

Rapattuja kattoja raapattiin ja maalattiin uudelleen liimamaalilla. Tapettia kiinnitettiin ennen liimamaalatuille seinille virastohuoneissa. Lattioita tiivistettiin ja arkistohuoneeseen rakennettiin toinen uuni. Rahakonttorin etuhuoneen lattiaan asennettiin sementtimosaikkilaatoitus (ns. Viktoria-laatat). 30 aitatolppaa uusittiin.

Korjaukset 1903

Virastohuoneiden uuneja moitittiin huonosti tehdyiksi, koska ne eivät lämmittäneet. Uudet uunit vaadittiin tehtäväksi ohuemmin seinin. Sivuparaatit maalattiin tammiväriin. Pesutuvan ikkuna (josta vesi otettiin sisään) maalattiin. Seiniä ja kattoja maalattiin öljyväriin entisen liimavärin sijaan.

Korjaukset 1904

Arvokkaimpiin huoneisiin asennettiin uudet linoleumimatot, vanhat matot siirrettiin muihin huoneisiin. Kellarin lattioita purettiin edelleen. Tällä kertaa betoni korvattiin 7 cm:n asfalttikerroksella (keinotekoinen asfaltti). Myös muureja asfalttiteroitiin. Parvekkeen alapinta havaittiin kostuneeksi ja rappaus lohkeilevaksi. Sillan kansi oli myös uusimisen tarpeessa. Kannen poikkipuut tuli päällystää asfalttihuovalla.

Kuva 59. Vestibyyli 1920-luvulla.

Korjaukset 1905

Lattioita tiivistettiin ja linoleumimattoja asennettiin. 2 sähköventilaattoria asennettiin niihin huoneisiin, jossa oli havaittu huono ilmanvaihto. Kojeet mittareineen, johtoineen (vetovoima 40 m³/min) tuli hankkia J. Mustosen sähköliikkeestä. Pääsisäänkäynnin eteisen katto ja seinät korjattiin ja koristeltiin ohjauksen mukaan öljymaaleilla, samoin kahden muun huoneen seinät, katot ja kattofriisit.

Korjaukset 1912

Linoleumia puunattiin ja rahastonhoitajan konttorin etuhuoneeseen hankittiin 2 markan tapettia.

Korjausasiakirjat kertovat, että lääninhallituksen talossa tehtiin paitsi normaaleja huoltokorjauksia myös paljon rakenteellisten vaurioiden korjauksia. Lahovikaa esiintyi yläpohjassa ja kellarin lattiassa. Laskeutumisen aiheuttamaa halkeilua esiintyi kaikissa rapatuissa katoissa ja ikkunaholveissa. Kylmiä lattioita tiivistettiin ahkerasti. Seinäpinnat ja katot likaantuivat herkästi ja niitä maalattiin usein. Myös kuvernöörin asunnossa muodin muutokset ja usein vaihtuvat kuvernöörit vaativat uudelleenmaalaustöitä. Tulisijoja jouduttiin kovan käytön takia korjaamaan usein. Ulko-ovien lakkapintainen tammiootraus ei kestänyt pohjoista ilmastoa.

Myöhemmät muutostyöt

Korjaustyöt lienevät jatkuneen samantyyppisinä vuodesta toiseen. Suurempia korjaustöitä tehtiin v. 1938-39, jolloin taloon asennettiin keskuslämmitysjärjestelmä. Tällöin purettiin suurin osa vanhoista uuneista.

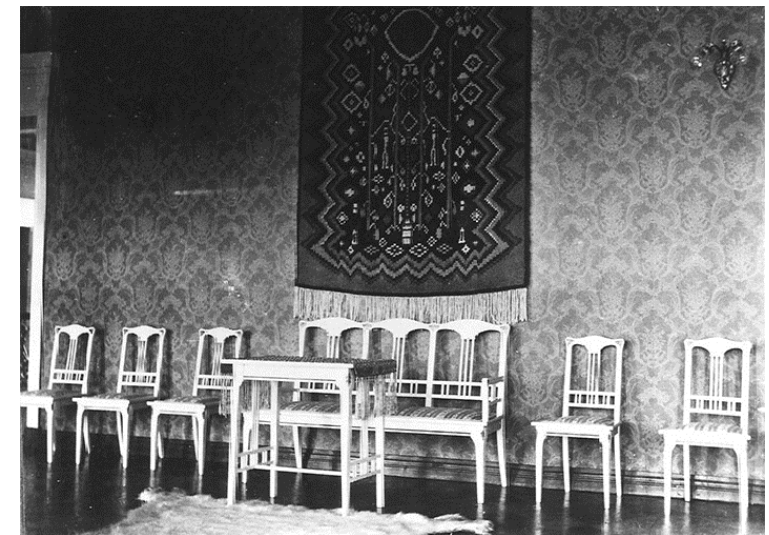
Ullakolla on tehty muutamien huoneiden kattojen vahvistamistöitä, jotka ajoittunevat sotavuosiin. Entisen maaherran asunnon kahden huoneen katto on vahvistettu, toinen vahvalla puupelkkakerroksella ja toinen paksulla teräsbetonilla. Maaherra Pehkonen koki velvollisuudekseen asua virka-asunnossa sotatilanteesta huolimatta.

Vuodelta 1926 on peräisin piirustus, joka esittää luonnoksen maaherran asunnon pienentämiseksi siten, että kabinetti ja poikien huoneet tulisivat virastokäyttöön. On mahdollista, että kabinetti olisi jo tätä ennen ollut lääninkonttorin käytössä. Myöhemmin otettiin virastokäyttöön myös maaherran iso vastaanottohuone 2. kerroksessa. Viraston laajentuessa otettiin myös käyttöön kellarikerroksen huoneita.

Virastohuoneita korjattiin huokeilla materiaaleilla ja rakennusosat kuluivat aikaa myöten huonoon kuntoon. Maaherran asunnossa vuosisadan alun jälkeen tehdyissä korjauksissa ei enää

Kuva.60. Maaherran asunnon salonki 1920-luvulla.

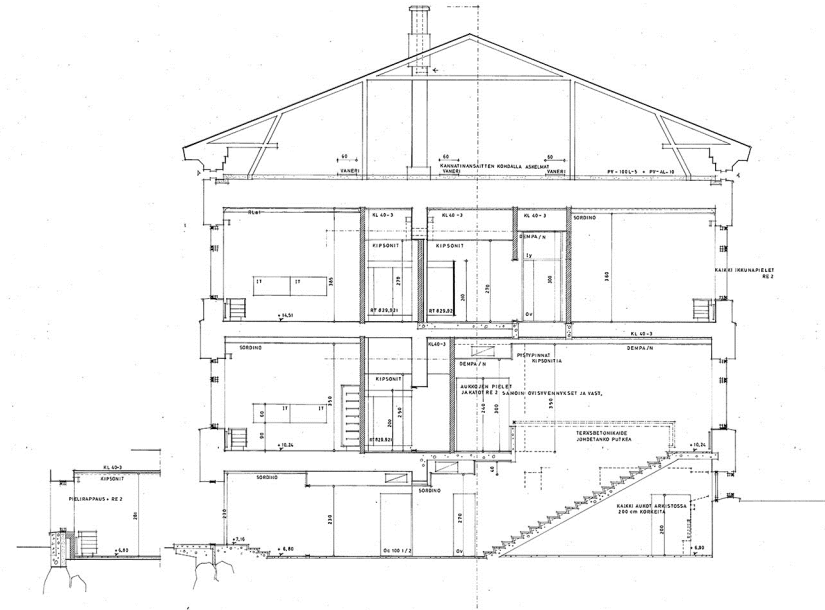
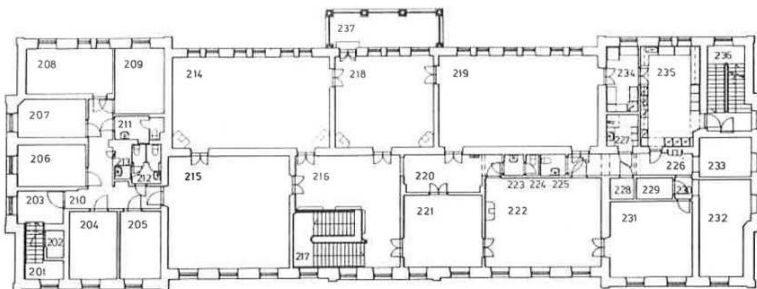
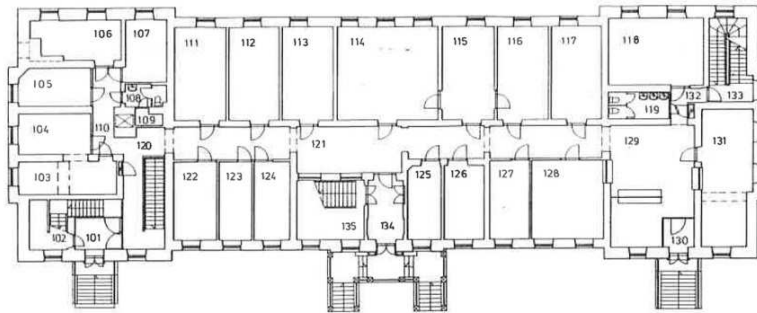
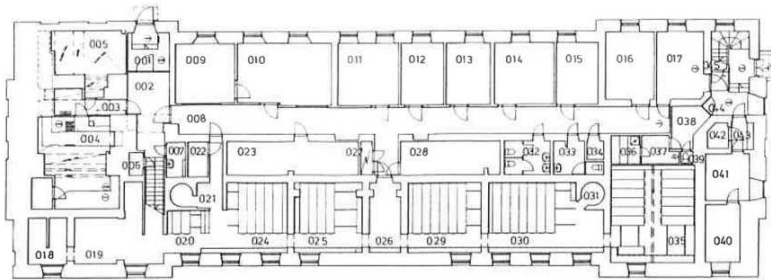

Kuva 61. Salissa oli vuonna 1928 mm. ryijy ja karhuntalja.

koristemaalauksia maalattu uudelleen. Parketti-imitaatiot peittyivät linoleumimattojen alle. Seinäkoristeet maalattiin piiloon. Vain vestibyyliin, ruokasalin, salongin ja salin kattojen koristemaalaukset jäivät jäljelle. Maalauksia korjattiin vaihtelevalla taidolla. Osassa kattoja on tehty konservointitöitä, mutta suurin osa maalauskorjauksista lienee toteutettu vähemmällä ammattitaidolla ennen 1990-luvun konservointia. Arvokkaimpien huoneiden lattiat verhottiin tammiparketilla vuosisadan alkupuolella. Parketti asennettiin vanhan lattian päälle. Seiniä tapetoitiin vakiotapeteilla. Juhlahuoneissa ei enää toistettu siellä todennäköisesti alunperin olleita seinien kehyssommitelmia. Ootratut ovet maalattiin yksivärisiksi.

Kuva.62. Maaherran asunnon huoneita 1920-luvulla.

Kuva 63. Päärakennuksen leikkauspiirustus, uudet sisäportaat, Mikko Huhtela 1971.

Kuva 64. Oulun lääninhallituksen tilat ennen palauttavaa peruskorjausta.

4.1.4.2.Peruskorjaustyöt v.1970-1986

Laaja korjaustyö toteutettiin v.1970-71. Tällöin uudistettiin lääninarkkitehti Mikko Huhtelan suunnitelmien mukaisesti kellari- ja virastokerros sekä 2. kerroksen virastohuoneet. Samaan aikaan rakennettiin myös uudisrakennus päärakennuksen läheisyyteen.

Maaherran asunntoon tehtiin tässä korjauksessa pintakorjauksia. Virastotilat kokivat sen sijaan täydellisen muutoksen. Kellarikerroksen tilat muutettiin virastohuoneiksi. Ikkunasivulle toteutettiin toimistohuoneita. Keskikäytävää siirrettiin ja vanhaan käytävään rakennettiin huoltotiloja. Maaherran käyttöön tehtiin sauna erästä arkistohuonetta pienentämällä. Pesutupa sijoitettiin entiseen talouskellariin. Ilmanvaihtokone rakennettiin entiseen pannuhuoneeseen (alunperin kassaholvi). Uusi porrasyhteys avattiin virastokerrokseen. Kellarin lattiat valettiin betonista, uudet seinät muurattiin tiilistä ja alakatot tehtiin kipsilevystä.

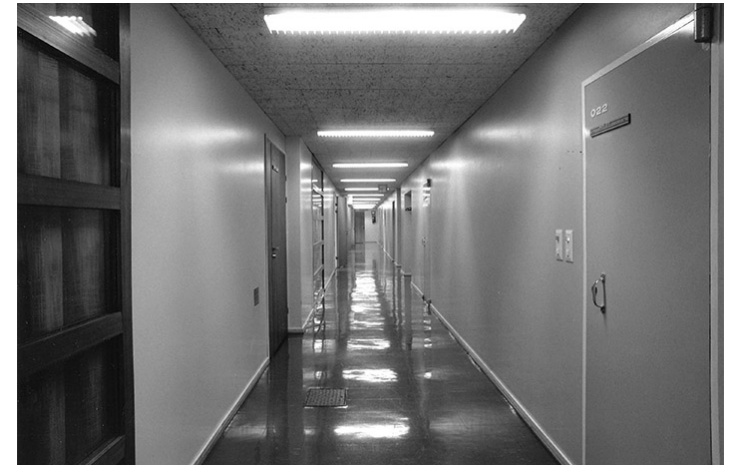
Virastokerroksessa tehtiin väliseinämuutoksia. Suuret toimistosalit muutettiin pienemmiksi huoneiksi. Lattiat levytettiin ja päällystettiin muovilaatoilla. Vanhat katot peitettiin kipsilevyillä. Alaslasketut katot tehtiin alumiinisäleistä. Kaikki ovet uusittiin moderneilla tammiovilla. Palo-ovet tehtiin messinkilistoitetuiksi teräsrakenteisiksi lasioviksi. Uudet oviaukot vahvistettiin betonipalkeilla. Uusi kulkuyhteys avattiin keittiön portaaseen.

Mukavuutta parannettiin rakentamalla uusia wc-tiloja. Seiniin maalattiin ajan henkeen kuuluvia tehostevärejä.

Virastotilojen kaikki sähkö- ja ilmanvaihtojärjestelmät uusittiin. Vanhat valaisimet korvattiin loisteputkivalaistuksella.

Vanhoja rakenteita välipohjissa ei avattu, eikä niiden kuntoa osattu epäillä.

Korjauksen jälkeen ulospäin muuttumattomana säilynyt päärakennus sisälsi täysin modernin viraston ja muistumana vanhasta loistosta juhlahuoneiston. Juhlasalien tapetit uusittiin ja ovet maalattiin vakoisiksi. Työssä ei pyritty ennallistamiseen. Virastokerroksen korjaustyö tehtiin uudisrakentamisen työmenetelmillä.

Kuva 65. Kellarikerroksen uusi virastokäytävä 1970-71 muutostyön jälkeen.

Kuva 66. Kellarikerroksen uusi tuulikaappi.

1980-luvulla on tehty pienempiä korjaustöitä. Ikkunat korjattiin lisäpuite asentamalla. Puitteet sovitettiin, maalattiin ja tiivistettiin.

Maaherran keittiö uudistettiin asentamalla uudet kaapistot ja keittiökoneet. Keittiö ja palveluvälikön tiskauslinja tehtiin palvelemaan juhlahuoneistossa järjestettäviä pienempiä tilaisuuksia. Samalla keittiö toimi myös maaherran yksityisasunnon osana. Maaherran varsinaisena asuntona oleva tila oli vuosien varrella pienentynyt niin, että maaherra Pekkalalla oli käytössään enää kolme huonetta ja keittiö. Maaherra Siuruainen ei enää käyttänyt asuntoa.

Juhlatiloissa tehtiin myös pienempiä väliaikaisia kunnostuskorjauksia, kuten lattian hionta ja lakkaus, tapetointia ja katon korjaus kipsilevyillä kahdessa huoneessa. Juhlahuoneistoon hankittiin myös muutamia antiikkihuonekaluja ja mattoja täydentämään vanhaa kalustoa.

Julkisivut maalattiin v.1986. Tutkittaessa maalipintoja havaittiin, että viimeisimmät kaksi kerrosta oli tehty orgaanisilla maaleilla (mahdollisesti lateksityyppisillä aineilla). Päädyttiin käsittelemään pinta samantyyppisellä maalilla uudelleen. Kalkkirappauspinnalle sopimattoman orgaanisen maalin poistaminen rappauspintaa vahingoittamatta oli sen hetkisen tietämyksen valossa lähes mahdotonta ja uusintarappaus ei rappauspinnan suhteellisen hyvän kunnon vuoksi ollut perusteltua suorittaa. Tietoisena nykyisten maalikerrosten mahdollisesta turmelevasta vaikutuksesta rappauspinnalle päätettiin tehdä huoltomaalaus ja seurata rappauksen kuntoa ja varautua tulevaisuudessa rappauspinnan mahdolliseen uusimiseen.

Kuva 68. Juhlakerroksen salonki eli förmaaki ennen 1990-luvun muutoksia

Kuva 67. Uusi avoporras kellarikerrokseen tehtiin 1970-71.

Kuva 69. Sali.

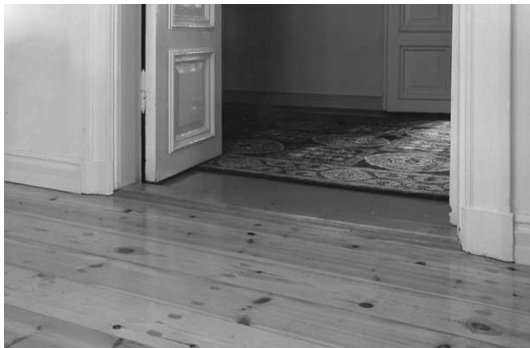
Kuva 70. Ruokasali.

Kuva 71. Vestibyyli eli porrashalli.

Kuva 72. Maaherran pieni neuvotteluhuone.

Kuva 73. Lakattua lattiaa maaherran asunnossa.

Kuva 74. Maaherran vastaanottohuone.

Kuva 75. Maaherran pieni neuvotteluhuone.

Vestibyyli.

Kuva 76. Vestibyyli eli porrashalli.

Kuva 77. Vestibyyli.

Kuva 79. Vestibyyli.

Kuva 80. Vestibyylin holkkalistan maalauskoristelua.

Kuva 81. Vestibyyli.

Kuva 82. Pääeteinen 1. kerroksessa.

Kuva 83. Edustustilojen ovi.

Kuva 84. Virastohuone.

Kuva 85. Lääninhallituksen neuvotteluhuone 2. kerroksessa.

Kuva 86. Lääninhallituksen neuvotteluhuone.

Kuva 87. Virastohuone.

Kuva 88. 1. kerroksen virastokäytävä.

Kuva 89. Läntinen porrashuone.

Kuva 90. Läntinen porrashuone.

Kuva 91. Läntinen porrashuone.

Kuva 92. Maaherran keittiö 1980-luvun muutostyön jälkeen.

Kuva 93. Maaherran keittiö.

Kuva 94. Maaherran asunnon olohuone.

Kuva 95. Maaherran asunnon vierashuone.

Kuva 96. Maaherran asunnon eteiskäytävä.

Kuva 97. Virastohuone 2. kerroksessa.

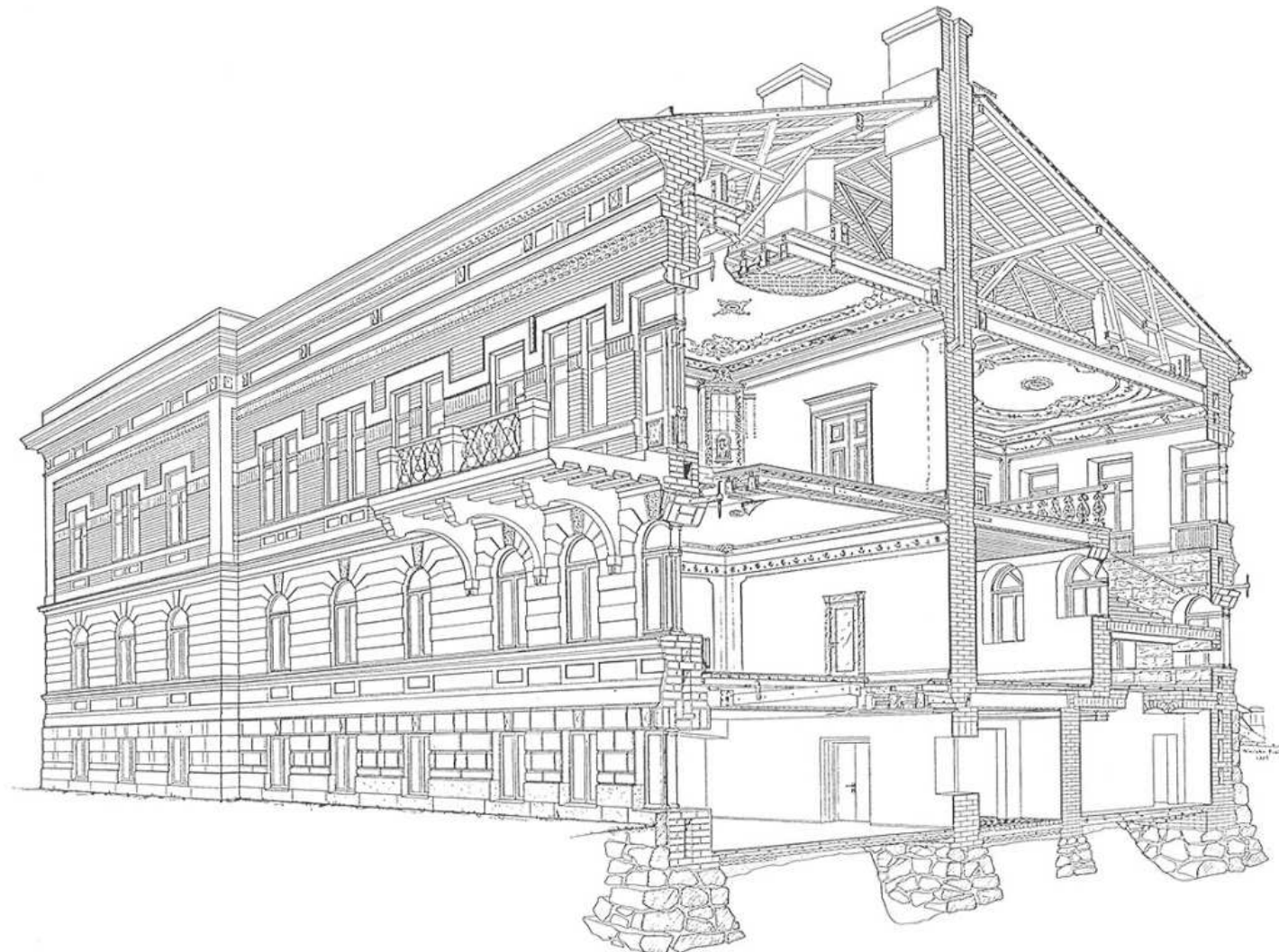
Kuva 98. Maaherran asunnon olohuone.

Kuva 99. Maaherran asunnon makuuhuone.

Kuva 100. Maaherran asunnon makuuhuone.

4.1.4.3. Palauttava peruskorjaus 1995

Suunnitteluvaihe

1987 perustettiin hanketyöryhmä valmistelevaan lääninhallituksen peruskorjausta. Käyttäjän taholta oli todettu useita toiminnallisia puutteita kellarikerroksessa ja edustustiloissa. Lisäksi edustustilojen pintakäsittelyt näyttivät kaipaavan kunnostamista.

Kuva 101. Leikkausperspektiivi (Weikko Kotila 1994).

Rakennuksessa ei ollut varsinaisia koulutus- ja neuvottelutiloja. Kellarikerroksen työhuoneet olivat vetoisia ja varustelultaan puutteellisia. Sosiaalitilat puuttuivat toimisto- ja siivoushenkilökunnalta ja juhlatilaisuuksissa tarvittavalta keittiöhenkilöstöltä. 2. kerroksen toimistohuoneet olivat jäämässä vaille käyttöä.

Arkistotilat eivät vastanneet niille asetettuja teknisiä vaatimuksia ja paloturvallisuusvaatimuksia. Sähkö- ja ilmanvaihtojärjestelmät olivat puutteelliset. Atk-linjat puuttuivat.

Rakennuksen rakenteista, teknisistä järjestelmistä ja pintakäsittelyistä sekä koristemaalatuista katoista tehtiin kuntoselvitykset.

Rakenteista löydettiin vaurioita. Väli- ja yläpohjarakenteissa oli lahovaurioita ja yläpohjan kannatusrakenteet olivat puutteellisia.

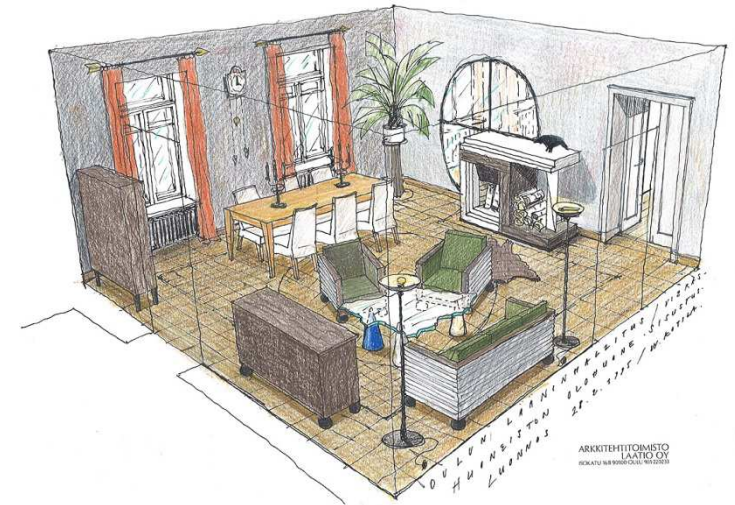
Sähköjärjestelmä todettiin vanhentuneeksi ja tarpeelliseksi uusia kokonaisuudessaan. Ilmanvaihto toimii vaivallisesti. Juhlatiloissa ei ollut toimivaa ilmanvaihtoa, mikä oli todettu juhlatilaisuuksien aikana hankalaksi. Viemärijärjestelmä oli vaurioitunut, koska taloon levisi pahaa hajua kellarista.

Lattian muovipinnoitteet ja kokolattiamatot olivat huonossa kunnossa ja kuluneita. Juhlatilojen parketeissa on rumia paikkauksia. Lakatut lattiapinnat ja erilaiset kokolattiamatot eivät sopineet juhlatilojen ilmeeseen. Lattiamateriaaleissa todettiin asbestia.

Koristemaalauksia löydettiin odotetusti myöhempien maalikerrosten alta. Koristemaalatu rapatut kattopinnat todettiin huonokuntoisiksi ja konservointitarve kiireelliseksi.

Hanketyöryhmän työn tuloksena syntyi seikkaperäinen perustamis- ja esisuunnitelma vuoden 1989 alussa, joka vahvistettiin v.1991.

Varsinainen suunnittelutyö aloitettiin v.1991. Luonnossuunnittelun aikana uudet viranomaismääräykset ja selvityksissä todetut rakenteelliset viat aiheuttivat hankkeen laajentumisen. Perustamis- ja esisuunnitelman kustannusarvio 9 200 000 mk nousi luonnossuunnittelun yhteydessä 12 200 000 markkaan. Valtiovarainministeriö vahvisti tavoitekustannusarvion ja rakennushallitus hyväksyi luonnossuunnitelmat huomautuksista 25.8.1992.

Kuva 102. Sisustusluonnos (Weikko Kotila 1995).

Kuva 103. Läänihallituksen neuvotteluhuone uudistettuna 1995.

Rakennusvaihe

2. kerros:

Suunnitelman mukaisesti 2. kerroksen tilat korjattiin ja kunnostettiin edustus- ja vierastiloiksi sekä maaherran vara-asunnoksi. Kerroksen keskiosan juhlahuoneet yhdistettiin toisiinsa toimivammin liikennejärjestelyin purkamalla vanhat wc-tilat. Uudet tilavammat wc-tilat rakennettiin vaatesäilytyksen yhteyteen. Pintamateriaalit kunnostettiin ja arvokkaat koristemaalaukset konservoitiin. Kokonaisuuden parantamiseksi tehtiin myös rekonstruoivia koristemaalauksia. Parketit kunnostettiin ja välipohjia vahvistettiin.

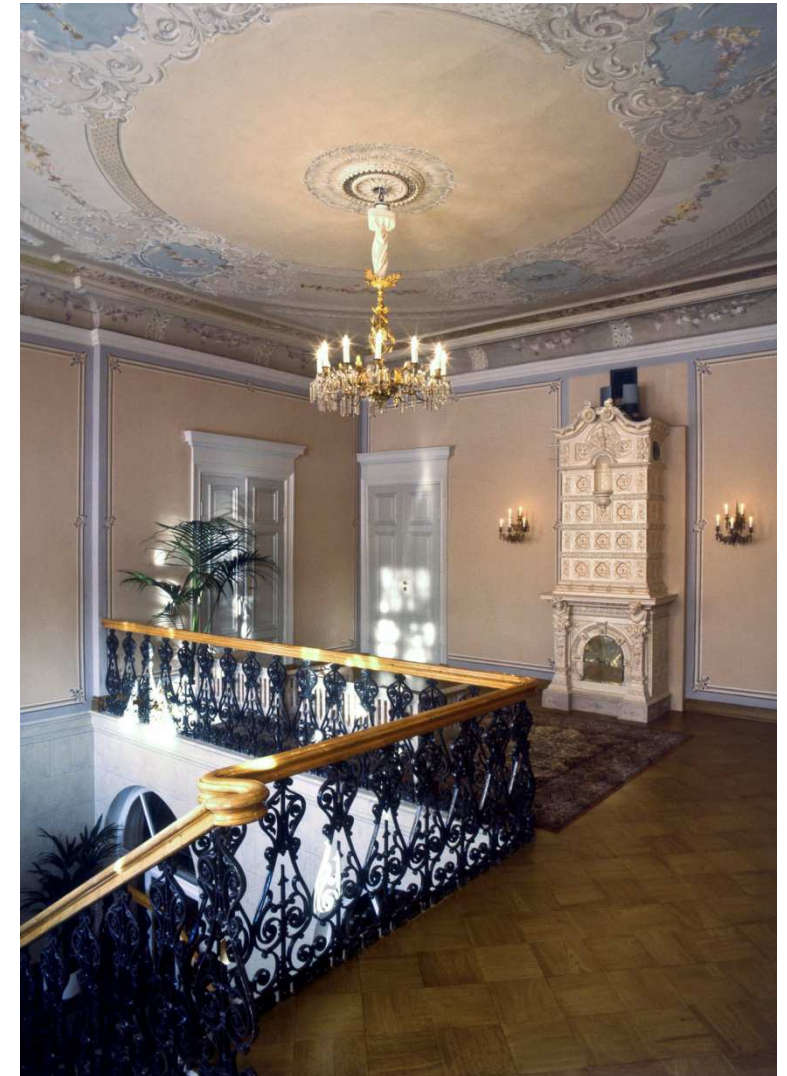
Läänin vierashuoneisto rakennettiin korkeatasoiseksi sviitiksi. Maaherran vara-asunto kunnostettiin nykyisen asunnon paikalle. Peseytymistilat uusittiin. Juhlatilojen kalustoa täydennettiin antiikkihankinnoilla. Entiset huonekalut kunnostettiin. Lisäksi hankittiin tarpeellista irtaimistoa.

1. kerros:

Virastokerroksessa järjestettiin uudelleen asiakaspalvelutilat. Käytäviä jaoteltiin lasiovin palonsuojavaatimukset huomioon ottaen. Huonetilat säilyivät pääosin entisellään eli v.1971 korjauksen mukaisina. Vanhat toimistosalit palautettiin tilallisesti vastaamaan paremmin alkuperäistä muotoaan. Pintamateriaalit uusittiin. Valaistusratkaisuissa haettiin kodikkaampia ratkaisuja. Kalustusta täydennettiin, tai osin uusittiin kokonaisuudessaan. Lahon takia vaurioituneita välipohjia tuettiin toimistosalien kohdalla teräspilarein.

Kellarikerros:

Kellarikerrokseen sijoitettiin kokous- ja sos.tilat. Maaherran sauna ja lääninhallituksen kirjasto toteutettiin myös kellaritiloihin. Arkistotilat korjattiin vaatimuksia vastaaviksi. Tuoli- ym. varastoja sijoitettiin arkistolta vapautuviin tiloihin. Talonmies sai oman työhuoneen sisäänkäynnin läheisyyteen, josta voidaan myös tarvittaessa valvoa kellarikerroksen iltakäyttöä. Luonnosvaiheessa suunnitelmiin lisätty väestönsuoja sijoitettiin nykyiseen ilmanvaihtokonehuoneeseen. Uusi IV-konehuone rakennettiin kevytrakenteisena ullakolle. Keskikäytävä siirrettiin alkuperäiselle paikalleen. Pintamateriaalit uusittiin.

Kuva 104. Vestibyylin seinä- ja lattiamaalaukset rekonstruoituina 1995.

Taloon sijoitettiin hissi välittämään liikuntaesteisten asiakasliikennettä 1. kerroksen asiakaspalvelutiloihin kellarin kautta ja helpottamaan talon sisäistä liikennettä (mm. arkistokärryjen ja varatuolien siirtäminen).

1994 laadittiin Arkkitehtitoimisto Laation toimesta suunnitelmat vanhan päärakennuksen ja uudemman toimistorakennuksen väliseksi sisäyhteydeksi. Yhdyskäytävä toteutettiin peruskorjauksen yhteydessä.

Laaja peruskorjaustyö valmistui 1995, suunnittelijana oli Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Pekka Laatio toimi pääsuunnittelijana ja Weikko Kotila projektinvetäjänä. Sisustussuunnittelijana toimi SIS-ARK OY (Hannele Helkama-Rågård, Sebastian Paetau) edustustilojen osalla ja arkkitehti virastotilojen osalla. Kohde sai Valtion kiinteistölaitoksen palkinnon "Vuoden 1995 rakennushanke".

Tiloihin on aikojen saatossa deponoitu merkittävä Valtion taidemuseon omistamien taideteosten kokoelma. Hankkeen yhteydessä Ateneum konservoi teokset sekä poikkeuksellisesti myös teosten kehykset. Teosten sijoituksesta käytiin ajoittain kiihkeää neuvottelua Valtion taidemuseon amanuenssien kanssa. Ateneumissa oltiin hetkittäin sitä mieltä, että arvokkaat teokset tulisi sijoittaa asianmukaisesti tiloihin Helsinkiin. Painokkaat pyynnöt perusteluineen Oulusta kuitenkin vakuuttivat. Pääosa teoksista saatiin sijoittaa uudelleen lääninhallituksen edustustiloihin, jopa lisäteoksia saatiin oululaisen yleisön nähtäville.

1994-95 korjaus- ja muutostöiden tekemiseen osallistui eri urakoitsijoiden lisäksi joukko erikoisammattilaisia; huonekalujen restaurointimestari, koristemaalari, valaisinten kunnostaja, erikopuuseppä, eri alojen taitelijoita jne. Oulun piirirakennustoimisto pyrki osaltaan lamavuosiakin pitämään yllä paikallista erityisalojen työllisyyttä ja osaamista.

Päärakennuksen ja laajennuksen välisen ulkoportaan aiheuttamaa kosteusvauriota on korjattu 1990-luvun lopussa. Parvekettä kunnostettiin ja siihen asennettiin lisäkaide turvallisuuden parantamiseksi 2006.

Julkisivujen kattava kunnostaminen (rappaukset, ulkomaalaus, ikkunat) ja peltikatteen uusiminen tehtiin 2013. Korjaustyöt suunnitteli Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy.

Kuva 105. Maaherran 1. kerroksen työhuoneen boordi- ja kattomaalaus rekonstruoituina 1900-luvun alun Jugend-vaiheeseen 1995.

Kuva 106. Asaiaaspalvelutila 1. kerroksessa.

Kuva 107. Naulakkotila.

Kuva 108. Kansliapäällikön työhuoneen neuvottelunurkkaus.

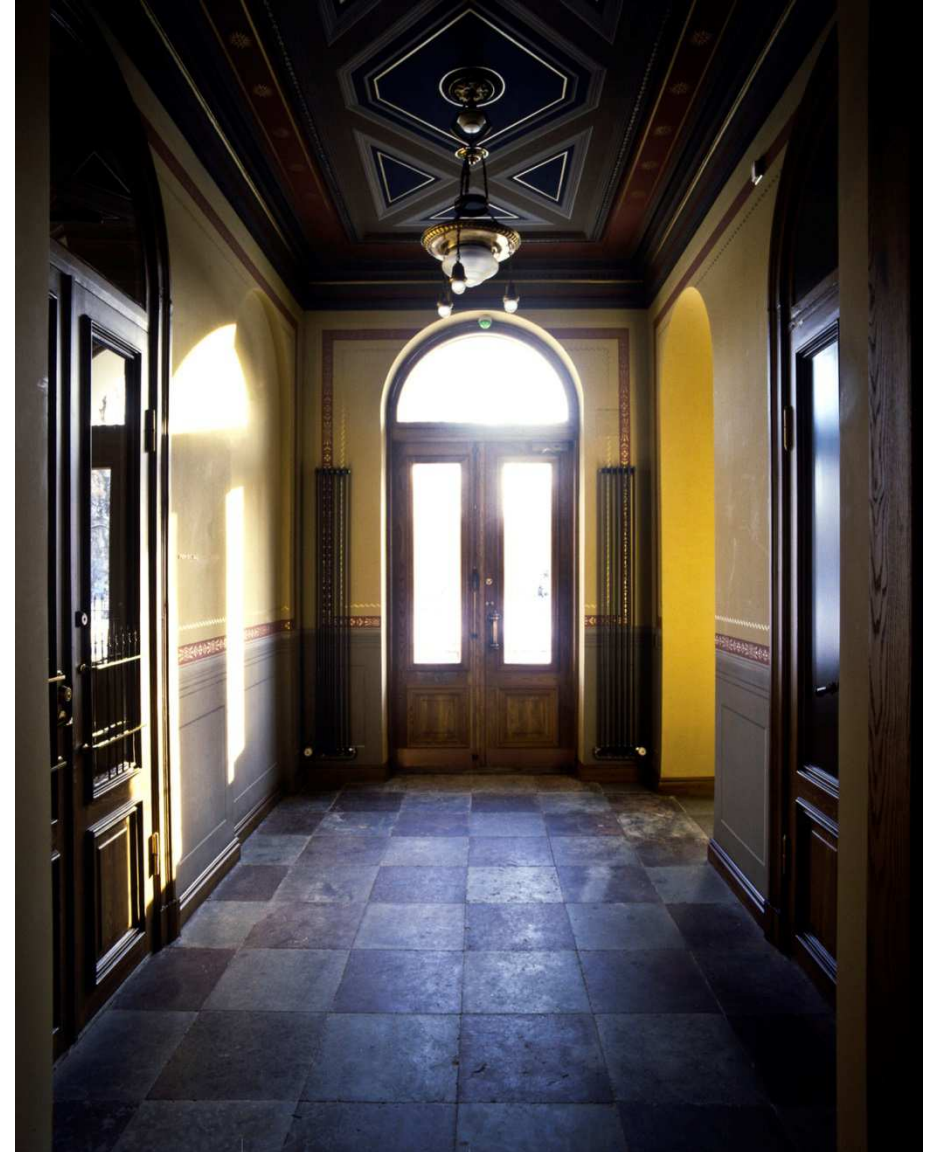
Kuva 109. Katujulkisivu ennen 2013 julkisivun kunnostustyötä.

Kuva 110. Salonki 2. kerroksen edustustiloissa sai punaiset tapetit 1995.

Kuva 111. Ruokasali uudelleen sisustettuna ja kaakeliuunein varustettuna 1995. Maton suunnittelija Irma Kukkasjärvi.

Kuva 112. Pääsisäänkäynnin katto- ja seinämaalaukset rekonstruointiin, ovet oottrattiin tammissävyyyn ja alkuperäinen kalkkikivilattia paljastettiin. Antiikkivalaisin Helsingiläisestä alan liikkeestä.

Kuva 113. Uusittu saunaosasto kellarikerroksessa.

Kuva 114. Vierashuone (sisustussuunnittelu Sebastian Paetau, SIS-ARK Oy).

Kuva 115. Vierashuoneiston olohuone (kokonaistaideteos Veikko Törmänen).

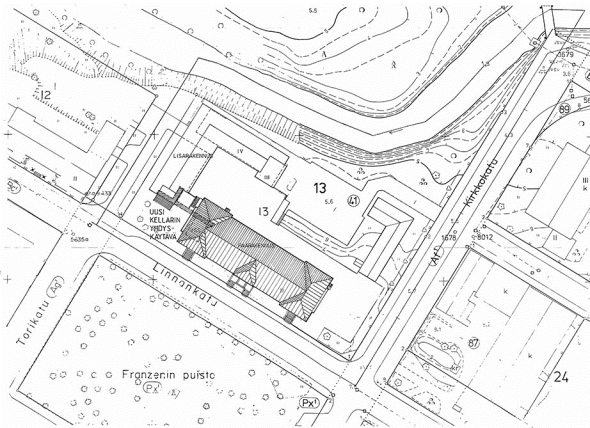

Kuva 116. Edustustilojen vihreä sali.

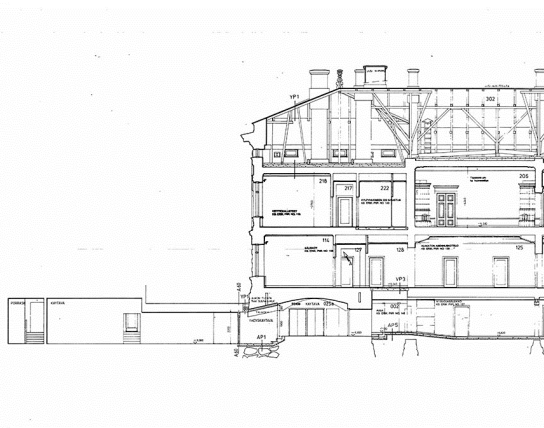

Kuva 117. Vestibyylin kattomaalaus restauroituna.

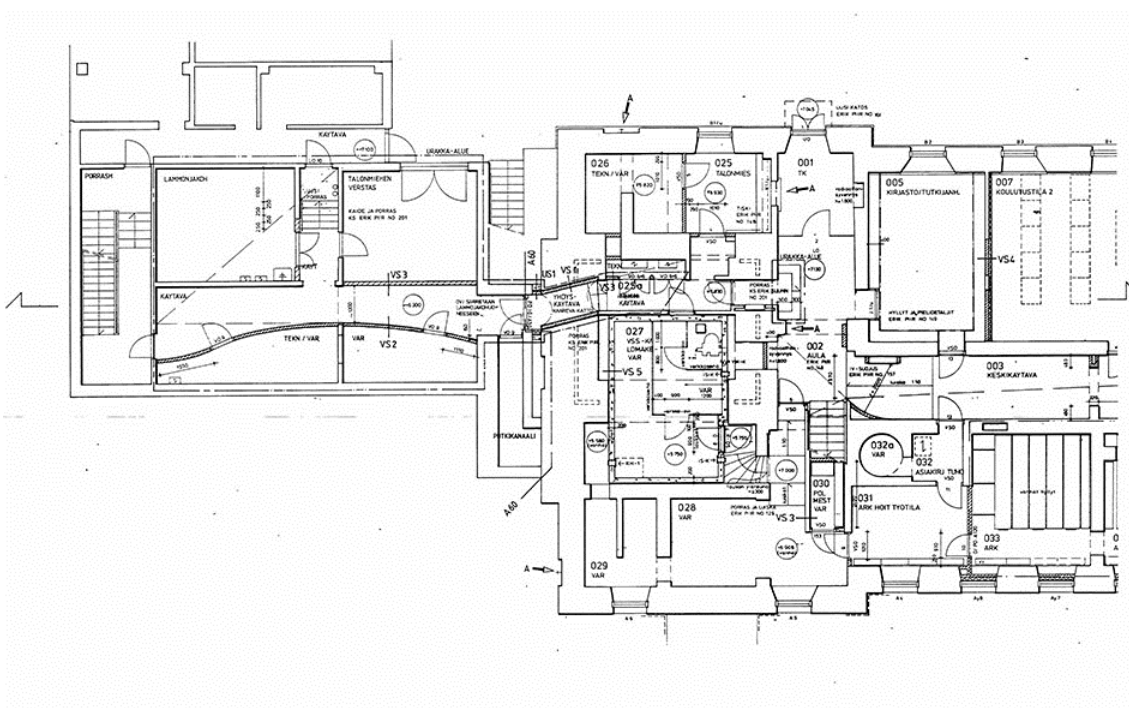
Yhdyskäytäväsuunnitelmat lääninhallituksen rakennusten välille (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy), toteutettu peruskorjaustöiden yhteydessä:

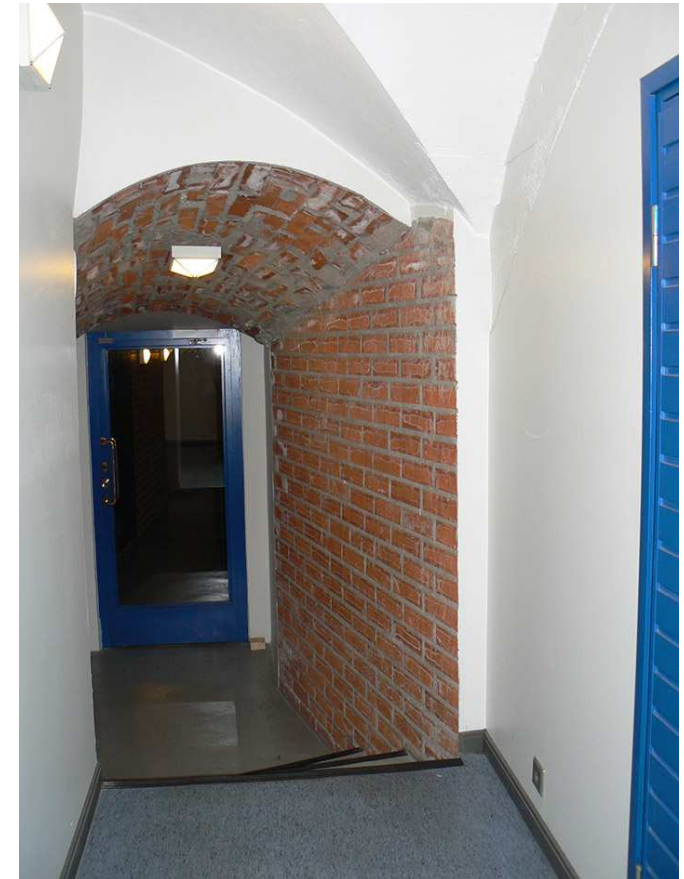
Kuva 118.

Kuva 119.

Kuva 121.

Kuva 120. Valokuva yhdyskäytäväliittymästä 2013.

4.1.4.4.Ulkovaipan peruskorjaus 2013

Päärakennukseen tehtiin ulkovaipanperuskorjaus- ja pintakäsittelytöt 2013, suunnittelijana Arkkitehtitoimisto J.Teppo Oy

4.1.4.5.Nykytilanne ja säilyneisyyskaaviot

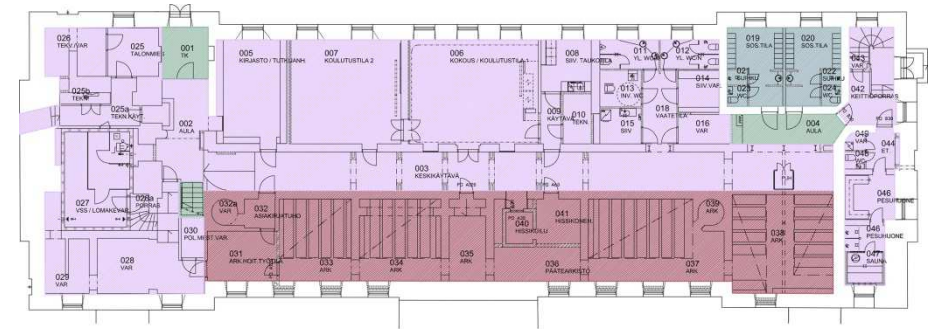
1. KERROS

Kuva122.

2. KERROS

Kuva 124.

KELLARIKERROS

Kuva 123.

TILAT ALKUPERÄISESSÄ MUODOSSAAN

MUUTOSTYÖ 1938

KATON VAHVISTUS 1941

MUUTOSTYÖ 1971, 1984

MUUTOS JA PERUSPARANNUSTYÖ, RAKENTEELLISTEN MUUTOSTEN LISÄKSI PINTARAKENTEIDEN MUUTOKSIA JA SISUSTUSMUUTOKSIA 1995

Kuva 125. Katujulkisivu marraskuussa 2013.

Kuva 126. Päärakennuksen pihajulkisivu 2013 julkisivukunnostuksen jälkeen.

Kuva 127. Parvekkeen
lisäkaide asennettiin 2006.

Kuva 128. Päärakennuksen ja lisärakennuksen liittymäpintoja.

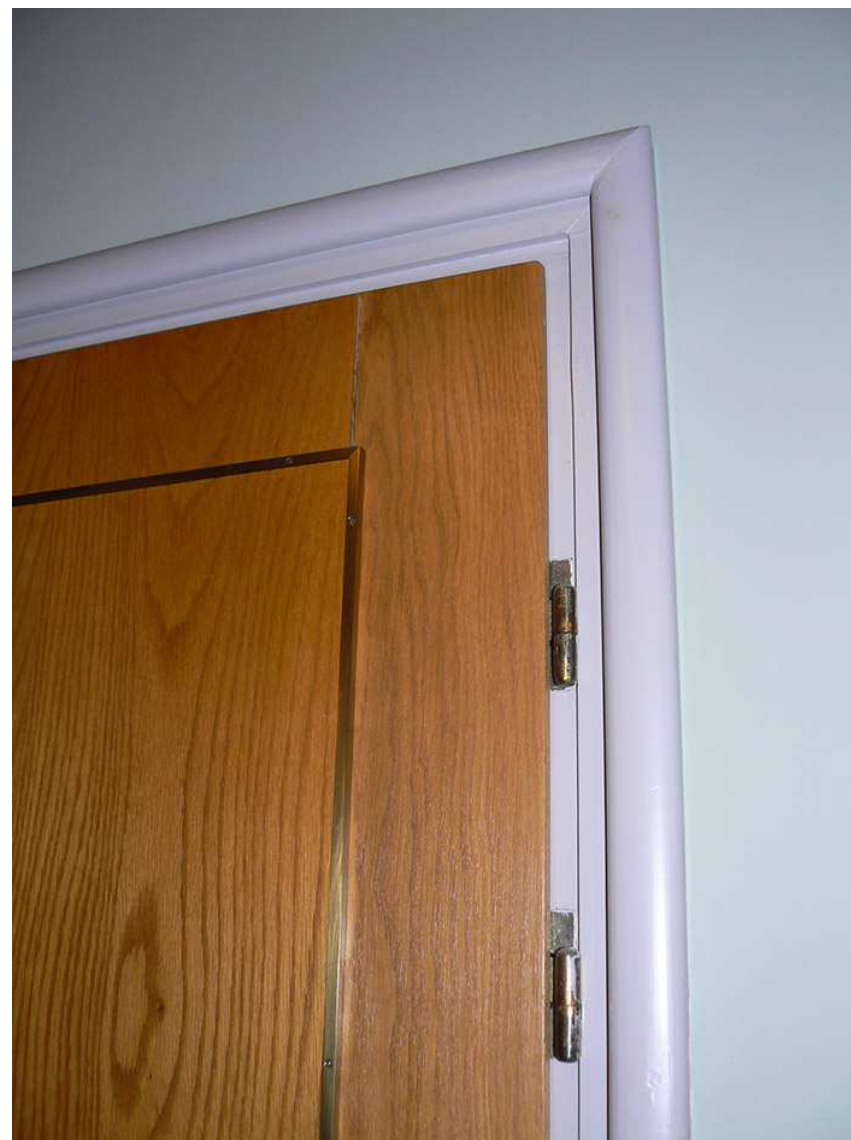
Kuva 129. Vestibttlin kattokuruunu kunnostettiin ja puhdistettiin. Uuni (alkuper. Mannerheimintie 1 (Argos-talo) pystytettiin myös 1995 .

Kuva 130. Kellarikerroksen käytävä

Kuva 131. Kellarikerroksen käytävä

Kuva 132. 1970-71 asennetut laakaovet modifioitiin 1995. Yksityiskohta.

4.2. Lääninhallituksen lisärakennus, virastorakennus 2, valmistunut vuonna 1971

4.2.1. Suunnitelmat

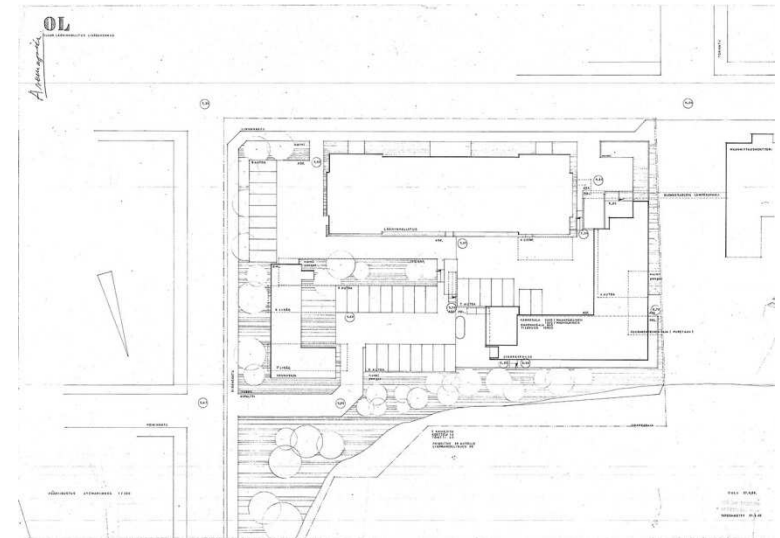
Rakennuksen on suunnitellut arkkitehti Mikko Huhtela. Yksinkertainen, pelkistetty rakennus on hahmoltaan taustana koristeelliselle päärakennukselle. Veistoksellinen pääsisäänkäyntisiipi työntyy katulinjaa kohden vaatimattomana "muutaman askeleen jäljessä" päärakennuksesta. Lisärakennuksen Plaatansaaren puoleinen julkisivu avautuu pohjakerroksessa aukotukseltaan kauniisti Kallisenvirran maisemaan. Kallisenvirran penkereellä on myös maisemaan liittyvä kulkuyhtys julkisivun linjassa.

Maakunta-arkisto sai tarvitsemaansa lisätilaa lääninhallituksen lisärakennuksesta. Kellarikerroksesta tehtiin tila valtakunnalliselle johtokeskukselle.

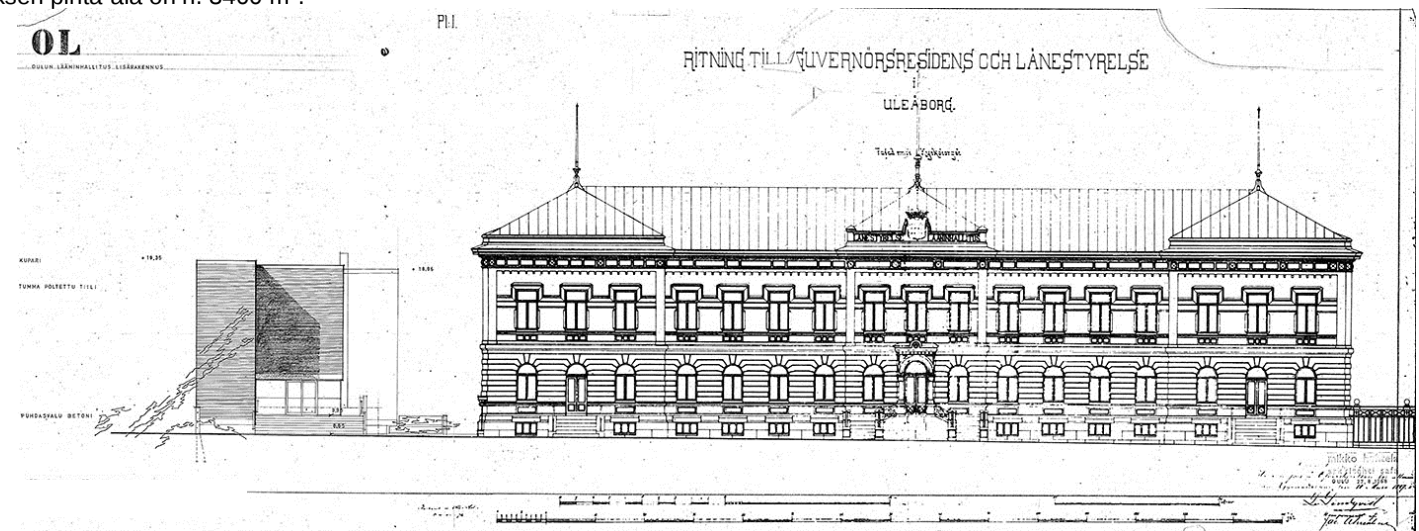
Maanmittauskonttorin puoleisella laidalla tonttia ollut puurakenteinen piharakennus on rakennuslupa-asemapiirroksessa merkitty purettavaksi.

4.2.3. Rakentaminen

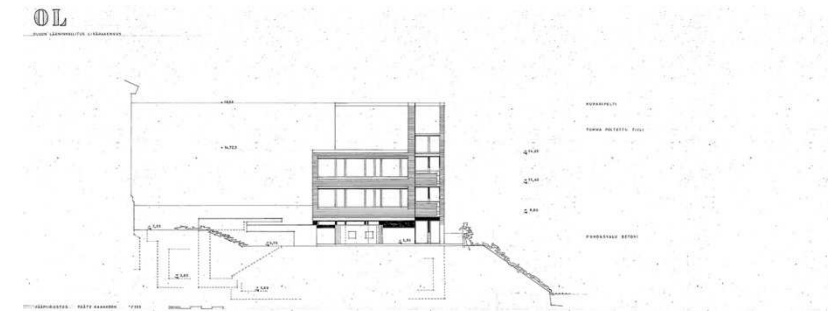
Rakennus valmistui vuonna 1971. Rakennuksen pinta-ala on n. 3400 m².

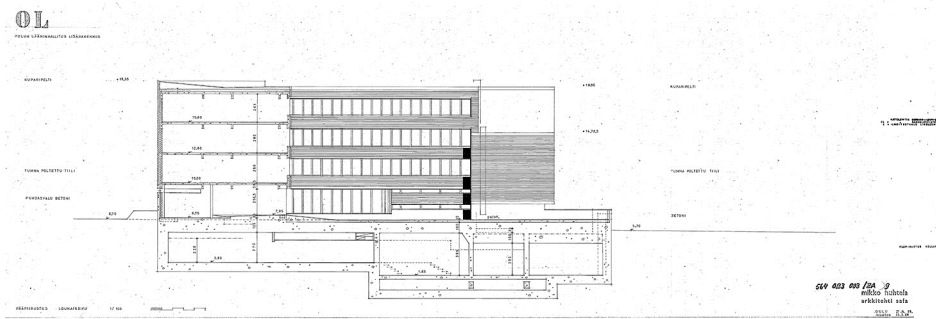
Kuva 133.

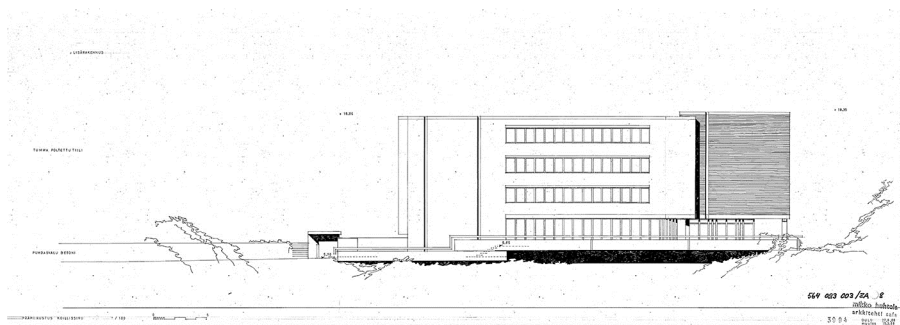
Kuva 134. Julkisivusuunnitelma Linnankadulle 1969.

Kuva 135. Julkisivupiirustus 1969.

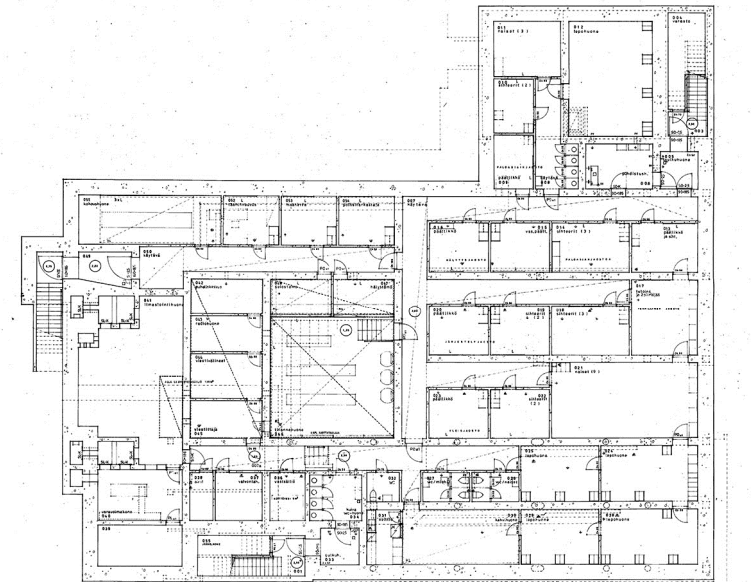

Kuva 136. Leikkaus- ja julkisivupiirustus 1969.

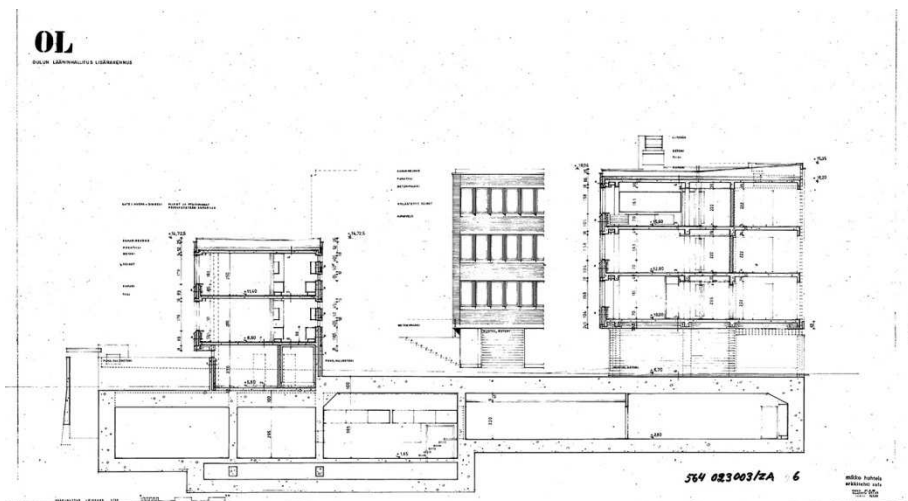

Kuva 137. Julkisivusuunnitelma koilliseen, Plaatansaaren suuntaan 1969.

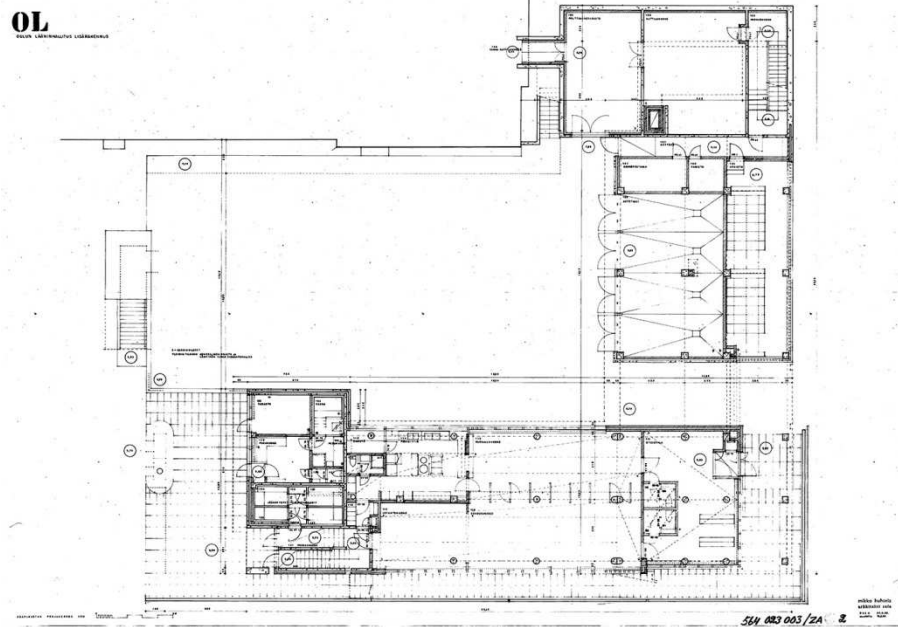
OL
OLIN LÄÄKÄRALUEEN LÄÄKÄRIN

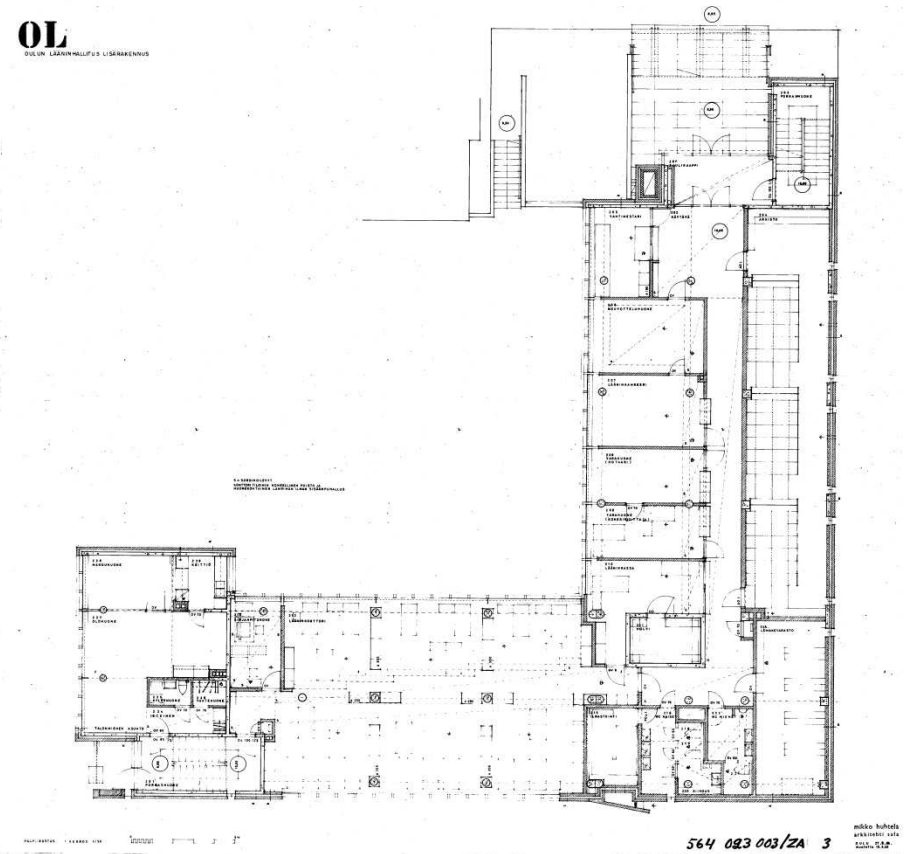
Kuva 138. Kellarikerroksen pohjapiirustus 1969.

Kuva 139. Leikkauspiirustus 1969.

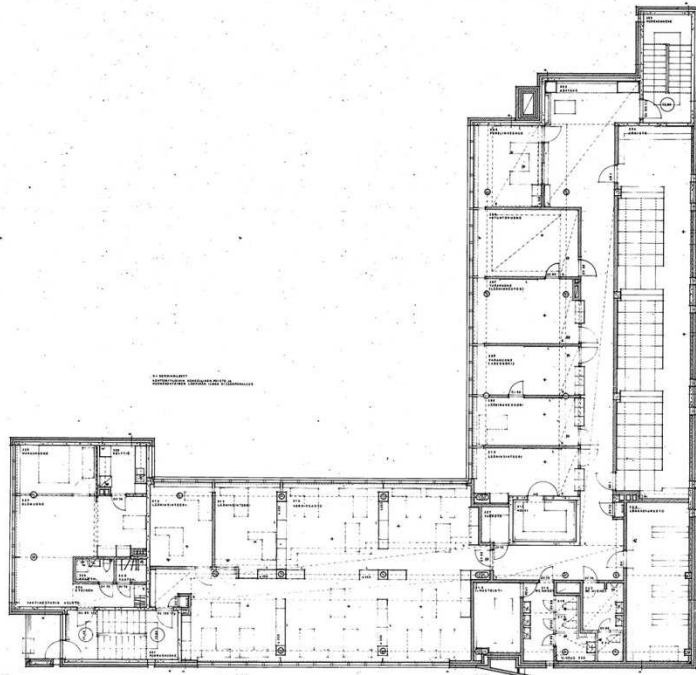
Kuva 140. Pohjapiirustus, pohjakerros 1969.

Kuva 141. Pohjapiirustus, 1. kerros 1969.

OL

OULUN LÄÄKINTÄLUTUS LISÄRAKENNUS

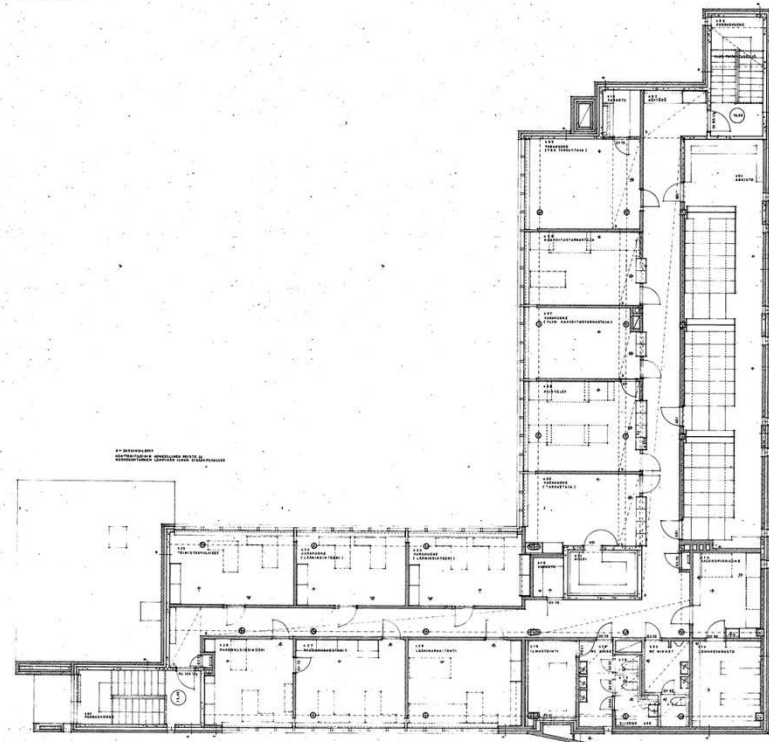
564 023 003 / ZA 4

määrä huoneita
arkkitehtit ssa
1969. 02.03

Kuva 142. Pohjapiirustus, 2.kerros 1969.

OL

OULUN LÄÄKINTÄLUTUS LISÄRAKENNUS

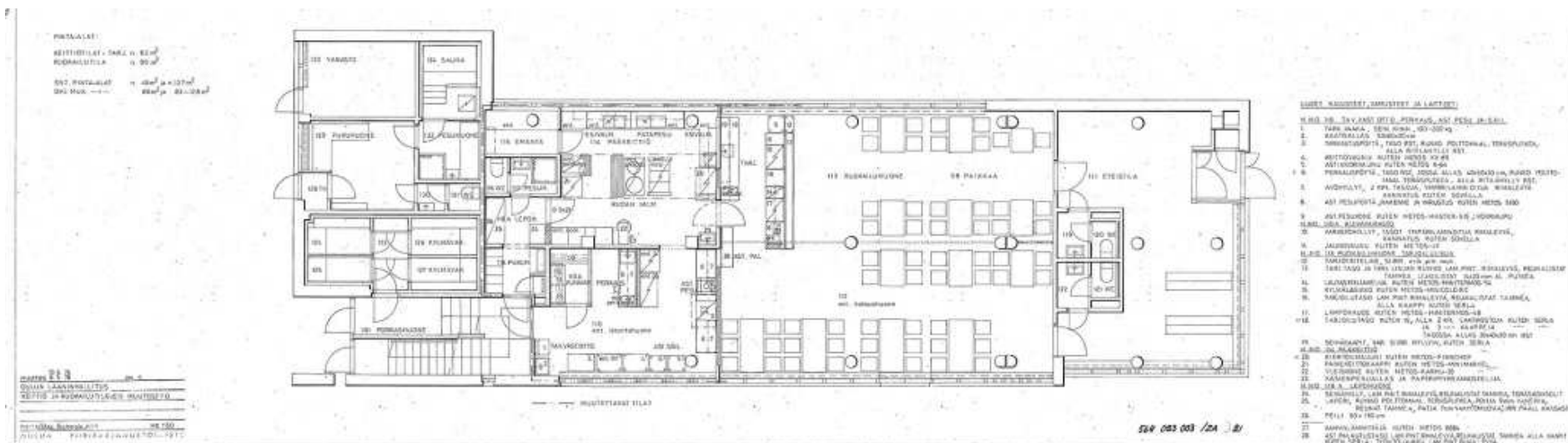

564 023 003 / ZA 5

määrä huoneita
arkkitehtit ssa
1969. 02.03

Kuva 143. Pohjapiirustus, 3. kerros 1969.

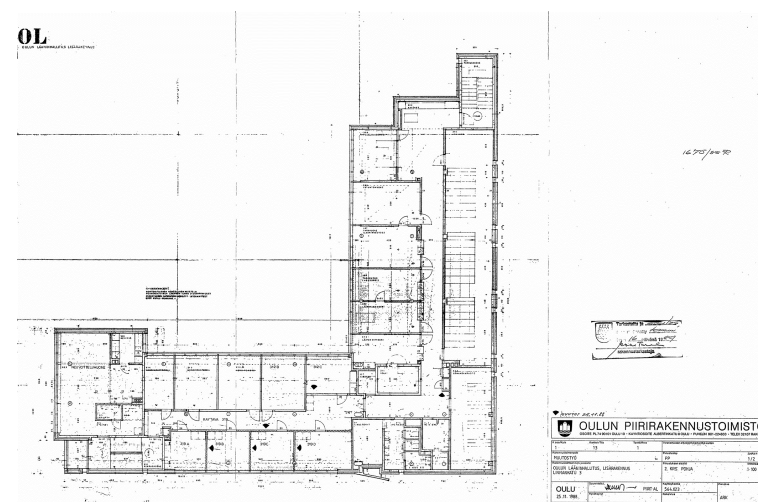
4.2.4. Muutostyöt

Kuva 144. Keittiö- ja ruokailutilojen muutostyö, Oulun piirirakennustoimisto 1976.

Oulun piirirakennustoimiston laatimassa (1976 Leena Ervamaa) muutossuunnitelmassa pohjakerroksen kokoustilat sekä keittiö- ja ruokailutilat on muutettu. Kallisenvirran suuntaan avautuneet istunto- ja kokoustilat on otettu henkilökunnan ruokailutiloiksi ja keittiön laajennukseksi.

Oulun piirirakennustoimiston laatimissa muutossuunnitelmissa 1980 luvulla toimistohuoneita on jaettu pienemmiksi lisäämällä kevyitä väliseiniä. Avokonttoritilat on muutettu erillisiksi työhuoneiksi.

Kuva 145. muutossuunnitelmä 1988

Valokuvia vuodelta 1999, Arkkitehtitoimisto Raila ja Tapio Rönköharju:

Kuva 146. Lisärakennuksen pääovi ennen vuoden 2000 peruskorjausta ja hissin rakentamista.

Kuva 147. Lisärakennuksen henkilöstöruokalan ulko-ovi ennen vuoden 2000 peruskorjausta.

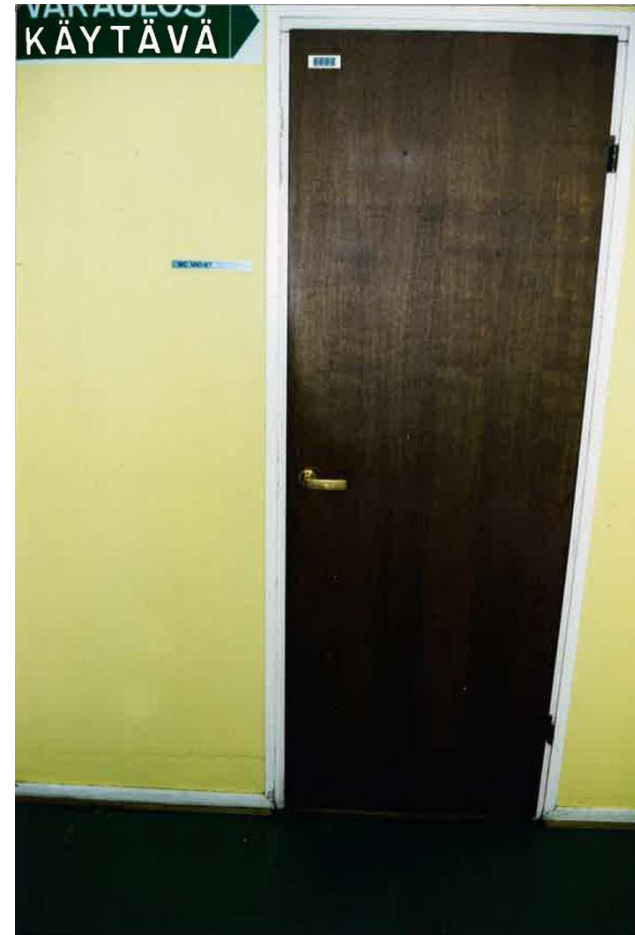
Kuva 148. Lisärakennuksen käytävätiloja ennen vuoden 2000 peruskorjausta.

Kuva 149.

Kuva 150. Toimistotila lisärakennuksessa vuonna 1999.

Kuva 152. 1970-luvun värimaailmaa lisärakennuksen käytävätiloissa kuvattuna vuonna 1999.

Kuva 151. Lisärakennuksen ikkunat ja kappalistat ennen vuoden 2000 peruskorjaustöitä.

Läänihallituksen lisärakennukseen suunniteltiin 1999 Arkkitehtitoimisto Raila ja Tapio Rönkönharjun toimesta laaja muutos- ja peruskorjausremontti.

Pohjakerroksessa keittiö- ja ruokailutilat kokivat jälleen muutoksia. Ruokailutiloja laajennettiin pienentämällä eteis- ja aulatiloja. Saunatiloista muodostettiin henkilöstötiloja. Arkistotilojen muutto vapautti tiloja kiinteistö- yms. varastoiksi.

Rakennukseen tehtiin uusi hissi kuuluineen.

Ensimmäisen kerroksen pääaulaan tämä muutostyö toi hissin lisäksi ilmavuutta ja kaarevia seinämuotoja. Arkistotiloja on muutettu toimistotiloiksi. Ensimmäisen kerroksen talonmiehen asunto on muutettu sauna- ja kabinettitiloiksi. Käytävätilat levennettiin kaikissa toimistosiivissä lisäämällä vinoseinäisiä syvennyksiä.

Toisen kerroksen päätyasunto oli vuoden 1988 muutostöissä otettu neuvottelutilakäyttöön, mutta palautettiin asuinkäyttöön tässä muutostyössä.

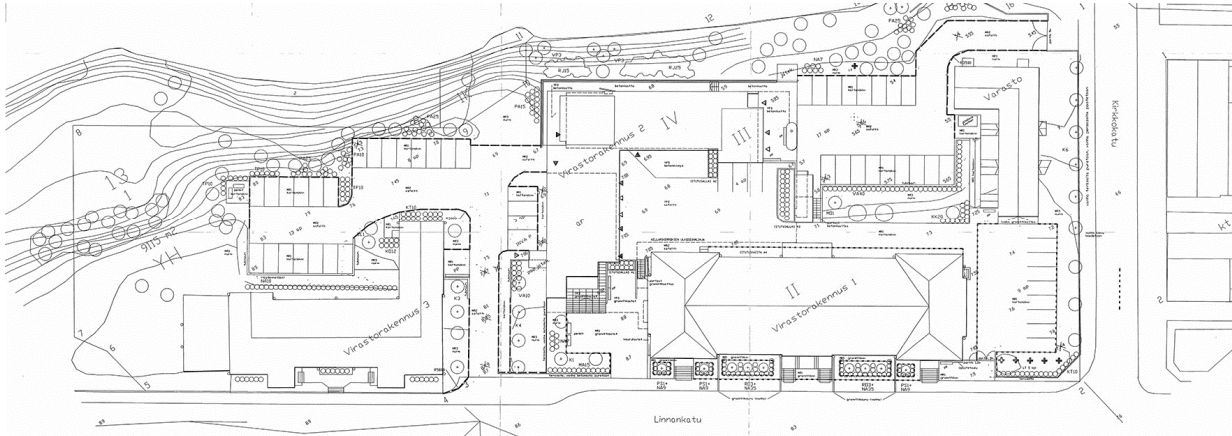
Tilojen arkistotiloista toimistotiloiksi -muutoksen seurauksena tehtiin uudet ikkuna-aukotukset koillis- ja luoteisjulkisivuille kerroksissa 1-3.

Rakennukseen lisättiin uusi ilmanvaihtojärjestelmä ja katolle lisättiin uusi ilmanvaihtokonehuone. Rakennuksen runkorakenne ja matala kerroshkoruus ovat olleet haasteellisia mm. ilmanvaihtokanaviston rakentamisessa. Lähelle ulkoseinälinjoja sijoittuva kantava pilaririvistö on myös toimistotilojen kalustesuunnittelun kannalta vaativa¹¹. Rakennuksen väliovent ja kaikki ulkoikkunat uusittiin tässä laajassa peruskorjaustyössä. Sisätiloissa lähes kaikki pinnat uusittiin.

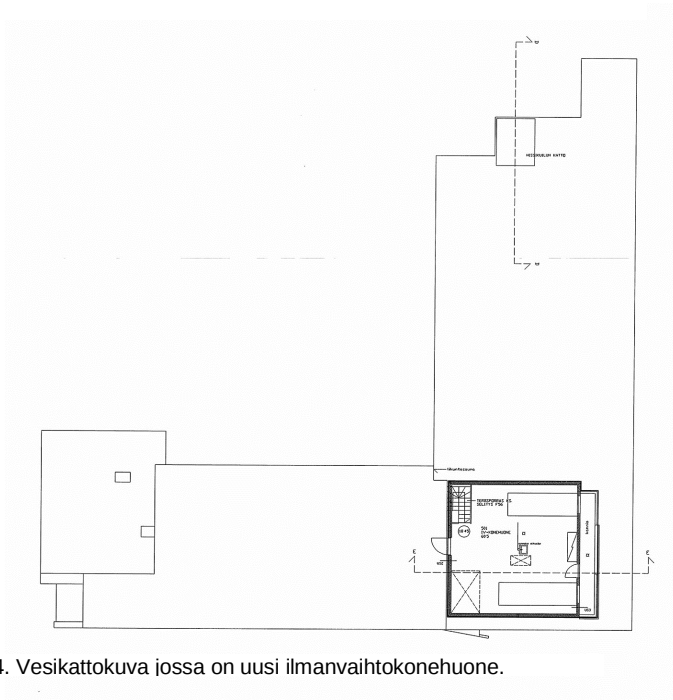
Piha-alueelle laadittiin pihasuunnitelma. Suunnitelmassa rakennusten läheisyyteen lisättiin tukimuureja ja korkoeroja tasaavia maisemaa pehmentäviä istutusaltaita.

Peruskorjaus- ja muutostyö valmistui vuonna 2000.

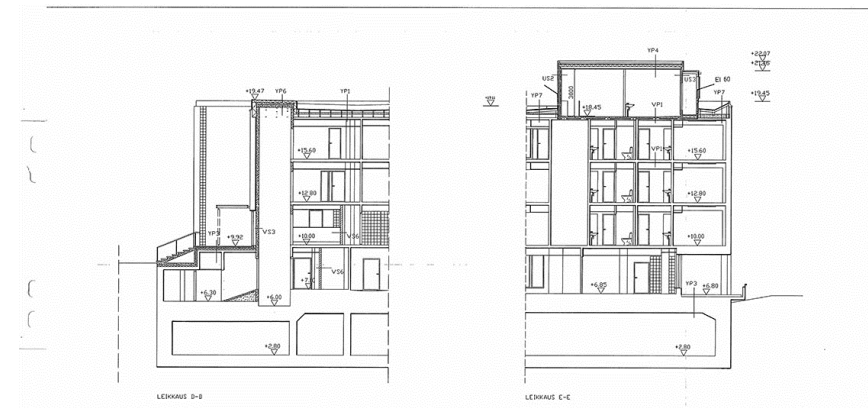
Kuvia Arkkitehtitoimisto Raila ja Tapio Rönkönharjun suunnitelmasta vuodelta 1999:

Kuva 153. Pihasuunnitelma 1999.

Kuva 154. Vesikattokuva jossa on uusi ilmanvaihtokonehuone.

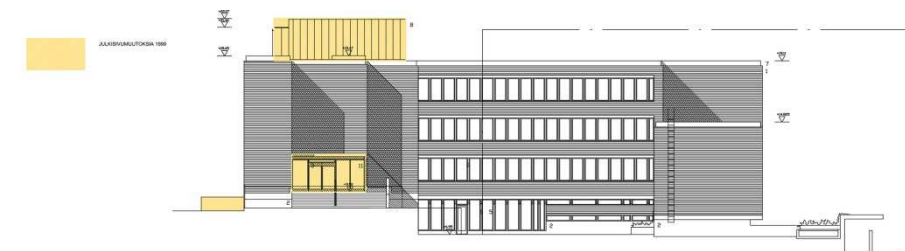

Kuva 155. Leikkauspiirustukset uuden hissin rakentamiseksi.

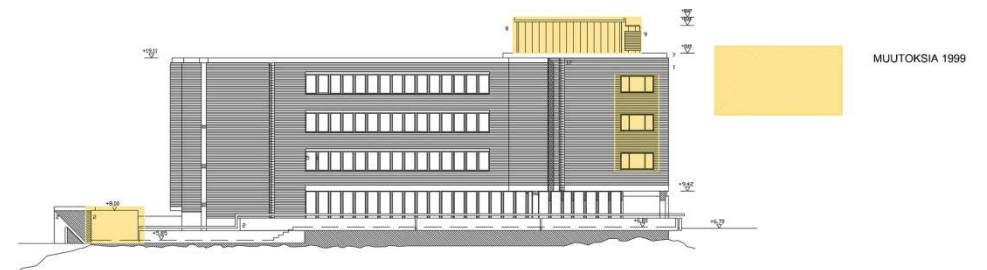
4.2.5. Nykytilanne ja säilyneisyyskaaviot

Rakennuksessa nykyisin toimivat peruspalvelut, oikeusturva ja luvat- vastuualue sekä vielä vuonna 1913 poliisin vastuualue. Lisäksi rakennuksessa toimii henkilöstöravintola Pokkinen ja kellarikerroksessa on aikaisemmin toiminut poikkeusolojen johtokeskus¹².

Vuoden 1999 peruskorjaus- ja muutostyö on sisätilojen osalta ollut hyvin kattava. Lähes kaikki pinnat ja täydentävät rakenneosat on uusittu tällöin.

JULKISIVU LOUNAASEEN LINNANKADULLE

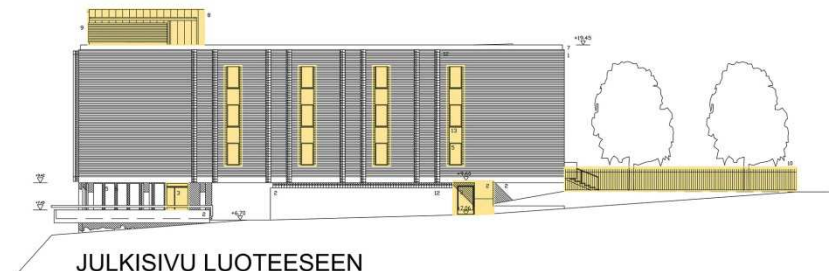

JULKISIVU KOILLISEEN

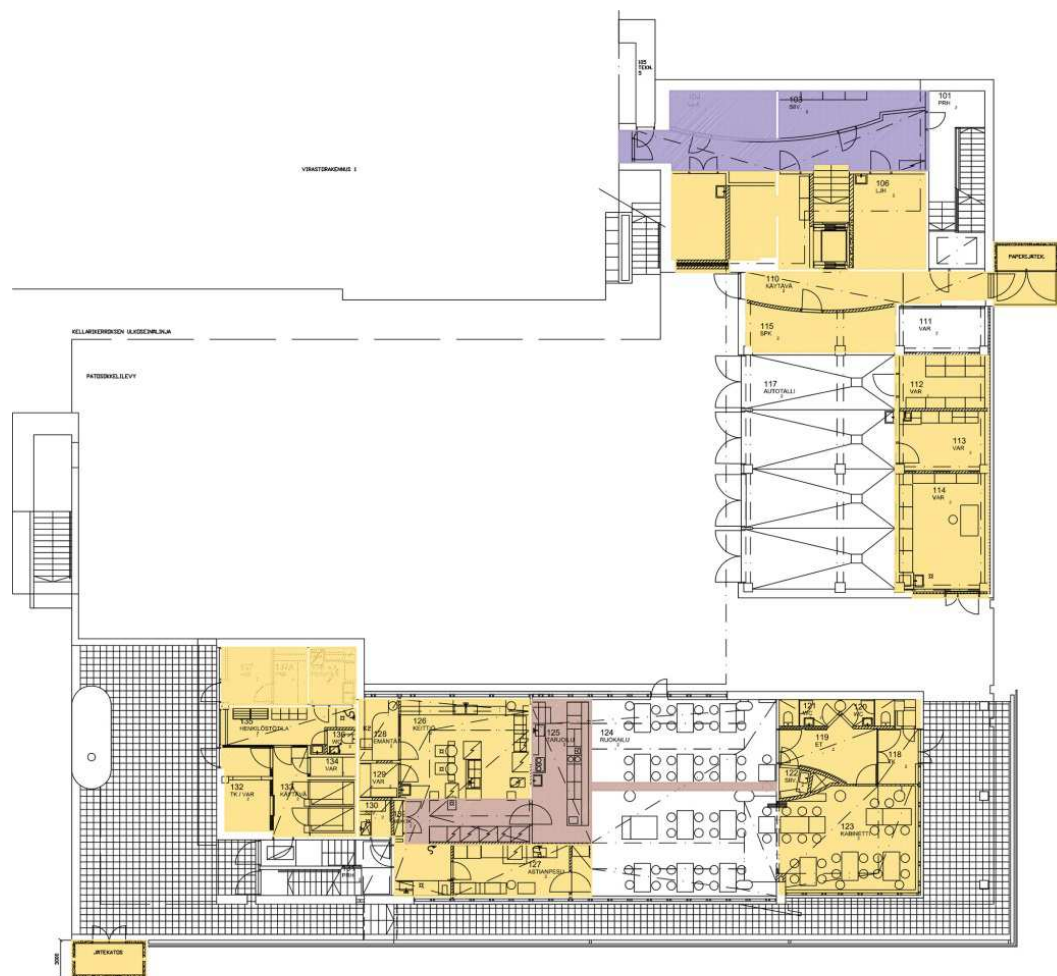
JULKISIVU KAAKKOON

Kuva 156. Julkisivujen säilyneisyyskaaviot.

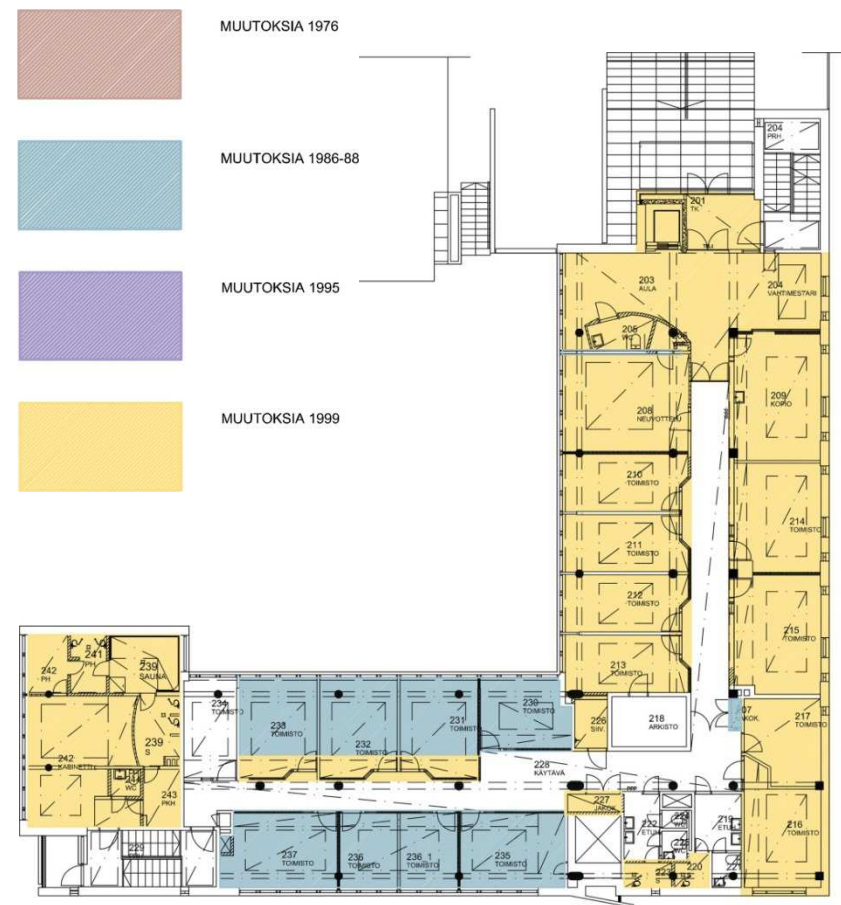
JULKISIVU LUOTEESEEN

Kuva 157.

POHJAKERROS

Kuva 158. Säilyneisyyskaavio, pohjakerros.

1. KERROS

Kuva 159. Säilyneisyyskaavio, 1. kerros.

2. KERROS

Kuva 160. Säilyneisyyskaavio, 2. kerros.

3. KERROS

Kuva 161. Säilyneisyyskaavio, 3. kerros.

Kuva 162.

Kuva 163. Lisärakennuksen v. 2000 muutettua julkisivua.

Kuva 164.

Kuva 165. Vanhan sillan perustuksia Plaatansaaren rantatörmällä. Lääninhallituksen tontin ja Plaatansaaren väliä on purettu vanha kulkuyhteys maaherran puutarhaan.

Kuva 166. Lisärakennukseen liittyvä maisemapolku Kallisenvirran rannalla.

Kuva 167. Lisärakennuksen pääsisäänkäynti.

Kuva 168. Lisärakennuksen julkisivut sisäpihalla.

Kuva 169. Oulun Lääninhallituksen rakennukset Linnankatu 1:n suuntaan.

Kuva 170. Lisärakennuksen 2000 lisätty huoltosisäänkäyntiovi.

Kuva 171. Sisätilat uusittiin pinnoiltaan ja ilmeeltään vuoden 2000 peruskorjaustöissä.

Kuva 172. Pohjakerroksessa sijaitsevat ruokailutilat.

Kuva 173. Vuonna 2000 uusittu sisäätuloaula.

Kuva 174. Uudet pääovet vuodelta 2000.

Kuva 175. Vuonna 2000 tehdyt käytävätilojen laajennukset ja uudet väliseinäikkunat.

Kuva 176. Toimistotila vuodelta 2013.

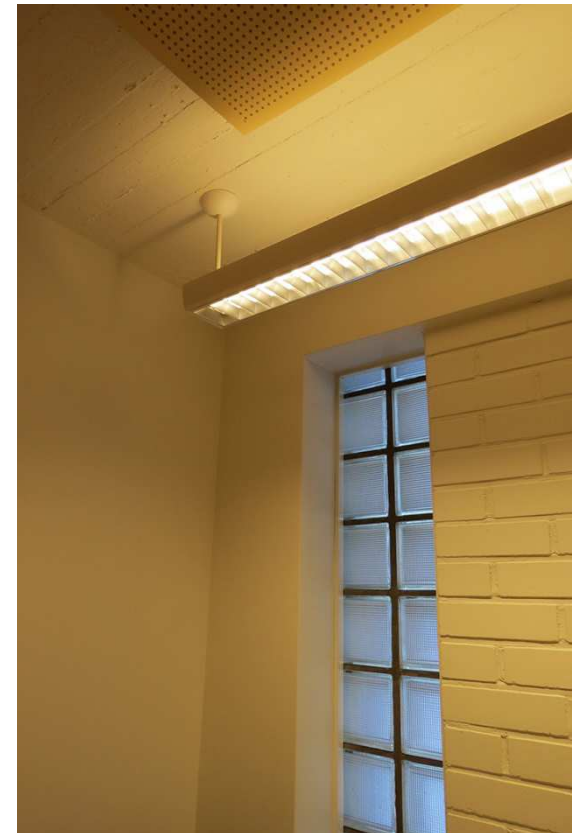
Kuva 177. Porraskäytäväkaiteita 1970-luvulta.

Kuva 178. Käytävätila vuonna 2013.

Kuva 179. Vuonna 2000 lisärakennukseen tehtiin uusi hissi kerrosten välille.

Kuva 180. Alkuperäisiä seinä- ja kattopintoja. Katossa esillä lautamuottikuvio, seinissä on esillä sekä puhtaaksimuurattuja että tasoitettuja pintoja.

4.3 Piharakennus, valmistunut 1890

Kuva 181.

Päärakennukseen liittyvä puurakenteinen talousrakennus, jossa on 1800-luvun lopun arkkitehtuurin tyylipiirteitä.¹³ Tyyliä voi luonnehtia uusrenessanssiksi tai nikkarityyliksi.

Piharakennus kellaritiloineen on viime aikoina ollut jo pidemmän ajan varastokäytössä. Aiemmin sen keskiosassa olevat tilat ovat toimineet virkamatkalaisten hevoskyytien tilana. Vaunut ja hevoset ovat saaneet piharakennuksen suojissa huoltoa ja lepoa. Rakennuksessa olivat myös maaherran vaunut ja hevoset, kunnes maaherra sai virka-auton. Virka-autoja säilytettiin entisessä vaunuvajassa. Tilaan on päästy ajamaan suoraan Kirkkokadulta ja vastaavast poistumaan sisäpihan suuntaan.

Piharakennuksen keskiosassa on ollut myös kuusireikäinen ulkokäymälä.

Poiketen alkuperäisistä suunnitelmista rakennuksen sisäpihan puolelta johtaa käynti maakellariin.¹⁴ Samoin käymälätilasta johtavan oven takaa löytyy portaat alas kellaritiloihin.

Rakennuksen keskiosasta löytyvät puurakenteiset portaat ullakolle.

Kuva 182. Piharakennus, julkisivu Kirkkokadulle 2013.

Kuva 183. Piharakennus, julkisivut Kirkkokadulla Ainolan suunnasta 2013.

4.3.1. Suunnitelmat

Sivurakennuksista on asemapiirroksessa vuodelta 1887 esitetty ainoastaan talousrakennus Kirkkokadun varteen. Talousrakennuksen on suunnitellut Ahrenberg, kuten päärakennuksenkin, mutta lääninarkkitehti Basilier on tehnyt suunnitelmaan korjauksia, mm. korkeusasemiin.

Rakennuksen erikoiset seinärunkorakenteet näkyvät alkuperäispiirustuksissa. Ulkoseinät on pääosin rakennettu vinoristikorungolla, osin hirsirakenteina. Harvaan laudoitettujen sisälaudoitusten takaa hahmottuvat näkyville vinorakenteet.

Rakennuksen julkisivuissa on sunsaasti koristeaiheita, jotka tasavärinen maalipinta jättää kohtuullisen huomaamattomiksi. Vesikaton räystäskannattajat, myös pienen maakellarisääkäynnin osalla¹⁵, on sorvattu koristeaiheisiksi.

4.3.2. Rakentaminen

Piharakennuksen pystyttäminen alkoi syksyllä 1889 ja se valmistui lääninarkkitehti Basilierin johtamana seuraavana keväänä ja otettiin vastaan 7.7.1890. Vastaanottotarkastuksen pöytäkirjassa todettiin, että vaikka rakennusta ei ollut tehty täsmälleen piirustusten mukaisesti, otettaisiin se vastaan. Rakennusmestari Hugo Arnkilin urakoima rakennus todettiin erittäin hyvin tehdyksi.

4.3.3. Muutostyöt

Piharakennuksen kirkon puoleinen pääty on toiminut autotallina.¹⁶ Kesimmäistä oviaukkoa on levennetty huomaamattomasti riittävän sisäänajoleveyden saavuttamiseksi. Seinien sisäpuoliset pinnat on levytetty teräspeltilevyin, mahdollisesti siinä vaiheessa kun tila on otettu autotalliksi.

16.9.1985 värisuunnitelmasta¹⁷ päätellen rakennus on maalattu ruskeasävyiseksi 1980-luvun puolivälissä. Jossain vaiheessa rakennus on saanut vesikatteeseen mustan aaltopellityksen. Vanha vesikate aluslaudoituksineen on purettu pois alta.

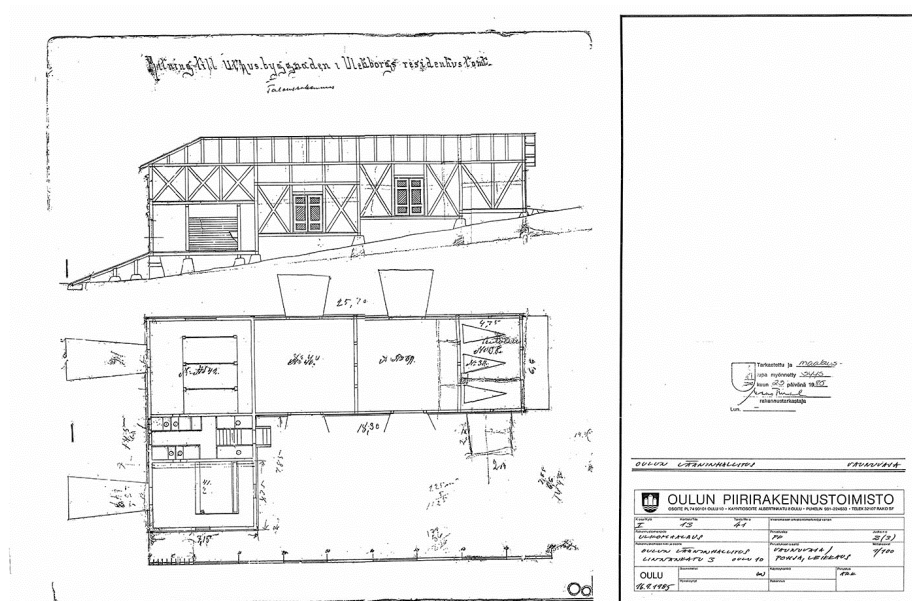
Kuva 184. Piharakennus, julkisivut sisäpihalle 2013.

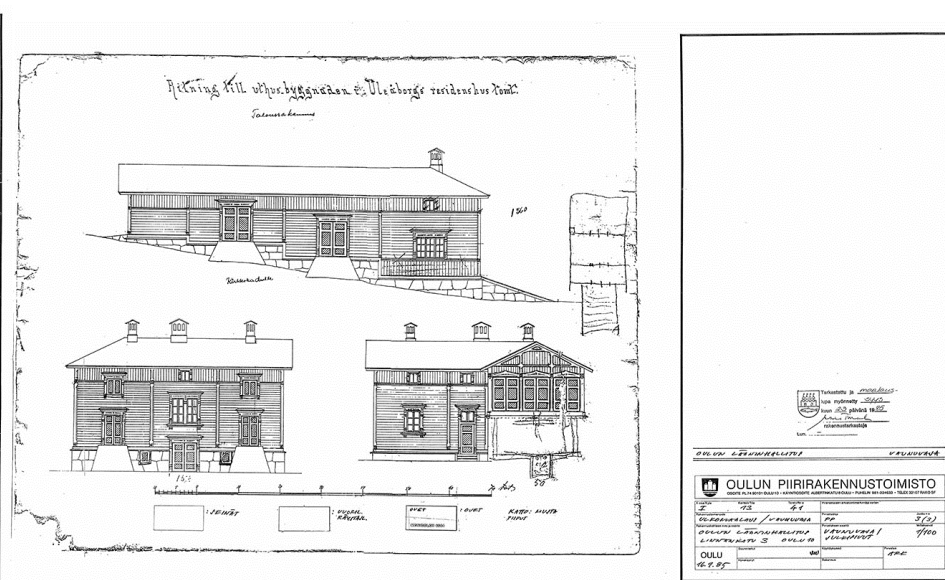
Kuva 185. Piharakennus, vaunutallin luiskatut kulkuyhteydet pihalle 2013.

4.3.4. Nykytilanne ja säilyneisyys

Rakennus on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan. Rakenteiltaan lattiat, seinät ja katot ovat pitkälti alkuperäisiä. Käymälärakenteetkin ovat säilyneet paikoillaan. Tallien parsirakenteitakin on säilynyt. Tallin puupilareissa on veistettyjä koristeaiheita.

Kuva 186. Piharakennus, pohjapiirustus ja leikkaus, alkuperäispiirustuksen yhteyteen laadittu värisuunnitelma 1985.

Kuva 187. Piharakennus, julkisivut, alkuperäispiirustuksen yhteyteen laadittu värisuunnitelma 1985.

Kuva 188. Piharakennus, räystäskannattajien detailjointiarakennuksen vesikatossa.

Kuva 190. Piharakennus, julkisivu Linnankadulle.

Kuva 189. Piharakennus, räystäskannattajien detailjointia kellarisäämäkäynnin katossa.

Kuva 191. Näkymä piharakennuksen edustalta sisäpihalle.

Kuva 192. Piharakennus, julkisivudetalji Oven alkuperäistä detaljointia.

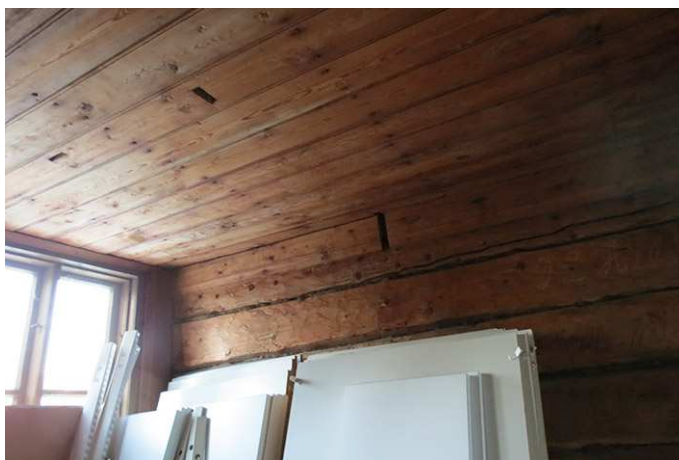
Kuva 193. Piharakennus, julkisivudetalji. Rakennuksen julkisivujen alimmat puuosat ovat pinnoiltaan vaurioituneet.

Kuva 194. Toinen kellarisisäänkäynti. Alkuperäispiirustuksista poiketen piharakennuksen alla on kellaritiloja.

Kuva 195. Ulkoseinien vinoristikkoinen runkorakenne näkyy harvan laudoituksen takana.

Kuva 196. Osa seinistä on hirsirakenteisia.

Kuva 197. Sisätilojen pintarakenteet ovat pääosin alkuperäisiä.

Kuva 198. Vanhat hevospilttuidenkin rakenteet ovat koristeaiheisia.

Kuva 199. Vanhoja sähköasennuksia.

Kuva 200. Linnankadun puoleinen päätyhuone, joka on jossain vaiheessa toiminut autotallina, on sisäpinnoiltaan pellitetty.

Kuva 201. Piharakennuksen sisätilat ovat säilyneet korokerakenteineen.

5. Yhteenveto

Entisen Oulun lääninhallituksen kortteli on kulttuurihistoriallisesti Oulun merkittävimpiä alueita. Rakennukset ovat osa niinkutsuttua Oulun vanhaa monumentaaliaukiota, joka on mukana museoviraston valtakunnallisesti merkittäviksi arvioitujen rakennettujen kulttuuriympäristöjen (RKY) luettelossa.

Päärakennus on Pohjois-Suomen merkittävimpiä arvorakennuksia edustaen meillä harvinaista palatsirakentamista.. Maaherran alkuperäinen virka-asunto lienee eräs suurimmista Suomeen toteutetuista. Rakennus on säilynyt ulkopuoleltaan lähes alkuperäisen mukaisena. Jac. Ahrenbergin suunnittelemaa rakennusta on pidetty sen arvon mukaisessa kunnossa koko sen historian ajan. Käyttörakennuksen luonteen mukaisesti on sisätiloja muutettu tarvetta vastaavaksi useita kertoja. Huonetilat ovat kuitenkin pääsääntöisesti säilyttäneet alkuperäisen hahmonsä. Vaikka vanhinta sisustuskerrostumaa ei enää olekaan nähtävissä ovia, ikkunoita ja kahta porrasta lukuunottamatta, on edustustiloissa säilynyt arvokkaita, yli sata vuotta vanhoja koristemaalattuja kattopintoja. Viimeisimmät muutos- ja korjaustyöt on tehty palauttavasti eli arvokkaita säilyneitä rakennusosia ja pintoja kunnostaen, ja edustustilojen uutta ilmettä niihin sovittaen. Työtiloja on puolestaan uudistettu rohkeasti noudattaen avoimesti kunkin muutosajan arkkitehtonisia ja sisustuksen virtauksia.

Lääninarkkitehti Mikko Huhtelan vuonna 1969 suunnittelema lääninhallituksen lisärakennus on arkkitehtoonisesti merkittävä aikansa edustaja vaikka rakennus jättää itsensä kooltaan, muotokieleltään ja julkisivusävyiltään päärakennuksen taka-alalle. Vuoden 1999 muutostyöt toivat rakennuksen sisätiloihin rakennuksen alkuperäiselle tyyliin vieraita muotoaiheita, vinoja ja kaarevia seinäosuuksia.

Yleisten töiden ylihallituksen ensimmäisenä arkkitehtina toimineen Johan Jacob Ahrenbergin ja Oulun lääninarkkitehti Julius Basilierin vuonna 1889 suunnittelema huomattavan alkuperäisenä säilynyt puurakenteinen piharakennus on arvostaan sekä kaupunkirakenteeltaan keskeisestä sijainnistaan huolimatta pintakäsittelyltään huonossa kunnossa. Matalan kivijalan vuoksi seinät ja julkisivuosat alaosissa ovat päässeet kostumaan ja siten lahoamaan.

Tontilla ei ole tehty arkeologisia kaivauksia eikä tutkimuksia¹⁸.

6. Kuvaluettelo ja kuvalähteet

Etukannen kuva: ilmakuva korttelista (bing maps)

Kuva 1. Sijaintikaavio ja rakennukset.(Arkkitehtitoimisto Laatio Oy)

Kuva 2. Oulun lääninhallituksen tonttia koskeva voimassa oleva asemakaava. (Oulun kaupunki)

Kuva 3. Oulun ensimmäinen suunnitelmakaavakartta vuodelta 1651, Claes Claesson. (Oulun kaupunki)

Kuva 4. Ote 1887 asemakaavakartasta. (Oulun kaupunki)

Kuva 5. Johan Albrecht Ehrenströmin ja Carl Ludwig Engelin asemakaavakartta 1824. (Oulun kaupunki)

Kuva 6. Oulun lääninhallituksen tonttia koskeva asemakaavan muutos 1968. (Oulun kaupunki)

Kuva 7. Ote 5.12.1947 vahvistetusta Oulun keskeisten osien asemaakaavan muutoksesta. (Oulun kaupunki)

Kuva 8. Oulun lääninhallituksen paikalla sijaitsi n.1850-60 poliisivankila, "Corps de Gare" eli oululaisittain korttikaari. (Kustaa Hautala, Oulun kaupungin historia III. Oulu 1975)

Kuva 9. Oulun linna 1600-luvulla, ote Mårten Linderothin kartasta 1669. (A.H.Virkkunen, Oulun kaupungin historia II. Oulu 1953)

Kuva 10. Polttimosaaren kartta vuodelta 1818. (Kustaa Hautala, Oulun kaupungin historia III s.69)

Kuva 11. Vanha maaherran residenssi Polttimosaarella. (Kustaa Hautala, Oulun kaupungin historia III)

Kuva 12. Näkymä Oulusta 1822 edeltäneeltä ajalta. (Kustaa Hautala, Oulun kaupungin historia III)

Kuva 13. Reinilän talo.(Google maps)

Kuva 14. Franzénin taloTuomiokirkon tornista nähtynä. (Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma)

Kuva 15. Oulun lääninhallituksen suunnitelma v. 1850. (Kustaa Hautala, Oulun kaupungin historia III s.56)

Kuva 16. Oulun tonttikartassa 1800-luvun alkupuolelta on kuvernöörin residenssille varattu tontti E. (Kustaa Hautala, Oulun kaupungin historia III)

Kuva 17. Oulun kaupungintalon suunnitelma v.1877. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 18. Hämeenlinnaan rakennetun maaherrantalon suunnitelma v. 1782. (Henrik Lilius, Kaupunkirakennustaide kustavilaisella ajalla 1775-180. ARS 2. Keuruu 1988)

Kuva 19. Kieslefin luonnokset. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 20. Oulun uuden residenssin asemapiirrosluonnos, C.Kiseleff 1884. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residen., rakentamisen historia)

Kuva 21. Oulun uuden residenssin toinen asemapiirrosluonnos , C.Kiseleff. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 22. Pohjien toiset luonnokset. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 23. Constantin Kiseleffin Yleisten töiden ylihallituksessa suunnittelema Kuopion lääninhallituksen talo vuodelta 1883. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 24. Pietarin Uuden Eremitaasin sisääkäyntikatos v.1849.(Wikipedia)

Kuva 25. Åminnen kartanossa on arkkitehtien Bassin ja Gjörwellin 1800-luvun alussa suunnittelema ajoramppi. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 26. Vaasan hovioikeudentalo, C.A.Setterberg. (Mirjam Lehtikanto. C.A.Setterberg. Vaasa 1943)

Kuva 27. Oulun lääninhallitusrakennuksen pohjapiirustusluonnoksia. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 28. Pohjien myöhempiä luonnoksia. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 29. Lopullisen hyväksytyn suunnitelman asemapiirros, Jac Ahrenberg. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 30. Lopullisen hyväksytyn suunnitelman pohjapiirrokset. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 31 Lopullisen hyväksytyn suunnitelman julkisivut. (valokuva Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Juhani Alasalmi) (Senaatti-kiinteistöt, Oulu)

Kuva 32. Lopullisen hyväksytyn suunnitelman leikkaukset ja päätyjulkisivu (Senaatti-kiinteistöt, Oulu)

Kuva 33. Jac Ahrenberg. (Wikipedia)

Kuva 34. Tonttiaidan piirustus. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 35. Oulun lääninhallituksen talon parvekkeen alareunassa on rapattu palkkijäljitelmä. (valokuva Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Marjo Moilanen 2013)

Kuva 36. Diocletianuksen palatsi Splitissä. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 37. Malmgårdin kartanon julkisivu (F.A.Sjöström). (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 38. Oulun seurahuone, J.E.Stenberg 1885. Nykyinen kaupungintalo. (Kustaa Hautala, Oulun kaupungin historia III)

Kuva 39. Oulun kaupungintalo 1883, myöhemmin poliisilaitos, nykyisin nuoriso- ja kulttuurikeskus, J. Lybeck, Grahn-Hedman-Wasastjärna 1893). (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 40. Kuva Tuomiokirkolle1870. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 41 Taiteilijan näkemys rakentamisesta 1800-luvun lopulla. (Leena Lumme, Erkki Mäkiö, Maija Larmola, Yrjö Larmola. Kukkulan kortteli. Helsinki 1986)

Kuva 42. Valokuva tähtitornista kesällä 1887. (Kustaa Hautala, Oulun kaupungin historia IV)

Kuva 43. Suunnitelma Franzenin talon nurkkahuoneen holvaamiseksi lääninkassan tarpeisiin, J. Basilier 1886. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 44. Lääninhallituksen talo ulkopuolelta valmiina kesällä 1889. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 45. Lääninhallituksen pääportaikon alla ns. Gurneyn rimauuni. (valokuva Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Mika Nieminen 1994)

Kuva 46. Kattolistojen muotti. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 47. Kuopion lääninhallituksen sali vuodelta 1883. (Timo Niiranen. Miten ennen asuttiin. Keuruu 1981)

Kuva 48. Kuvernööri Aminoffin asunto Kuopion lääninhallituksesta vuodelta 1889. (Timo Niiranen. Miten ennen asuttiin. Keuruu 1981)

Kuva 49. Uusrenesanssin sisustus oli runsasta ja väreiltään tummaa. (Timo Niiranen. Miten ennen asuttiin. Keuruu 1981)

Kuva 50. Piirilääkäri Fieandtin koti Oulussa 1800-luvun lopussa. (Kai von Fieandt. Perhekohtaloita sadan vuoden takaa. Oulu 1988)

Kuva 51. Malmgårdin kartanon porrashuone, F.A.Sjöström. (Kaj Dahl, C.J. Gardberg. Finländska herrgårdar. Keuruu 1990)

Kuva 52. Lääninhallitusrakennuksen likakaivo, J.Basilier 1891. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 53. Kuvernöörin asunnon salien kattoa. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 54. Ullakon tukirakenteita. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 55. Vestibyylin lattian parketti-imitaatioita.(valokuva Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Marjo Moilanen 2013)

Kuva 56. Näkymä silloille päin. (Pohjois-Pohjanmaan museo)

Kuva 57. Vestibyylin seinästä löytynyt koristeaihe. (Arkkitehtuuritoimisto Weikko Kotila, Matti Laine. Koristemaalattujen rapattujen kattojen kuntoselvitys. Oulu 1992.)

Kuva 58. Maaherran työhuoneen kattokoristelu. (Arkkitehtuuritoimisto Weikko Kotila, Matti Laine. Koristemaalattujen rapattujen kattojen kuntoselvitys. Oulu 1992.)

Kuva 59. Vestibyyli 1920-luvulla. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 60. Maaherran asunnon salonki 1920-luvulla. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 61. Salissa oli v. 1928 mm. ryijy ja karhuntaalja. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 62. Maaherran asunnon huoneita 1920-luvulla. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 63. Oulun lääninhallituksen päärakennuksen tilat ennen palauttavaa peruskorjausta. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia)

Kuva 64. Leikkauspiirustus, uudet sisäportaat. Mikko Huhtela 1971. (Senaatti-kiinteistöt, Oulu)

Kuvat 65.-100.Valokuvia Oulun lääninhallituksen pääarakennuksesta ennen palauttavaa peruskorjaustyötä. (valokuvat Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Mika Nieminen 1994)

Kuva 101. Palauttava peruskorjaussuunitelma 1991-93. perspektiivileikkaus. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Weikko Kotila)

Kuva 102.Sisustussuunitelma 1993. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy)

Kuvat 103-117.Tilat palauttavan peruskorjaustyön jälkeen. (valokuvat Ilpo Okkonen 1994)

Kuva 118. Suunnitelma yhdyskäytäväksi lääninhallituksen rakennusten välille, asemapiirros 1994. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy)

Kuva 119. Suunnitelma yhdyskäytäväksi lääninhallituksen rakennusten välille, leikkaus 1994. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy)

Kuva 120. Suunnitelma yhdyskäytäväksi lääninhallituksen rakennusten välille, pohjapiirros 1994. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy)

Kuva 121. Valokuva yhdyskäytäväliittymästä. (valokuva Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Anu Kortet 2013)

Kuva 122. Pohjapiirustus, päärakennus,1. kerros, säilyneisyyskaavio. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy)

Kuva 123. Pohjapiirustus, päärakennus, 2. kerros, säilyneisyyskaavio. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy)

Kuva 124. Pohjapiirustus, päärakennus, kellarikerros, säilyneisyyskaavio. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy)

Kuva 125. Päärakennuksen katujulkisivu 2013. (valokuva Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Marjo Moilanen 2013)

Kuva 126. Päärakennuksen pihajulkisivu 2013. (valokuva Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Marjo Moilanen 2013)

Kuva 127. Parvekkeen kaiteen korotus 2006, Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. (valokuva Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Anu Kortet 2013)

Kuva 128. Päärakennuksen ja lisärakennuksen liittymäpintoja. (valokuva Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Marjo Moilanen 2013)

Kuva 129. Kattokoristeluita. (valokuva Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Anu Kortet 2013)

Kuva.130-131.Kellarikerroksen käytävätiloja. (valokuva Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Anu Kortet 2013)

Kuva 132. Tammiovet kunnostettiin ja niihin lisättiin messinkilistoitukset vuonna 1995. (valokuva Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Anu Kortet 2013)

Kuva 133. Asemapiirros 1969, Mikko Huhtela. (Senaatti-kiinteistöt, Oulu)

Kuva 134. Lisärakennuksen katujulkisivu 1969, Mikko Huhtela. (Senaatti-kiinteistöt, Oulu)

Kuva 135 Lisärakennuksen julkisivu kaakkoon 1969, Mikko Huhtela. (Senaatti-kiinteistöt, Oulu)

Kuva 136. Lisärakennuksen leikkaus ja julkisivu sisäpihalle 1969, Mikko Huhtela. (Senaatti-kiinteistöt, Oulu)

Kuva 137. Lisärakennuksen julkisivu koilliseen 1969, Mikko Huhtela. (Senaatti-kiinteistöt, Oulu)

Kuva 138. Lisärakennuksen kellaritilojen pohjapiirustus 1969, Mikko Huhtela. (Senaatti-kiinteistöt, Oulu)

Kuva 139. Lisärakennuksen leikkauspiirustus 1969, Mikko Huhtela. (Senaatti-kiinteistöt, Oulu)

Kuva 140. Lisärakennuksen pohjakerroksen tilojen pohjapiirustus 1969, Mikko Huhtela. (Senaatti-kiinteistöt, Oulu)

Kuva 141. Lisärakennuksen 1. kerroksen pohjapiirustus 1969, Mikko Huhtela. (Senaatti-kiinteistöt, Oulu)

Kuva 142. Lisärakennuksen 2. kerroksen pohjapiirustus 1969, Mikko Huhtela. (Senaatti-kiinteistöt, Oulu)

Kuva 143. Lisärakennuksen 3. kerroksen pohjapiirustus 1969, Mikko Huhtela. (Senaatti-kiinteistöt, Oulu)

Kuva 144. Lisärakennuksen pohjakerroksen tiloissa sijaitsevien keittiö- ja ruokailutilojen muutossuunnitelma 1976. Oulun piirirakennustoimisto, Leena Ervamaa. (Senaatti-kiinteistöt, Oulu)

Kuva 145. Lisärakennuksen toisen kerroksen muutossuunnitelma vuodelta 1988. Oulun piirirakennustoimisto. (Senaatti-kiinteistöt, Oulu)

Kuvat 146-152. Valokuvia lisärakennuksesta ennen v. 200 peruskorjaustöitä. (Arkkitehtitoimisto Raila ja Tapio Rönkönharju)

Kuva 153. Lisärakennuksen muutos- ja peruskorjaussuunnitelma vuodelta 1999, pihasuunnitelma, Arkkitehtitoimisto Raila ja Tapio Rönkönharju (Oulun kaupunki, rakennusvalvonta)

Kuva 154. Lisärakennuksen muutos- ja peruskorjaussuunnitelma vuodelta 1999, vesikattokuva, Arkkitehtitoimisto Raila ja Tapio Rönkönharju (Oulun kaupunki, rakennusvalvonta)

Kuva 155. Lisärakennuksen muutos- ja peruskorjaussuunnitelma vuodelta 1999, leikkaukset, Arkkitehtitoimisto Raila ja Tapio Rönkönharju (Oulun kaupunki, rakennusvalvonta)

Kuva 156. Lisärakennuksen julkisivujen säilyneisyyskaaviot, lounaaseen ja kaakkoon. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy)

Kuva 157. Lisärakennuksen julkisivujen säilyneisyyskaaviot, koilliseen ja luoteeseen. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy)

Kuva 158. Lisärakennuksen pohjakerroksen säilyneisyyskaavio. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy)

Kuva 159. Lisärakennuksen ensimmäisen kerroksen säilyneisyyskaavio. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy)

Kuva 160. Lisärakennuksen toisen kerroksen säilyneisyyskaavio. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy)

Kuva 161. Lisärakennuksen kolmannen kerroksen säilyneisyyskaavio. (Arkkitehtitoimisto Laatio Oy)

Kuva 162.-180. Valokuvia lisärakennuksesta 2013. (valokuvat Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Marjo Moilanen ja Anu Kortet 2013)

Kuva 181. Valokuva Kirkkokadulle Ainolasta katsottuna. (Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokelma)

Kuva 182. Piharakennus, julkisivu Kirkkokadulle. (valokuva Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Marjo Moilanen 2013)

Kuva 183. Piharakennus, julkisivut Kirkkokadulla Ainolan suunnasta. (valokuva Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Marjo Moilanen 2013)

Kuva 184. Piharakennus, julkisivut sisäpihalle. (valokuva Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Marjo Moilanen 2013)

Kuva 185. Piharakennus, vaunutallin luiskatut kulkuyhteydet pihalle. (valokuva Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Marjo Moilanen 2013)

Kuva 186. Piharakennus, pohjapiirustus ja leikkaus, alkuperäispiirustuksen yhteyteen laadittu värisuunnitelma 1985. Oulun piirirakennustoimisto. (Oulun kaupunki, rakennusvalvonta)

Kuva 187. Piharakennus, julkisivut, alkuperäispiirustuksen yhteyteen laadittu värisuunnitelma 1985. Oulun piirirakennustoimisto. (Oulun kaupunki, rakennusvalvonta)

Kuvat 188. ja 189. Piharakennus, räystäskannattajien detailjointia. (valokuva Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Marjo Moilanen 2013)

Kuva 190. Piharakennus, julkisivu Linnankadulle. (valokuva Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Marjo Moilanen 2013)

Kuva 191. Näkymä piharakennuksen edustalta sisäpihalle, (valokuva Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Marjo Moilanen 2013)

Kuva 192. Piharakennus, julkisivudetailji. Oven alkuperäistä detailjointia. (valokuva Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Marjo Moilanen 2013)

Kuva 193. Piharakennus, julkisivudetailji. Rakennuksen julkisivujen alimmat puuosat ovat pinnoiltaan vaurioituneet. (valokuva Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Marjo Moilanen 2013)

Kuvat 194-201. Piharakennus, valokuvia sisätiloista. (valokuva Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, Anu Kortet 2013)

7. Liitteet

Liite 1

Lopulliset suunnitelmat v. 1887

Tehtävänjakoon liittyi henkilökohtaista dramatiikkaa, sillä ylimääräinen arkkitehti John Lybeck oli saanut ylitirehtööri Lindqvistiltä lupauksen jatkaa työtä Kiseleffin jälkeen. Pettynyt Lybeck purki tuntojaan kirjeessään ystävälleen lääninarkkitehti Julius Basilierille Ouluun. Lybeck kirjoitti, että hänet oli katalasti sivuutettu poissaolonsa aikana työtehtävästä, johon hän jo oli niin innokkaasti valmistautunut. Sen sijaan sai hän pelkästään avustaa suunnittelussa. Lybeckin pettymystä lieenee lisännyt se, että hän sai määräyksen tulla valvomaan samaisen lääninhallituksen rakennustöitä Ouluun usean kesän ajaksi. Oulu oli hänelle tuttu kaupunki, olihan hän suunnitellut kaupunkiin mm.kauppias Ferdinand Granbergin komean kivitalon v.1884. Talo ei tosin koskaan valmistunut suunnitelmien mukaisena kauppahuoneen konkurssin vuoksi.

Virkajärjestyksestä tuona aikana saamme esimerkin samaisesta kirjeestä, jossa Lybeck ilmoittaa lääninarkkitehti Basilierille, että Isak (ylitirehtööri Lindqvist) ei katso voivansa esittää ketään rakennustyön valvojaksi ilman Oulun kuvernöörin aloitetta. Basilierin tulisi valistaa kuvernööriä asiasta ja pyytää, että aloite lähetettäisiin suoraan senaattiin, josta taas tulisi määräys yleisten rakennusten yllähallitukseen, jonka jälkeen ylitirehtööri voisi lähettää Lybeckin Ouluun. Suuremmissa rakennushankkeissa oli normaalia, että valvojaksi lähetettiin joku yllähallituksen ylimääräisistä arkkitehteistä, koska lääninarkkitehtiä työllistivät virkarutiinit ja pienempien korjaustöiden ja hankkeiden (kirkot, maaseudun virkatalot, Lapin pappilat, kruununmakasiinit, sairaalat, sotilasrakennukset ym.) valvonta.¹⁹

Liite 2

Rakennustyö 1887-1890

Maaseutukirkkojen ja valtion virkatalojen rakentamisesta huolehtivat paikalliset tai kiertävät ammattilaiskirvesmiesryhmät, jotka olivat yleensä talonpoikia. Kaupungeissa eri urakoita ottivat tehdäkseen usein kauppiaat, joilla oli riittävät takuut urakan valmistumisen vakuudeksi. Rakentamistekniikan kehittyessä tarvittiin työmaalla erikoisurakoitsijoita, kuten esimerkiksi maalaus- ja vesijohtoliikkeitä. Ensimmäisen varsinaisen rakennusliikkeen perusti Helsinkiin arkkitehti Konstantin Kiseleff 1880-luvun alussa.

Hänen oli ohjeen mukaan "oltava rakennuspaikalla, valvottava tuotavia materiaaleja (puutavaran tulee olla talvella kaadettua ja kuivaa, samoin täytteiden), valvottava, että työ tehdään huolellisesti piirustusten mukaan ja käytetään uusimpia menetelmiä muurauksessa ja hormien teossa. Samoin on hänen valittava kunnollinen ja kokenut työnjohtaja, jolle maksetaan yllähallituksen määräämä palkka." Palkaksi oli ensin aiottu 250 markkaa, sitten ehdotusta oli korjattu 200 markkaan ja lopuksi päätetty 8 markaa päivältä.

Lääninarkkitehti Julius Basilier sai ohjeekseen antaa Lybeckille ohjeita ja tietoja aina kun tämä niitä tarvitsee ja pyytää sekä tarkastaa työtä niin usein kuin mahdollista. Hänen edellytettiin olevan koko työn ylin valvoja, olihan hänen virka-asemansa korkeampi kuin Lybeckin.

Urakat päätettiin erityisissä urakkahuutokaupoissa. 1880-luvulla yleistyivät kirjalliset huutokaupparjoukset, varsinkin valtion rakennuskohteissa. Aikaisemmin oli urakkahuutokaupoista, jotka kaupungeissa järjestettiin yleensä raatihuoneilla, ilmoitettu Virallisessa lehdessä sekä paikallisissa lehdissä ja kirkkojen kuulutuksissa. Kruunun rakennuttamien suurempien kohteiden ollessa kyseessä järjestettiin urakkahuutokauppa samanaikaisesti Helsingissä Yleisten rakennusten yllähallituksessa ja rakennuspaikkakunnan lääninrakennuskonttorissa. Tämä oli koettu hankalaksi. Esiintyi myös spekulatiivista huutamista, jolloin epäpätevä rakentajakin saattoi saada urakan alittamalla riittävästi kokeneen yrittäjän valmiiksi lasketun tarjouksen.²⁰

Liite 3

Perustustyöt

Sokkelikivien hakkaamiseen liittyy kirje, jonka ylitirehtööri Ludvig Isak Lindqvist lähetti kuvernööri Johan Axel Gripenbergille 31.12.1886: "... får öfverstyrelsen äran till Herr Guvernören översända ej mindre en af Förste Arkitekten Ahrenberg uppgjord förteckning öfver för de blifvande residenshuset i Uleåborg stad behöfligt virke och golfplankor, än en kopia af ritning till sockel för nämnda byggnad, med å kopian utsätta längtmått för att tjena till ledning vid utkilning och anskaffande af sockelstenen, hvarjemte öfverstyrelsen har äran meddela, att sjelfva ritningarne och kostnadsförslaget till residenshuset ännu ej äro ens i konsept utförda. Detalj till sockelstenens huggning skall sändas snart.²¹

Liite 4

Rakennusmateriaalien hankinta

Hankittavaksi tuli tällöin 348 kpl eripituisia 14 x 6 tuuman palkkeja lattianiskoiksi, 264 kpl 10 x 6 tuuman palkkeja, 80 kpl 10 x 7 tuuman vaihtopalkkeja, 390 kpl kattotuolipalkkeja ja 8700 juoksusyltä 6 x 4 tuuman koolinkia. Työllä olikin jo kiire, koska puut oli kaadettava mielellään tammi-helmikuussa. Saattaa olla, että talollisilla oli jo valmiiksi kaadettua puutavaraa. Puutavara, jonka piti olla tervettä petäjää, tuli toimittaa rakennuspaikalle saman talven kuluessa. Urakkasopimus oli laadittu sekä suomen että ruotsin kielellä. Lääninarkkitehti Basilier ilmoitti kantanaan, ettei huoneen holvaukseen olisi tarpeellista ryhtyä, koska lääninkassa pianaikaa siirtyisi uuteen kuvernöörin virastoon. Murtautuminen katon kautta olisi vaikeaa, koska yläkerrassa asui ihmisiä ja raskaan rautakirstun nostamiseen tarvittaisiin väkivahvaa miestä. Kirkon tornissa talon vieressä oli sitä paitsi vahti (palo-vahti), joka huomaisi mahdollisen varkauden. Tulipalon mahdollisuutta pidettiin myös pienenä. Holvia ei rakennettu.

Valmiit tiilet tarkastettiin huolellisesti. Lääninhallituksen tiilistä ei ole säilynyt tarkastuskertomusta, mutta ilmeisesti Raaheen rakennettavaan valtion rakennukseen tarvittiin tiiliä, jotka lääninarkkitehti tarkasti v.1890. Hän ilmoitti urakoitsijalle, ettei hyväksynyt saamiensa näytetiiliä julkisivutiiliksi. Tiilissä oli käytetty hänen mielestään liian vähän hiekkaa, joten ne eivät kestäneet riittävästi puristusta, halkesivat epätasaisesti ja imivät liikaa kosteutta (15-20% tiilen painosta) ollen täten alttiita jäätymiselle ja rikkoutumiselle. Myöskin hän epäili, etteivät kaikki työmaalle tuotavat tiilet olisi edes yhtä hyviä kuin näytetiilet. Osaa rautapoltetuista tiilistä voitaisiin hänen mielestään käyttää riveteeraukseen graniittia vastaan. Tiilet kyllä kelpaisivat ulkomuurien täytetiiliksi ja väliseiniin, jos ne olisivat vähintään yhtä hyviä kuin näyttekappaleet. Basilier neuvookin kauppiasta ilmoittamaan tiilitehtaalalle, että seuraavassa tiilierässä olisi virheet korjattava siten, että saataisiin julkisivutiiliä. Basilier olikin muuraustöiden asiantuntija, sillä hän oli suorittanut aikoinaan muurarinkisällinkirjan ja urakoinut Loviisan kaupungintalon muuraustyöt 1860-luvulla.

Tällä välin oli hankittu rakentamiseen tarvittavat tiilet, joiden hankintasopimus allekirjoitettiin 4.6.1887. Ylihallitus suostui myös lääninrakennuskonttorin esitykseen, että kasarmirakennustöistä ylijääneet puutavara ja välineistö huudettiin residenssitalon laskuun käytettäväksi sen rakennustöissä. Sellivankilan työmaan tiilentekovälineet myytiin P.Tiihoselle Lumijoelle. Nämä olivat myös residenssitalon tiiliruukin tarpeita. Välineistöön kuului 10 tiilivormua, 20 kottikärryä, uunin ranstaaki ja kraana, 10 vanhaa tiilipöytää sekä tiililautoja.²²

Liite 5

Kustannusarvioista

Kustannusarvio-osassa annettiin myös tarkemmat materiaalmäärät ja tiedot eri huoneiden pintamateriaaleista sekä ohjeita rakentamisesta.

Rakentamiseen arvioitiin menevän erilaisia materiaaleja mm. seuraavasti:

810 000	hyvinpoltettuja 10 tuuman tiiliä, joista noin neljäsosan tuli olla rautapoltettuja
6050	tynnyriä hyvää Gotlannin kalkkia
90	tynnyriä sementtiä sekoitettavaksi vaajaus- ja riveteerauslaastiin, sokkelin saumanvetoon ja eristyskerrokseen sekä pienempien listojen peittämiseen yms.
900	juoksusyltä 10 x 2 tuuman lankkuja käytettäväksi pisimpien ja kuormitetuimpien lattianiskojen tukemiseen
6400	juoksusyltä 6 x 2,5 tuuman honkalankkuja lattiaan ja sivuportaisiin
250	toltia 12 x 6 x 1 tuuman hylkylautoja umpipohjiin
4200	juoksusyltä puolipuhaita mutta oksattomia 4 x 1 tuuman kuusi- tai mäntylautoja näkyväksi kattopaneeliksi
1700	kpl galvanisoituja 28 x 56 tuuman kattolevyjä katon, listojen ja savupiippujen peittämiseen sekä syöksytörvien valmistamiseen
27	eripituista rauta-l-palkkia holveihin
80	ratakiskoa holveihin ja tulisijojen alustoihin
3	laatikkoa 7 tuuman tamminauloja
150 000	kpl 3-6 tuuman mäntynauloja
130	kuutiosyltä rossipohjatäytettä tarkemman ohjeen mukaisesti voilokkia, tervaa, liinaa ym.

Työtehtäviin on lueteltu kuuluvan mm. seuraavat toimet:

-harmaakiviperusta tehdään hyvin lomittain astetuista kivistä seiniä, portaita ja tulisijoja varten
-ulkopuolinen kivijalka tehdään ohjeen mukaisista sopivan kokoisista graniittilohkareista oikeankokoisena kerroksena, kivet saumataan ja kellarinluukkujen aukot sovitetaan ja smyygit hakataan sileiksi
-ulko-ovien sivuihin asennetaan 12 hiekkakivestä hakattua pielikappaletta
-puupalkit kannetaan ylös ja muurataan paikoilleen, rossipohjarimat naulataan lattianiskoihin ja koolaukset asennetaan niskojen ja holvien päälle
-lattialankut sovitetaan, saumataan, höylätään ja vaarnataan sekä naulataan kiinni sivuistaan.
-96 neliösyltä lattiaa paremmissa huoneissa maalataan kolme kertaa öljymaalilla, parkettijäljitelmä tehdään useammalla värillä
-391 neliösyltä lattiaa osaksi kolmeen kertaan ver-nissataan, osaksi öljymaalataan riittävän paksulla maalikerroksella riippuen huoneiden käyttötarkoituksesta ja lattialankkujen kuivuudesta, vernissattaviksi tulevat ainakin kaikki toimistohuoneet, palvelusväen asunnot, keittiö, arkistohuoneet, komerot, käymälät ja molemmat sivuportaat
-62 neliösyltä näkyvää välikattopaneelia spaklataan, pohjustetaan ja maalataan piirustuksen mukaan öljymaalilla
-340 neliösyltä kattopaneelausta vernissataan kahteen kertaan
-52 neliösyltä "cloison"-seinää tehdään puusta ja rapataan molemmilta puolilta
-18 neliöjalkaa komeroiden seiniä tehdään puolikar-keasta ponttilaudasta ja tapetoidaan molemmilta puolilta
-96 neliöjalkaa sisäkattoja paremmissa huoneissa toi- sessa kerroksessa ja kokoushuoneessa ensimmäisessä kerroksessa rapataan ja tasoitetaan sekä maalataan värilliseksi
-320 neliöjalkaa lattiaa päällystetään "Metlacher" mosaiikilla
-800 juoksusyltä jalkalistaa valmistetaan ja asennetaan sekä maalataan tai vernissataan riippuen huoneen käyttötarkoituksesta
-170 juoksusyltä koristeellisempaa rintapaneelilistaa asennetaan ja maalataan parempiin huoneisiin erikseen määrättyillä väreillä
-200 juoksusyltä vastaavaa hieman yksinkertaisempaa listaa asennetaan samoin kuin edellä
-110 juoksusyltä kattolistaa rapataan ja tasoitetaan ja maalataan eri väreillä ohjeen mukaan
-65 juoksusyltä puulistaa asennetaan ja maalataan eri väreillä
-90 juoksusyltä vähintään 8 tuuman syöksytörvia varustetaan kuperilla trateilla, pyöreillä mutkilla ja galvanisoiduilla haoilla.

- 5 peltikuorista tulisijaa muurataan kellarikerroksen asuntoihin, uunit varustetaan kaksoispellein, vitjoiin, luukuin ja nokiluukuin, käytetään tulenkestäviä tiiliä ja muurauslaastia, uunit maalataan öljymaalilla
- 29 vastaavaa mutta jonkin verran koristeellisempaa uunia tehdään virastohuoneistoon
- 14 kaakeliuunia pystytetään kokoushuoneeseen ja toisen kerroksen paraatihuoneisiin
- 3 hienommin koristeltua kaakeliuunia tehdään kuvernöörin vastaanottohuoneeseen ja saliin
- 1 Gurneyn rimauuni pystytetään porrashuoneeseen
- 1 kylpykamiina asennetaan kaikkine varusteineen kylpyhuoneeseen
- 1 muuripata muurataan Bolinderin järjestelmän mukaisena
- ulko-ovet tehdään pariovina ja varustetaan messinkiristikoidella, karmeilla, laseilla, heloilla, saranoilla ja lukkoilla sekä öljymaalataan
- kellarin pariovet tehdään samoin, mutta palokaluja takia leveämpänä
- ovet parempiin huoneisiin tehdään koristeellisempina kuin tavallisiin huoneisiin ja maalataan väreillä ohjeen mukaan
- 11 kpl rautaluukkuja asennetaan arkistohuoneiden ikkunoihin
- 33 raitisilmaventtiiliä muurataan seiiniin ja varustetaan kaksoisluukuilla ja vitjoilla
- parveke tehdään neljälle konsolille ja siihen tulee rautakaide kuuden pilarin varaan, parveke päällystetään luonnonasfaltilla
- 2950 neliöjalkaa lattiaa päällystetään luonnonasfaltilla kellarihuoneissa ja käytävässä betonin päälle
- 1870 neliösyltä sisäseinää rapataan ja tasoitetaan
- 117 neliösyltä holvipintaa maalataan kalkkimaalilla eri väreihin
- 1753 neliösyltä sisäseiniä tapetoidaa
- 1 tuulikaappi tehdään lääninkanslian etuhuoneeseen puusta ja lasista
- 3 klosettia ja 1 fajanssipisuaari asennetaan paikoilleen
- 60 juoksujalkaa takorautaista kattoaitaa ja 4 kpl siihen liittyvää loppusalkoa asennetaan ja maalataan öljymaalilla
- 282 neliösyltää lattiapintaa ladotaan katukivistä sora-alustalle

- 210 neliösyltä jalkakäytävää tehdään katukivetyksellä ja tasataan
- 28 juoksusyltä aita tehdään piirustuksen mukaisesti, 60 syltä yksinkertaisempana Kirkko- ja Torikatujen varteen

Päärakennuksen rakennusmateriaaleista tulivat eniten maksamaan tiilet ja kalkki, yhteensä lähes 85 000 mk. Kaiken puutavaran hinta oli n.20 000 mk. Naulat maksoivat 2000 mk ja eristeet 3250 mk. Telineille, työkaluille, katoksille ja järjestelyille ahtaalla tontilla varattiin 10 000 mk. Kivi, muuraus- ja rappaukset tulivat maksamaan yhteensä n.50 000 mk. Kirvestöiden ja lattioiden sekä kattojen maalaus arvioitiin 13 000 markaksi, josta parketti-imitaation osuus oli 576 mk. Tulisijojen hinta pystytettyinä arvioitiin lähes 15 000 markaksi. Pienen hellan hinta oli 250 mk, peltikuorisen uunin 130 mk, yksinkertaisemman kaakeliuunin 325 mk ja koristeellisen kaakeliuunin 500 mk. Kylpyhuoneen kamina vesisäiliöineen ja putkineen oli varsin kallis, 800 mk. Tiilen hinta oli 7,5 penniä. Työpalkat olivat tuolloin rakennusmateriaalien hintoihin verrattuna pienet. Ansiotuloista ei peritty tuolloin veroa, myöskään sosiaaliturvamaksuja ei tunnettu.²³

Liite 5

Rakennustyöt

Suomen ensimmäiset vesiklosetit asennettiin Suomen Pankkiin 1883. Ahrenberg ilmoitti kirjeitse lääninarkkitehdille uudesta hajulukosta, jollainen tuli asentaa myös lääninsairaalan urinaaliin v.1887.²⁴

Liite 6

Maalaustyöt

Marraskuussa 1888 antoi helsinkiläinen maalausliike Heinonen & Nylander halvimman tarjouksen residenssitalon maalaustöistä. Työ alkoi seuraavana keväänä ja valmistui syksyllä 1889, jolloin kuvernöörinvirasto lienee päässyt muuttamaan taloon. Maalaustöihin kuuluivat myös ulkomaalaukset kalkkimaalilla ja aitojen maalaaminen.

Sisäpuoliset maalaustyöt käsittivät mm. seuraavat työt:

- ikkunoiden spaklaus ja maalaus kolmeen kertaan värisävyllä
- puoliranskalaisten ovien ja ovifriisien spaklaus ja maalaus kolmeen kertaan värisävyllä
- tammiootrattujen ovilistojen asennus ja lakeeraus
- lattioiden vernissaus ja lakeeraus friisin ja raidan kanssa
- kattojen liimamaalaus
- kattolistojen maalaus liimavärillä värillisiksi
- kattojen maalaus liimavärillä ja koristelu kulmakuvioilla ja raidalla
- runsaasti koristeltujen kattojen maalaus erillisen suunnitelman mukaisesti
- kattojen vernissaus 2 kertaa ja lakkaus, listojen käsittely väreillä
- osiin jaettujen kattojen vernissaus samoin ja listafriisien ja nurkkien tekeminen värillisinä
- seinien liimamaalaus, osan koristelu kulmakoristeilla ja raidoilla, osan kaksoisfriisiornamenteilla ja raidoilla
- tapetointityöt
- oljymaalaustyöt kittauksineen

Tarjouksen hyväksyi Lybeck. Tarjouksen hinnat oli annettu neliökynnäröille maalattavaa pintaa tai per ikkuna tai ovi. Ainoastaan ulkomaalaustöistä oli annettu kokonaishinta. Eritellyssä tarjouksessa koskien kuvernöörin asunnon koristeltuja kattoja oli mainittu myös huoneet:

Lastenkamari	30 penniä neliökynnärä	
Sänkykamari	30	"
Kuvernöörin työhuone	35	"
Ruokasali (pohjustettuna, spaklattuna ja tammiootrattuna, koristeltuna ja lakattuna)	75	
	"	
Förmaaki (salonki)	50	"
Tanssisalonki (sali)	50	"
Vierashuone	35	"
Kuvernöörin vastaanottosalonki	50	"
Kuvernöörin kabinetti	40	"
Nuorten herrojen huoneet	30	"
Porrashuoneen katot (vestibyyli)	50	"
Kuvernöörin kokoushuone (1.krs)	40	"

Liite 7

Kalusteet

Kuvernööri Langinkoski myi vuonna 1915 salin kaluston, muutamia pienempiä esineitä ja ikkunaverhoja valtiolle käytettäväksi kuvernöörin asunnon pysyvään sisustamiseen.

Kuvernööri Langinkosken myymä kalusto käsitti mm. seuraavat huonekalut ja sisustusesineet:

- salin nykyinen kalusto eli 2 sohvaa, 3 puolisohvaa, 2 pöytää ja 18 tuolia
- ikkunaverholistoja, kierreuutimia, ikkunaverhoja, kalossihyllyn, 2 ruokasalin seinähyllyä, keittiökaapin, keittiöpöytiä, konttoripöydän
- mattoja ja kattokruunujen harsosuojaus
- tikapuut, säkenesuoja
- pyykkikelkka, tiinuja, saaveja ja punkka, jotka tosin havaittiin enimmäkseen vanhuudestaan lahonneiksi
- kuomureki
- isoja palmukasveja

Maaherra Pehkosen perikunta jätti myös runsaasti kalusteita edustustiloiksi muuttuviin huoneisiin 1940-luvulla.

Virastojen varustukseen kuuluivat normaalien pöytien, tuolien ja kirjakaappien lisäksi myös. keisarien muotokuvat, kynttilänjalat, sylkykaappi ja seinäkello.

Kuvernöörin huoneessa (vastaanottosali):

- 1 kpl Sohva, topattu, uusi
 - 2 " Nojatuolia, topatut, uudet
 - 1 " Kirjoitustuoli, topattu, uusi
 - 12 " Tuolia, topatut, uudet
 - 1 " Kirjakaappi, uusi
 - 1 " Ympyräinen pöytä, vanha
 - 4 " Pöytää, vanhat
 - 4 " Pöytäverhoa viheriästä verasta, uudet
 - 1 " Hänen Majesteettinsa Aleksander II:n muotokuva
 - 1 " Hänen Majesteettinsa Aleksander III:n Sn
 - 1 " Hänen Majesteettinsa Nikolai II:n Sn
 - 4 " Oulun läänin karttaa
 - 6 " Oulun läänin kaupunkien asemakarttaa
 - 2 " Suomenmaan seinäkarttaa
 - 6 " Kynttilänjalkaa, nikkeliset, vanhat
 - 1 " Kynttiläkruunu, vanha
 - 3 paria Ikkunaverhostimet, huonekalukankaasta, uudet
 - 1 kpl Kirjoitusneuvot
- Linoleum lattiamattoja (yliviivattu)

Lääninsihteerin huoneessa:

- 2 kpl Kaappia, uudet
- 2 " Kaappia, vanhat, korjatut
- 1 " Kirjoituspöytä, kaapeilla, verkapäällyställä, uusi
- 1 " Pöytä, uusi
- 1 " Sohva, topattu, vanha ja korjattu
- 6 " Tuolia, uudet

- 1 " Kirjoitustuoli, uusi
- 2 " Kynttilänjalkaa, vanhat
- 1 " Paperikori, uusi
- 1 " Kirjoitusneuvot
Linoleum lattiamatto (yliviivattu)

Kielenkääntäjän, arkistonhoitajan ja registraattorin huoneessa

- 3 kpl Kaappia, vanhat ja korjatut
- 1 " Registraattorin kirjoituskaappi, vanha, korjattu
- 2 " Pöytää, vanhat, korjatut
- 1 " Arkistonhoitajan kirjoituspöytä, vanha (yliviivattu)
- 1 " Kassakaappi (lisätty)
- 7 " Tuolia, vanhat, keltaisiksi maalattu ("keltaisiksi" yliviivattu)
- 1 " Sylkyastia, raudasta
- 2 " Kynttilänjalkaa, uutta
- 1 " " , vanha
- 3 " Kirjoitusneuvot, vanhat, korjaamattomat

Lisäksi luettelossa edellämainitunkaltaisen kaluston lisäksi on eri huoneissa seuraavia esineitä:

Kansliasalissa:

- 2 kpl Wienertuolia, vanhat
- 1 " Hektograph, vanha
- 2 " Sinettiä, teräksestä, vanhat
- 1 " Läänin sinettileima, vanha
- 1 " Mitättömäksi tekemä leima, vanha
- 2 " Paperisakset, vanhat
- 4 " Viivotinta, puusta, vanhat
- 1 " Liimakaappi, lasista, sienineen
- 1 " Vesisäiliö pöytineen

Kanslian odotushuoneessa:

- 1 kpl Kaappi, oveton, vanha, korjaamaton
- 13 " Wienertuolia, vanhat, korjaamatonta
- 1 " Seinäkello
- 1 " Sylkylaatikko
- 1 "l Rottinkisohva, vanha (Tupakkahuoneessa)
- 1 " Pesukaappi (Käsiarkistossa)
- 1 " Mimeograph, uusi (Konttorisalissa)
- 2 " Rautakirstua, vanhat (Lääninrahaston etuhuoneessa)
- 1 " Lyhty, vanha
- 1 " Ruisku (Läänintoimiston kokoushuoneessa)
- 2 " Tuolia, veivillä, uudet (Kanslian ala-arkistossa)
- 1 " Tuhkapannu ja hiilitanko (Konttorin ala-arkistossa)
- Ruiskuja, rautakanki, veivitahko, lapioita, kuokka, palosäkkejä (Alakerrassa)²⁶

8. Lähteet

Kirjalliset lähteet

Ahrenberg Jac. *Människor som jag känt I-II*. Helsingfors 1904, 1907.

Björk Cecilia, Kallstenius Per, Reppen Laila. *Så byggdes husen 1880-1980*. Stockholm 1983

von Fieandt Kai. *Perhekohtaloita sadan vuoden takaa*. Oulu 1988

Heikkinen, Heinämies, Jaatinen, Kaila, Pietarila. *Talo kautta aikojen*. Helsinki 1989

Hautala, Kustaa. *Oulun kaupungin historia III 1809-1856*. Kirjapaino Osakeyhtiö Kaleva, Oulu 1975

Hautala, Kustaa. *Oulun kaupungin historia IV 1856-1918*. Kirjapaino Osakeyhtiö Kaleva, Oulu 1976

Hautala, Kustaa. *Oulun kaupungin historia V 1918-1945*. Kirjapaino Osakeyhtiö Kaleva, Oulu 1982

Julku Kyösti. *Valkean kaupungin vaiheet*. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1987

Lukkarinen Ville. *Classicism and History Anachronistic Architectural thinking in Finland at the Turn of the Century Jac Ahrenberg and Gustaf Nyström*. Vammala 1989

Lumme Leena, Mäkiö Erkki, Larmola Maija, Larmola Yrjö. *Kukkulan kortteli*. Helsinki 1986

Lybeck Jari. *Julkista rakentamista ja ylläpitoa*. Turku 1992

Manninen, Turo. *Oulun kaupungin historia VI 1945-1990*. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1995

Niiranen Timo. *Miten ennen asuttiin*. Keuruu 1981

Pohjois-Suomen Historiallinen yhdistys, Oulun yliopiston historian laitos, toim. Reija Satokangas. *Oulun vuosisadat 1605-2005*. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2005

Rakennushallitus. *Suomen rakennushallinto 1811-1961* Valtion painatuskeskus, Helsinki 1967

Rosberg Harri. *Rakennustaitoa ja mestareita*. Vammala 1980.

Teppo Jorma, Ahonen Raimo. *Oulun lääninarkkitehdit J. Oldenburgista H.Andersiniin*. Oulu 1978

Tervonen Antero. *Oulujokisten sata vuotta*. Painotalo Suomenmaa, Oulu 1999

Wacklin Sara. *Sata muistelmää Pohjanmaalta*. Scripta historica XV. Oulun Historiaseura ry. Gummerus Kirjapaino Oy, Vaajakoski 1985

Muut lähteet

Aluehallintovirasto. *Pohjois-Suomen aluehallintoviraston käytössä olevat rakennukset, Oulu.* Pohjois-Suomen aluehallintoviraston julkaisuja 2012

Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, *Oulun läänin hallituksen päärakennus Kuvernöörin residenssi Rakentamisen historia.*1992

Lilius Henrik. *Kaupunkirakennustaide kustavilaisella ajalla 1775-1809.* ARS 2. Keuruu 1988

Lilius Henrik. *Kaupunkirakennustaide 1800-luvun jälkipuoliskolla.* ARS 3. Keuruu 1989

Museovirasto. *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY.*

Oulun kaupungin keskusvirasto Suunnittelupalvelut Aluesuojelutyöryhmä. *Arvokkaita alueita Oulussa osa I.*Oulun kaupungin painatuskeskus 1999

Oulun kaupungin rakennussuojelutyöryhmä. *Oulun kulttuuriympäristöohjelma.* Oulun kaupunki 2013

Oulun lääni 200 vuotta. Kirjapaino Osakeyhtiö Kaleva, Oulu 1975

Viljo Eeva Maija. *Kaupungistuvan yhteiskunnan rakennustaide.* ARS 3. Keuruu 1989

Suulliset lähteet

Haastattelut: Taisto Tiri, ylivirastomestari, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

Raila ja Tapio Rönkönharju, Arkkitehtitoimisto Raila ja Tapio Rönkönharju Oy

9. Viitteet

- 1 Wikipedia
- 2 Wikipedia
- 3 Wikipedia
- 4 kartta vuodelta 1649, Claes Claesson
- 5 Hautala, Kustaa, *Oulun kaupungin historia III 1809-1856*, Kirjapaino Osakeyhtiö Kaleva, Oulu, 1975, s. 10.
- 6 Hautala, Kustaa, *Oulun kaupungin historia III 1809-1856*, Kirjapaino Osakeyhtiö Kaleva, Oulu, 1975, s. 27.
- 7 Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. *Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia*. Oulu 1992
- 8 Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. *Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia*. Oulu 1992 w?
- 9 Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. *Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia*. Oulu 1992 w
- 10 Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. *Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia*. Oulu 1992
- 11 Raila ja Tapio Rönköharju
- 12 PohjoisSuomen aluehallintoviraston julkaisuja 2012, *Pohjois-Suomen aluehallintoviraston käytössäolevat rakennukset*, Oulu
- 13 Oulun kaupunki, *Oulun kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet*, Kirjapaino Oy Kaleva, 1986, s.35
- 14 Taisto Tiri, ylivirastomestari, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
- 15 Taisto Tiri, ylivirastomestari, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
- 16 Taisto Tiri, ylivirastomestari, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
- 17 Oulun kaupunki, rakennusvalvontavirasto
- 18 Paavo Kokko, Senaattikiinteistöt, Pohjois-Suomen alue
- 19 Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. *Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia*. Oulu 1992
- 20 Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. *Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia*. Oulu 1992
- 21 Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. *Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia*. Oulu 1992
- 22 Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. *Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia*. Oulu 1992
- 23 Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. *Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia*. Oulu 1992
- 24 Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. *Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia*. Oulu 1992
- 25 Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. *Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia*. Oulu 1992
- 26 Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. *Oulun lääninhallituksen päärakennus-kuvernöörin residenssi, rakentamisen historia*. Oulu 1992

Viitteet 19-26 pohjautuvat Rakennushallituksen Oulun piirirakennustoimiston Oulun lääninhallitusta koskevaan arkistomateriaaliin Oulun maakunta-arkistossa.